

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Cheb versus Eger: Postoje současných
Chebanů k německému Chebu**

Marcela Brabačová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

**Cheb versus Eger: Postoje současných
Chebanů k německému Chebu**

Marcela Brabačová

Vedoucí práce: Doc. Petr Lozoviuk Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených datových zdrojů a literatury.

Plzeň, duben 2015

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1.1 Teoretická východiska	9
1.2 Klíčové pojmy	14
1.3 Reflexe výzkumů pohraničí po roce 1989	17
1.3.1 Shrnutí výzkumů pohraničí.....	23
2 HISTORICKÝ KONTEXT SOUČASNÝCH VEŘEJNÝCH UDÁLOSTÍ	25
2.1 Chebsko a Cheb v historii	25
2.2 Obyvatelstvo na Chebsku.....	33
2.2.1 Poválečné osidlování Chebu a jeho etnografická reflexe	35
2.3 Cheb jako pevná hráz socialismu.....	37
2.4 Cheb po roce 1989	41
3 ANALYTICKÁ ČÁST.....	43
3.1 Popis stěžejní veřejné události	43
3.2 Terénní výzkum, použité metody.....	45
3.3 Sebereflexe.....	46
3.4 Analýza společenského diskurzu, prezentovaného v médiích.....	50
3.4.1 Konstrukce a definice zkoumaného vzorku, použité metody.....	50
3.4.2 Průběh analýzy.....	52
3.4.3 Shrnutí analýzy společenského diskurzu	56
3.5 Analýza nativního diskurzu.....	57
3.5.1 Konstrukce a definice zkoumaného vzorku, metody.....	57
3.5.2 Průběh analýzy.....	61
3.5.3 Shrnutí analýzy nativního diskurzu	77
ZÁVĚR	79
DATOVÉ ZDROJE	82
LITERATURA	88
PŘÍLOHY	98
RESUMÉ V ANGLICKÉM JAZYCE	131

ÚVOD

Pohraniční město Cheb, které ve své minulosti zcela změnilo identitu z německé na českou, je dnes v souvislosti se společenským děním postihováno národnostně a občansky laděnými rozepřemi. Bez ohledu na změny, které se udály v česko-německých vztazích od roku 1989, na aktivní spolupráci města s německými sousedy, část obyvatel Chebu stále zaujímá v některých situacích vůči Němcům obranný, až nepřátelský postoj, který se pozorovateli zvenčí může jevit jako zcela nepodložený. Proč se v dnešní chebské společnosti objevují zastánci radikálních nacionálních postojů v kontextu s událostmi, které jsou v jiném prostředí vnímány pozitivně? Dne 12. 7. 2013 se konalo u chebského hradu, původní štaufské falce, slavnostní odhalení pamětního štaufského sloupu. V průběhu slavnosti se v zástupu přihlížejících objevili demonstranti s transparenty, nesoucími hesla, která byla protiněmecky laděná. Jaký je společenský význam tohoto specifického typu symbolických bojů, které se objevují v Chebu? Prostřednictvím této konkrétní události a ohlasu na ní je v práci zkoumán postoj dnešních Chebanů k sousednímu Německu a jeho obyvatelům, a vlivy, které na něj působí. Utváření specifických postojů Čechů k Němcům prošlo svým dlouholetým vývojem. Existují historicky, ideologicky a sociálně dané předpoklady těchto postojů, skutečnost sama však může být vytvářena a ovlivňována dalšími aspekty. Zkoumány jsou důvody, proč jsou některé události a činy přijímány a proti jiným se lidé vymezují, jakou minulost obsahuje historické vědomí obyvatel Chebu a jakou z něj vyvozují zkušenost.

V práci jsou nejprve vymezena teoretická východiska výzkumu a ozřejměn význam klíčových pojmů. Dalším krokem je reflexe již provedených výzkumů v česko-německých pohraničních oblastech. Výsledky těchto výzkumů představují vývoj pohraničních oblastí ČR, kam spadá i Chebsko, za posledních dvacet let a vytváří víceúrovňovou představu o dnešní situaci města Chebu. Propojením s historickými fakty z další části práce pak tvoří rámec stěžejní sledované události. Seznámení s historickým kontextem života města i regionu je k logickému umístění konkrétní události do tohoto sociálně-kulturního rámce nezbytné. Cheb, dříve Eger, ležící v bývalém regionu Egerland, je centrálním místem území s bohatou, ale rozporuplnou historií. Události, které se zde odehrávaly, často zásadně ovlivňovaly dění ve velké části

Evropy. Zlomové momenty z historie tohoto území a jeho obyvatel jsou pojmenovány, jsou označeny jejich příčiny a shrnuty jejich důsledky i význam pro další dění.

V další části práce je pozornost věnována už samotné události odhalení štaufského sloupu u chebské falce. Popis akce, jak se odehrála v terénu a jakým způsobem byla bezprostředně komentována v tisku, je následován analýzou společenského diskurzu, který byl prezentován k této akci prostřednictvím masových médií. Nejprve je zkoumán způsob, jakým se k události instalace ve vybraném časovém období vyjadřovala sama média, a poté jejich prostřednictvím i obyvatelé Chebu. Hlavní zájem je upřen na veřejná vyjádření Chebanů. Tito lidé na základě svých různě motivovaných komentářů události prezentují odlišné podoby jejího vnímání. Sledovány jsou diskurzy, ve kterých se Chebané svými názory formují do dvou protikladných skupin a způsob, jakým každá z nich používá jazyka a aktualizuje historická fakta k obhajobě vlastního názoru.

Následující kapitola analyzuje subjektivní názory informátorů na to, co formovalo život v pohraničí dříve a na dnešní situaci, na vztahy s Němci a na možný vliv těchto vztahů na život v Chebu. Prostřednictvím rozhovoru je v průběhu vyprávění o životě dotyčného informátora také objasněn jeho postoj ke sledované události. Mimo pozornost nezůstávají ani skutečnosti, zda, a jak se historické okolnosti jako byl demografický zlom a doosídlování pohraničí, či čtyřicet let života v těsném sousedství „železné opony“, promítají do života současné chebské společnosti, zda kolektivní paměť a historické vědomí jsou těmi aspekty, které ovlivňují jednání současných obyvatel města Chebu. Výsledky analýzy těchto rozhovorů doplňují informace získané analýzou mediální produkce.

Cílem práce je porozumění postojům některých současných Chebanů k původnímu německému Chebu/Egeru a tím také k jeho obyvatelům, Němcům, přeneseně tedy i k těm chebským událostem, které mají česko-německý kontext. Otázka, kterou si kladu, naráží na společenský význam protiněmeckých postojů, prezentovaný v posledních letech některými obyvateli Chebu při společenských událostech s česko-německým kontextem. Perspektivou jedné takové veřejně komunikované společenské události sleduji, zda přelomové události z historie města a jeho obyvatel a další aspekty života v pohraničí mají na postoje dnešních Chebanů vliv. Ptám se, zda veřejně prezentované protiněmecké postoje jsou skutečným či jen zástupným

problémem, zajímá mne, kdo je deklaruje a jaká může být jeho motivace. Směřuji k adekvátní interpretaci symbolického demonstračního jednání z průběhu výše zmíněného slavnostního aktu, které v souvislosti s dnešním proevropským směřováním Chebu i celé České republiky, působí konfliktně a rozporuplně. Protiněmecké postoje části obyvatel Chebu srovnávám s postoji dalších Chebanů. Táži se na jejich život před rokem 1989 a na změny, kterými prošli oni i život ve městě po tomto roce. Snahou proniknout do sociální reality každodenního života chebské společnosti směřuji k odhalení širšího kontextu proklamovaného odporu. Perspektivou Chebanů nahlížím na zmíněné symbolické boje a sleduji subjektivní významy, které jim přiřkládají. Odpovídající interpretace všech zjištěných skutečností slibuje v daném společenském rámci odhalení intersubjektivně sdílených informací.

Práce vychází z premis fenomenologické sociologie, interakcionismu a sociálního konstruktivismu. Do centra zájmu nestavím historické skutečnosti a jejich prokazování, ale porozumění představám o skutečnosti, které jsou konstitutivní součástí specificky lidské reality. Vytváření charakteristiky určité skupiny na základě zobecňování jevů zjištěných v dané skupině, souvisí s vytvořením představy, co někdo dělá a proč. Konstruovat takovou představu znamená zabývat se otázkou pochopení sociálního a situačního kontextu jednání, ne jen identifikovat význam jednoho činu. Jednání a postoje obyvatel Chebu jsou sledovány z této perspektivy a teoretický rámec pro uvažování o zjištěných skutečnostech tvoří teorie a koncepty autorů Webera, Simmela, Schütze, Mannheima, Bergera a Luckmanna, Halbwasche, Girtlera, Eisenstadta a Giesena.

V rámci kvalitativního výzkumu pro tuto práci byly použity metody konstruktivistického a etnometodologicky orientovaného výzkumu. Metoda diskurzivní analýzy, která pracuje se sociální realitou jako konstruovanou, byla vybrána jako vhodný nástroj k prozkoumání vybraných textů. Pojem diskurz nemá přesné významové hranice, a v dnešní vědecké produkci je možné nalézt velké množství diskurzivních teorií. Přístupy, používané různými badateli, procházejí skrze svou interdisciplinaritu změnami, které přináší zároveň i terminologické nejasnosti. V této práci je analýza společenského diskurzu, prezentovaného v médiích, teoreticky opřena o dílo nejznámějšího představitele metody, Normana Fairclougha. Metodou diachronní analýzy byl vytvořen základní historický rámec pro pochopení stěžejní události sledované výzkumem a skrze ni pro zdůvodnění postojů ve společnosti. Tradiční

metodou kvalitativních výzkumů je metoda pozorování. Lze ji rozdělit podle osobní participace na vytváření dat na pozorování systematické neboli standardizované, kdy badatel dokumentuje etnografická data, aniž by na jejich vzniku či průběhu výrazněji participoval, a pozorování zúčastněné, spočívající v přímé účasti badatele na každodenním životě zkoumané kultury nebo společnosti. V tomto výzkumu byly vzhledem ke způsobu vytváření dat aplikovány oba specifikované způsoby. Další použitou metodou bylo vedení volně strukturovaných kvalitativní rozhovorů, s některými z informátorů opakovaně, a jejich analýza.

Primárním a nejdůležitějším pramenem této práce se stal obsah rozhovorů, provedených v průběhu empirického šetření mezi obyvateli města Chebu. V rozhovorech byly řešeny vzpomínky na určitá období, události z nedávné historie i aktuální události, kterým obyvatelé města čelí. Čtrnáct rozhovorů, tvořících po přepsání soubor dvě stě padesáti normostran, obsahovalo dostatečné pensum informací ke zkoumanému tématu. Sekundární prameny tvořilo čtyřicet sedm článků a dvacet dva elektronických dokumentů, shromážděných pomocí výběru, jehož nezávislými proměnnými byly termín zveřejnění a výskyt některého z vybraných klíčových slov. Relevantní časové období k zachycení těchto článků bylo stanoveno v dostatečném rozsahu, aby se v nich promítly nejen komentáře k přípravám, ale i samotná událost a její reflexe veřejností.

Literatura k tomuto výzkumu byla vybrána s ohledem na téma práce a na potřebu jeho zasazení do odpovídajícího historického a antropologického rámce. Historie Chebska a samotného Chebu tvoří jednu část, další část literatury zahrnuje výsledky z výzkumů pohraničí, provedených v posledních dvaceti letech. K teoretickému ukotvení práce byla použita literatura, týkající se sociální konstruovanosti lidského světa, možnosti jeho pochopení a vysvětlení. Při zkoumání vztahů Čechů k Němcům v minulosti a současnosti není možné se vyhnout otázkám k utváření kolektivní a skupinové identity, historického vědomí a paměti, výběr další literatury směřoval tedy k řešení této problematiky.

V závěru práce byla prostřednictvím nashromážděných dat zformulována interpretace, nabízející vysvětlení významu specifických symbolických bojů v současném Chebu a ozřejmující postoje některých Chebanů k původnímu německému Chebu/Egeru a tím také k jeho obyvatelům, Němcům.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Teoretická východiska

Smysluplné a adekvátní vysvětlení jednání z hlediska situace aktérů v minulosti, ale i v současnosti, vyžaduje takové prvky myšlení, jež jsou součástí interpretativní a interakcionistické tradice. Interpretativní metoda slouží k pochopení světa studované společnosti skrze významy, které v procesu interakcí vytvářejí sami aktéři.¹ Teoretický základ této práce tvoří koncepce fenomenologické sociologie, interakcionismu a sociálního konstruktivismu. Zásadní otázky v prezentaci zjištěných faktů se dotýkají pojmů identity, každodennosti, konstrukce sociální reality, mentality, vědění a paměti. Interpretativní přístup k chápání a vysvětlování sociální reality zastával mezi prvními Max Weber. Jeho analytickým nástrojem byl tzv. ideální typ, myšlenkový konstrukt, napomáhající porozumění kauzálním vztahům v totalitě zkoumaného jevu.² Není to obecný pojem, je specifický, zpracovaný na základě typičnosti a související s významem, vytvořeným aktéry sociální reality. Zde, stejně jako v jiných pracích, posloužil k poměřování podobností a odchylek v jednotlivých případech, pomohl při analýze a kategorizaci konkrétních rysů zkoumané události i společnosti. Také koncept Simmelova cizince zde použitý, hovoří o sociální realitě a specifické participaci jedince na ní – je vzdálený, protože je odjinud a do společnosti tak docela nezapadá.³ Koncepty typizace a cizince, ovšem v pojetí odlišujícím se od Webera i Simmela, najdeme i u Alfreda Schütze. Jeho fenomenologická koncepce zahrnuje způsob přístupu k životnímu světu, společnosti a návod k jejich srozumitelnému výkladu. Umožňuje spojení každodenního sociálního porozumění se systematictější analýzou.⁴ Podle Schütze je společnost jevem, který je vytvářen, reprodukován a měněn významem, který jedinci přikládají sociálním faktům.⁵ Základní realitou společnosti je její životní svět. Každodennost tohoto světa tvoří sociální realitu lidí, tu žijí, v ní jednají a přemýšlí. To je přirozený svět, intersubjektivně sdílený aktéry, kteří mu dávají smysl prostřednictvím typizací. Vznik a udržování společnosti s intersubjektivitou úzce

¹ LOZOVIUK, Petr. *Text a jeho interpretace z etnologické perspektivy*. Český lid 1998/85, 2, s. 116.

² WEBER, Max. *The Ideal Type*. In: *Introduction to Sociology*. Dostupné online. <http://www.cf.ac.uk/socsi/undergraduate/introsoc/weber7.html>. [citováno 4. 1. 2015].

³ SIMMEL, Georg. *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha 1997, s. 26-33.

⁴ HARRINGTON, Austin a kol. *Moderní sociální teorie*. Praha 2006, s. 165.

⁵ PETRUSEK, Miloslav a kol. *Sociologické školy, směry a paradigmaty*. Praha 1994, s. 165.

souvisí.⁶ Jen jejím prostřednictvím lze vysvětlovat tu skutečnost, že i když vnímáme svět každý svou perspektivou, „jsou tyto perspektivy hypoteticky zaměnitelné.“⁷ Přirozený postoj jedince v tomto světě je výrazem toho, že ho přijímá jako daný a organizovaný, že rozumí významům, přiřkládaným věcem a událostem.⁸ K tomu mu slouží jeho zásoba vědění, zkušenosti, které načerpal či převzal jako typizované modely. Vědění, které člověk získává v procesu socializace, je souhrnem návodů pro orientaci v různých situacích. Prostřednictvím typizačních operací si tak jedinec vytvoří představu o světě jako o celku, o typech jednání, typech osob i předmětů. Nezaměnitelnou roli v těchto procesech hraje jazyk, „který je nejdůležitějším prostředkem typizací.“⁹ Každodenní svět je prostorově a časově strukturován a právě zkušenosti vnáší do jednání, běžně orientovaného na budoucnost, vliv minulosti. Pro pochopení, tzn. porozumění jednání člověka, je také nutné poznat jeho biografickou situaci, definovat jeho postavení ve světě, způsob, jakým je časově a prostorově situován.¹⁰ Jistý determinační vliv na výzkum má skutečnost, že takové porozumění je závislé na osobní zkušenosti toho, kdo se snaží porozumět. Metoda porozumění má své místo v každodenním životě, jako svébytná vědecká metoda se ale potýká s kritikou. Je totiž metodou subjektivní, proto i intersubjektivně nereliabilní, a jako taková je neměřitelná s klasickými objektivními metodami.¹¹ Porozumění ale jiné metody nenahrazuje, jen je předchází, je totiž nesporné, „že každé vědění porozuměním začíná“.¹² „Etnolog (...) musí mít pochopení pro cizí lidské jednání.“¹³ Porozumění, vlastní interpretativnímu přístupu, je metodou, která byla aplikována od samého počátku výzkumu.

Interpretace zjištěných skutečností je také opřena o teorie, pocházející ze sociologie vědění, ve které se interpretativní a interakcionistická výzkumná tradice setkávají.¹⁴

⁶ PETRUSEK, Miloslav a kol. *Sociologické školy, směry a paradigmata*. Praha 1994, s. 170.

⁷ Tamtéž. Na zaměnitelnost perspektiv v rámci sociální interakce se soustředil také George Herbert Mead. Jeho teorie sociálně konstruovaného „Me“, které odlišoval od ega jedince, tzv. „I“, mluví o neustálém přetváření „Me“ v průběhu interakcí, kde dochází také k možnosti vzájemné výměny perspektiv. In: ABOULAFIA, Mitchell. *George Herbert Mead*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Summer 2012 Edition. Dostupné online. <http://plato.stanford.edu/archives/sum2012/entries/mead/>. [citováno 15.1.2015].

⁸ ŠUBRT, Jiří. *Fenomenologická sociologie Alfréda Schütze*. In: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*. Praha 2001, s. 31-38.

⁹ ŠUBRT, Jiří. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*. Praha 2001, s. 35.

¹⁰ PETRUSEK, Miloslav a kol. *Sociologické školy, směry a paradigmata*. Praha 1994, s. 171.

¹¹ PETRUSEK, Miloslav. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha 1993, s. 145.

¹² Tamtéž, s. 159.

¹³ GIRTLE, Roland. *Okrajové sociální kultury*. Brno 2001, s. 163.

¹⁴ HARRINGTON, Austin a kol. *Moderní sociální teorie*. Praha 2006, s. 173.

Karl Mannheim ve své postmarxistické teorii ideologie tvrdí, že „veškeré vědění, kromě matematiky a přírodních věd, by mělo být chápáno ve vztahu ke skupinám, které ho produkuje.“¹⁵ Relacionismem označoval přístup, směřující k objektivnímu vědění skrze uvědomění si historického a sociálního kontextu konkrétní věci. Zpochybnit lze v případě tohoto konceptu objektivitu vědění, která tu ovšem reprezentuje jen Mannheimovu představu myšlenkové nezávislosti intelektuálů.¹⁶ Dalším z použitých konceptů v této práci je Mannheimovo pojetí generací jako reprezentantů určitého dějinného období.¹⁷ Generační vědomí i generační identita jsou založené na unikátním a jednoznačném charakteru určitého období. Generační vědomí dává smysl periodizaci dějin, historicky významné období dává vzniknout specifické generační mentalitě, odlišné od jiných.¹⁸ Příslušníci jedné generace sdílí perspektivu v chápání klíčových otázek a problémů svých životů, přesto je nelze vidět jako skupinu, každý totiž patří do své generace jinak. Příslušnost je dána dvěma možnými způsoby, věkem nebo generačně typickým jednáním a myšlením jako projevy generační mentality, odrážejícími sdílené historické zkušenosti, generačně typické postoje a způsoby jednání.¹⁹ Generační mentalita vrstevníků je jasněji a zřetelněji formována na základě jejich častějších kontaktů a intenzivnější komunikace na jedné straně, a mírou, kterou se jich dotýkají dominantní sociální, politické a kulturní procesy jejich doby. Nelze tedy říci, že sdílená historická zkušenost vede k jednotnému životnímu stylu, svou roli zde hrají i další okolnosti, například příslušnost k ekonomické třídě, pohlaví a úroveň vzdělání. V rámci jedné generace rozlišuje Mannheim ještě tzv. generační jednotky, reprezentující odlišné duchovní či myšlenkové proudy. Tyto jednotky představují stěžejní nositelky generačního vědomí a generační identity.²⁰

Orientace sociologie vědění směrem ke každodennosti vyústila u autorů Bergera a Luckmanna v ustavení teorie sociální konstrukce reality.²¹ V souladu s ní jsou klíčové pojmy této práce, tzn. identita, hranice a každodenní realita života v pohraničním městě, chápány jako sociální konstrukty. Berger a Luckmann, vycházejíce z fenomenologie

¹⁵ HARRINGTON, Austin a kol. *Moderní sociální teorie*. Praha 2006, s. 173.

¹⁶ Tamtéž, s. 174.

¹⁷ MANNHEIM, Karl. *Sociologie generací*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historická sociologie: Teorie dlouhodobých vývojových procesů*. Plzeň 2007, s. 118-139.

¹⁸ Tamtéž, s. 120.

¹⁹ Tamtéž, s. 126-129.

²⁰ MANNHEIM, Karl. *Sociologie generací*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historická sociologie: Teorie dlouhodobých vývojových procesů*. Plzeň 2007, s. 133.

²¹ BERGER, L. Peter; LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality*. Brno 1999, s. 214.

Alfréda Schütze, staví ve svém sociálním konstruktivismu identitu do centra dění v sociální realitě jako fenomén, vznikající v průběhu sociálních interakcí a formující se dalšími sociálními vztahy.²² Vzhledem ke způsobu, jakým se tedy identita vyvíjí a mění, je možné nazývat ji identifikací. Pojem „identifikovat se“ v sobě implikuje proces, kontinuitu a proto i nestálost, změnu. Identita není statická a na její proměny má vliv více skutečností. Eriksen z mnoha možností jakými se člověk identifikuje, přičítá největší důležitost věku a pohlaví.²³ Dalšími atributy zakládajícími příslušnost jedince pak mohou být jazyk, domov, příbuzenství, národnost, rodina, věk, vzdělání, etnická příslušnost, politický pohled, sexuální orientace, či náboženství.²⁴ Identita je relační, mění se v závislosti na tom, ke komu ji vztahujeme. Je však také situační, závislá na momentálních okolnostech.²⁵ Všechny tyto způsoby identifikace vytvářejí příslušnost člověka k určité skupině. Identita také zahrnuje hodnoty, kterým jedinec věří.²⁶ Přes všechna tato vysvětlení by ale identita zůstala nesrozumitelná, pokud by nebyla zasazena do určitého světa a orientována k určité realitě, ve které vznikají dobře rozpoznatelné typy identity.²⁷ Otázka identity zasahuje do sféry lidské emocionality,²⁸ identita jedince je částečně formována i uznáním či zneuznáním od druhých.²⁹

Vzhledem k tomu, že primárním pramenem této práce jsou rozhovory s informátory, tematicky zaměřené nejen na dobu posledních dvaceti let, ale v návaznosti na sledovanou stěžejní událost směřující i hlouběji do historie, pracuji také s teorií kolektivní paměti. Kolektivní paměť hraje při utváření, udržování a sebe prezentaci jakýchkoliv kolektivit klíčovou roli. Různým tříděním a komunikací vzpomínek bojuje skupina nejen proti zapomnění, ale i proti zapomněním specifickým. Z hlediska přítomnosti lze ukládání minulosti v paměti sledovat různými koncepty. Maurice Halbwach³⁰ ve své teorii kolektivní paměti poukazuje na sociální podmíněnost paměti, kdy jediné sociálně vytvořené, jazykově, prostorově a časově ukotvené rámce paměti

²² BERGER, L. Peter; LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality*. Brno 1999, s. 170-171.

²³ ERIKSEN, T. Hylland. *Antropologie multikulturních společností*. Praha 2007, s. 65.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž, s. 68.

²⁶ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha 2001, s. 102.

²⁷ BERGER, L. Peter; LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality*. Brno 1999, s. 172.

²⁸ HIRT, Tomáš. *Svět podle kulturalismu*. In: Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit. Plzeň 2005, s. 26.

²⁹ TAYLOR, Charles. *The Politics of Recognition*. Dostupné online, s. 25., překlad vlastní. http://elplandehiram.org/documentos/JoustingNYC/Politics_of_Recognition.pdf.

³⁰ HALBWASCH, Maurice. *Kolektivní paměť*. Praha 2009, s. 289.

umožňují lidem uchovávat své vzpomínky a vztahovat se k nim.³¹ Přestože Halbwasch od sebe individuální a kolektivní paměť odlišuje, trvá na jejich propojení. Individuální vzpomínka nevznikne bez kontinuálního intersubjektivního sdílení informací a myšlenek, a toho „*lze dosáhnout jen tehdy, jsme-li dlouhodobě součástí stejného společenství.*“³² Skupinová příslušnost jedince se osvědčuje účastí na kolektivní paměti a to, co jedinec z kolektivní paměti přejímá, je otázkou místa, které zaujímá mezi ostatními. V kontextu této práce je zásadní jeho pojetí paměti v souvislosti s identitou skupiny. Sociální skupiny zformované na bázi pospolitého vzpomínání, svou minulost chrání, pramení z ní totiž vědomí jejich jedinečnosti.³³ Snaží se vytvořit místa, která by sloužila k udržení vzpomínek a tato místa pak její identitu prezentují. Kolektivní paměť je v Halbwaschově podání stejně jako identita u Bergera a Luckmanna přetvářena v průběhu sociálních interakcí, i když samotné rámce paměti, jak o nich Halbwasch mluví, vypadají staticky. To je však pouhé zdání. Individuální paměť vystavená sociální interakci se mění, a změny se zpětně odráží v paměti kolektivní. „... *začneme-li společně připomínat různé akce – na které každý z nás vzpomíná jinak, i přesto, že se vztahují ke stejným událostem – dosahujeme společného přemýšlení a vzpomínání.*“³⁴ Lze tedy říci, že paměť, ať individuální nebo kolektivní, je vždy společensky podmíněná. Jako institucionalizovanou složku poskládanou z fragmentů minulých událostí z obsahu historického vědomí vnímá kolektivní paměť Miroslav Hroch.³⁵ Části, které jsou vybrány, mají vztah k současnosti a je třeba počítat s tím, že budou pro potřeby současnosti různě upravovány. A v neposlední řadě je třeba zmínit kolektivní paměť jako zdroj pozitivních i negativních stereotypů, které jsou „*nástrojem pro vytváření a udržení představ příslušníků skupiny o sobě samých.*“³⁶

Eisenstadt a Giesen předložili ve své teorii, navazující na dílo Durkheima a Webera, typologii symbolických kódů kolektivní identity.³⁷ Zahrnuli mezi ně konstrukci rovnosti mezi členy skupiny, sociální konstrukci hranic mezi skupinami, spojenou s vytvářením

³¹ HALBWASCH, Maurice. In: ŠUBRT, Jiří. *Kolektivní paměť: Na okraj jedné legendy*. Sociologický časopis 2011, 47/2, s. 397.

³² HALBWASCH, Maurice. *Kolektivní paměť*. Praha 2009, s. 61.

³³ ŠUBRT, Jiří. *Sociologický přístup k otázce paměti*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historická sociologie*. Plzeň 2007, s. 143.

³⁴ HALBWASCH, Maurice. *Kolektivní paměť*. Praha 2009, s. 51.

³⁵ HROCH, Miroslav. *Historické vědomí a potíže s jeho výzkumem dříve i nyní*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 34.

³⁶ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody*. Praha 2009, s. 241.

³⁷ EISENSTADT, N. Shmuel; GIESEN, Bernhard. *Konstrukce kolektivní identity*. In: HROCH, Miroslav (ed.). *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha 2004, s. 361-374.

odlišnosti. Kódy rozlišování považují za jádro konstrukce kolektivní identity a sledují je v prostorových, časových a reflexivních dimenzích.³⁸ Ohniskem kolektivní identity je kód rozlišení nás od těch druhých. Způsoby, jakými se jedna kolektivita liší od druhé, zahrnují kódy prvobytnosti, kam patří původní a nezaměnitelná rozlišení vlastní struktury světa, těmi jsou pohlaví a generace. Následují kódy občanského soužití, zahrnující znalosti pravidel chování, sociální praxe a tradice komunity, dále kódy kultury či posvátnosti, vytvářející hranice mezi všedním a posvátným, a stavící identitu na obřadech, určených k udržení historické paměti a kontinuity. Tyto kódy vidí autoři jako ideální typy, ve skutečnosti pak dochází při stanovení kolektivní identity k jejich vícenásobným kombinacím.³⁹ Kolektivní identitu tedy pojímají jako „sociální konstrukci, vytvářenou sociálními skupinami, které jsou jejími nositeli a které jednají v konkrétní situaci v určitém rámci symbolických kódů.“⁴⁰ Identifikaci kolektivní identity lze také provádět na základě profesní příslušnosti ke společenství, na základě společně sdíleného žitého prostoru, tedy lokálně, nebo na základě způsobu trávení volného času.⁴¹

Téma, zkoumané v práci, v sobě nese latentně přítomný konflikt rozdílných pohledů na svět. V teoretickém konceptu terénního výzkumu Rolanda Girtlera⁴² jsem se proto soustředila především na pokyny, hovořící o velkorysosti a nepředpojatosti při seznamování s hodnotami, které nejsou člověku vlastní, na nutnost začít s výzkumem až po důkladném seznámení s dějinami a sociálními poměry zkoumaného prostředí a jeho obyvatel, na zásadu nezaměňování role výzkumníka s rolí soudce, a v neposlední řadě na povinnost vyjadřovat se jasně a srozumitelně.

1.2 Klíčové pojmy

V teoretických východiscích byla vysvětlena většina pojmů. Přesto pojmové instrumentarium této práce obsahuje další výrazy, používané v literatuře v různých modifikacích, níže je tedy předloženo vysvětlení, jakým způsobem jsou zde chápány.

³⁸ EISENSTADT, N. Shmuel; GIESEN, Bernhard. *Konstrukce kolektivní identity*. In: HROCH, Miroslav (ed.). *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha 2004, s. 364.

³⁹ Tamtéž, s. 366-374.

⁴⁰ Tamtéž, s. 367.

⁴¹ JANEČEK, Petr. *Etnografický výzkum*. In: DOUŠEK, Roman et al. *Úvod do etnologického výzkumu*. Brno 2014, s. 44.

⁴² GIRTLEK, Roland. *Okrajové sociální kultury*. Brno 2001, s. 9.

Jedná se o koncept hranic a pohraničí, definici postojů a definici historického povědomí.

Pohraničí je možné pojímat jako periferní území s nižší frekvencí kontaktů s centrem.⁴³ Hranice jako produkt lidské činnosti představuje sama o sobě fenomén, který má nesporný vliv na chování lidí v prostoru a čase. V procesech formování národů začaly být státní hranice chápány jako přirozené nástroje k oddělení vlastního národa od jiného.⁴⁴ V souvislosti se změnami politické mapy světa, a tím i regionální integrace, se koncept hranic i pohraničí postupně mění. Hranice jsou vždy tím místem, které nejvíce podléhá tlaku, a jsou podle potřeby upravovány. Je na ně nahlíženo jako na sociální konstrukty, související s regionální identitou obyvatel, tzn. mírou sounáležitosti obyvatelstva s územím.⁴⁵ Hranice odděluje „nás“ od „druhých“ a může sloužit jako účinný politický nástroj, pokud je druhý prezentován jako nepřítel. Obrana hranice pak stmeluje stoupence stejné ideologie.⁴⁶ Studium hranic, stejně jako problematika pohraničí, jsou dnes interdisciplinární záležitostmi. Ke specifikaci území, o němž a o jehož obyvatelích tato práce pojednává, bylo tedy možné použít práce geografů, historiků, sociologů či demografů, každá na ně pohlíží svou perspektivou. Jako nejvhodnější se ale jevila perspektiva sociologická, zaměřená především na společnost. Proto, pokud je v této práci použit pojem hranice a pohraničí v souvislosti s městem Cheb, je jím míněna mezistátní hranice mezi Českou republikou a Německem, resp. Bavorskem a úzký pohraniční pás těsně při státní hranici, pro který je stěžejním momentem totální výměna obyvatelstva, proběhnuvší zde po skončení druhé světové války.⁴⁷

Pozornost této práce je soustředěna na obyvatele pohraničního města Chebu a na postoje, které zaujímají ke svým nejbližším přeshraničním sousedům, Němcům. Součástí státní výchovné politiky realizované prostřednictvím škol je vytváření hodnotového systému a tím i pěstování postojů k vlastnímu i cizím národům.⁴⁸ Emocionální náboj takovým postojům dodává představa národa jako odvěké pospolitosti. Postoje, jak je definuje sociální psychologie, se podobají mentálnímu

⁴³ KASTNER, Quido. *Osídlování českého pohraničí od května 1945*. SÚ AV ČR 1996, s. 10.

⁴⁴ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody*. Praha 2009, s. 263.

⁴⁵ ŠERÝ, Miroslav; ŠIMÁČEK, Petr. *Vnímání hranic obyvatelstvem regionů s rozdílnou kontinuitou socio-historického vývoje jako dílčí aspekt jejich regionální identity*. *Geografie* 2013, 118/4, s. 395.

⁴⁶ ERIKSEN T. Hylland. *Antropologie multikulturních společností*. Praha 2007, s. 144-148.

⁴⁷ KASTNER, Quido. *Osídlování českého pohraničí od května 1945*. SÚ AV ČR 1996, s. 11.

⁴⁸ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody*. Praha 2009, s. 234.

nastavení, jsou však na rozdíl od něj naučené, a týkají se činnosti i jednání.⁴⁹ Hlavní charakteristikou postojů, tím, co je zřetelně odlišuje od jiných konceptů, je jejich hodnotící a emocionální povaha. Lze je tedy odlišit například od názorů, které jsou chápány jako nehodnotící, představující pouze informaci, například vlastnost dané věci. Proto analýza emotivně zabarvených slov může poskytnout velmi dobrou představu o zastávaných postojích, i když o nich informátoři zrovna nehovoří.⁵⁰ Formování postojů souvisí s procesem sociální identifikace⁵¹ a jejich vyjadřování má více sociálních funkcí. Hrají roli v sociálním zařazení, posilují sociální vztahy a zvyšují skupinovou soudržnost. Ta pak dokáže zpětně ovlivňovat postoje, které si osvojíme.⁵² Postoje slouží ke snadnější orientaci ve světě, dodávají jistotu v řešení problémů, mohou napomoci s regulací chování a tím k lepší sociální integraci, v neposlední řadě pak činí lidské jednání srozumitelnějším.⁵³ Jsou také formovány úspěšností jedince při naplňování jeho potřeb, jedinec si vytváří pozitivní vztah k objektům či lidem, umožňujícím jejich saturaci, a naopak negativně vnímá ty, které saturaci jeho potřeb brání.⁵⁴

Kategorie historického vědomí je frekventovanou kategorií historického bádání a definovat ji vzhledem k různým přístupům a pojetím je obtížné. Používané pojmy vědomí a povědomí, případně myšlení, historické vědění a další, jsou různými autory zaměňovány a terminologie se mění v závislosti na autorovi díla. Tyto pojmové neshody zde není nutné řešit, jako vysvětlující byla vybrána definice, kterou nabízí historická sociologie. Ta považuje historické vědomí za entitu, složenou ze čtyř komponent: z prožitých historických zkušeností, z ideologického výkladu historie, z poznatků dějepisců a historické vědy a z kolektivní paměti.⁵⁵ Zpochybnit lze poslední položku, jak říká Miroslav Hroch, ten za čtvrtou komponentu považuje kulturu, resp. beletrii, školy a média.⁵⁶ Kolektivní paměť pak vnímá jako nejvýznamnější prezentaci společenské funkce historického vědomí. Média mají

⁴⁹ HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha 1998, s. 95.

⁵⁰ FISHBEIN, Martin; AJZEN, Icek. *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Addison-Wesley Publishing Company 1975, s. 11-12. Dostupné online. <http://people.umass.edu/aizen/f&a1975.html>. [citováno 7. 1. 2015].

⁵¹ Tamtéž, s. 115.

⁵² HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha 1998, s. 96-97.

⁵³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha 2005, s. 291.

⁵⁴ Tamtéž, s. 294.

⁵⁵ ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 22.

⁵⁶ HROCH, Miroslav. *Historické vědomí a potíže s jeho výzkumem dříve i nyní*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 34.

na tvorbu historického vědomí velký vliv, v pluralitě informačních zdrojů převažuje vliv televize.⁵⁷ Důsledkem společenských a politických změn ve společnosti je reflexe a přehodnocení smyslu a významu minulosti.⁵⁸ Historické vědomí je tedy kategorií proměnlivou v čase a prostoru. Je také možné ho chápat „jako vědomí určitých souvislostí mezi minulostí, přítomností a budoucností, jako vědomí, které přispívá k vytváření postojů lidí k současnosti a budoucnosti.“⁵⁹

Přístupy, koncepty a teorie, představené v této části práce, jsou navazující, vzájemně kombinovatelné a vytvořily vhodný teoretický základ k výzkumu i závěrečné interpretaci zjištěných skutečností.

1.3 Reflexe výzkumů pohraničí po roce 1989

Výzkumy, které jsou zde prezentovány, představují jen část vědecké produkce týkající se fenoménu pohraničí. Vzorek byl vybírán s ohledem na téma této práce tak, aby výsledky výzkumů byly přínosem k orientaci v tématu a objasňovaly či vysvětlovaly změny, kterými oblast pohraničí prošla. Kvantitativními šetřeními v nich byla sledována například proměnlivost adaptace různých sociálních skupin na fakta doby minulé, formování postojů obyvatel pohraničí k otázkám přeshraniční spolupráce, názory na politické a občanské vztahy mezi Čechy a Němci, otázky sociální a ekonomické diference. Kvalitativní šetření se zajímala o historické povědomí obyvatel pohraničí a regionální identitu. Na základě výsledků těchto výzkumů je možné vytvořit si představu, jak a čím jsou formovány sociokulturní rámce vědomí obyvatel pohraničí.

Výzkumem, bohatým na významná data vzhledem k tématu této práce, se stala studie národních a etnických vztahů v českém pohraničí, zveřejněná v roce 1996.⁶⁰ Řeší postoje obyvatel česko-německého pohraničí k místním příslušníkům národnostních a etnických skupin, tedy i Němcům. Otázka postojů, jako jedné z nejspolehlivějších ukazatelů vývoje vzájemných vztahů, je pro autora stěžejní. Zmiňuje oživení sudetoněmecké otázky po roce 1989, které vyvolalo aktivitu na české i německé straně.

⁵⁷ ŠUBRT, Jiří; PFEIFEROVÁ, Štěpánka. *Pohled na historické vědomí obyvatel České republiky*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 65.

⁵⁸ BENEŠ, Zdeněk. *Mezi dějinami, dějepiscstvím, a pamětí*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010s. 16.

⁵⁹ ŠUBRT, Jiří. *Historické vědomí a kolektivní paměť*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 15.

⁶⁰ ZICH, František. *Národnostní a etnické vztahy v českém pohraničí – obraz Čecha, Němce, Rakušana a Roma ve vědomí obyvatel*. SÚ AV ČR 1996, s. 39.

Reakcí na nové sdružování Němců odsunutých z Československa v krajanských spolcích, byl například vznik Sdružení občanů vysídlených Němci v roce 1938 nebo vznik Klubů českého pohraničí. Tyto aktivity vyvolaly znepokojení u některých skupin obyvatelstva a negativně poznamenaly i podobu vzájemných postojů. Situaci v pohraničí v roce 1996 srovnal autor studie s výsledky výzkumů obyvatel českého pohraničí v letech 1990, 1991 a 1994. Zjistil posun ke kritičtějšímu postoji k Němcům, který přičetl nárůstu každodenních styků. V závěru studie však konstatoval, že postoje i stereotypy obrazu Němce se mění, mizí mezigenerační přenos představy Němce jako fašisty a nepřítele a objevuje se obraz i postoj k tomuto etniku pozitivnější.

Projektem, vztahujícím se k nejpalcivěji vnímané otázce vzájemných vztahů Čechů a Němců, byl výzkum týkající postojů obyvatelstva českého pohraničí k Německu prizmatem Benešových dekretů.⁶¹ Výsledky potvrdily, že obyvatelé pohraničí zřetelně odlišují své vztahy k Německu jako nejbližšímu sousedu od problému vysídlení Němců z bývalého Československa.⁶² Přesto byla prokázána mezigenerační schopnost spor přenášet a udržovat jeho kontinuitu. Počet stoupenců a sympatizantů Klubů českého pohraničí, související právě s permanentním aktualizováním této problematiky, se v rámci tohoto výzkumu projevil jako málo významný. Latentní přítomnost konfliktní minulosti česko-německého soužití byla evidována zvláště u starších věkových skupin, kde dalším diferencujícím prvkem byla politická orientace dotazovaných. U levicově smýšlející byl prokázán celkově rezervovanější přístup ve vztahu k Německu.

Závěry z výzkumného projektu Ministerstva zahraničních věcí z roku 2003⁶³ směřovaly k prognóze dalšího vývoje příhraničních oblastí po vstupu ČR do Evropské unie. Autoři projektu se zajímali o srovnání českých regionů sousedících s bavorskou i saskou částí Německa, dotkli se všech pro rozvoj významných okolností. Soustředila jsem pozornost na údaje, týkající se česko-bavorského pohraničí, které byly uvedené v jedné části studie pod titulkem České příhraničí s Bavorskem. Shrnutí těchto údajů nevyznělo

⁶¹ HOUŽVIČKA Václav, František ZICH, Milan JEŘÁBEK. *Reflexe sudetoněmecké otázky a postoje obyvatelstva českého pohraničí k Německu*. SÚ AV ČR 1997, 94 s.

⁶² Tamtéž, s. 91.

⁶³ Analýza a předpokládaný vývoj hraničních oblastí ČR-SRN. Výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí ČR RB 6/5/3. Praha 2003. Dostupné online.
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VQu1nrZ1MLgJ:www.mzv.cz/file/16388/RB_6_5_03.d oc+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz. [citováno 20. 12. 2014].

pro Chebsko příliš pozitivně, bylo v něm označeno jako ve více ohledech periferní oblast, s rozdrobenou sídelní strukturou, hospodářsky slabou produkcí a s podprůměrnou vzdělanostní úrovní obyvatel. Pozitivní vliv, jak konstatovali autoři, pramení především ze sousedství s relativně bohatým Bavorskem, kam je soustředěna nákupní turistika a kam směřují pendleři za prací. Výhody, které se týkají především Chebské pánve, jsou vyjádřeny nižší mírou nezaměstnanosti a podstatně vyšší mzdovou úrovní v této oblasti. Toto se týká celého Euregionu Egrensis, kam oblast Chebska spadá. Vliv bohatého souseda vytváří tlak na české pracovníky, aby si hledali místo na německé straně hranice a tak zvyšovali své spotřební možnosti. I to je jeden z momentů, napomáhající vnitřnímu odstraňování hranic mezi státy. V závěrech výzkumu také autoři konstatovali, že oblast informovanosti směrem do příhraničí a z něj je ta, kterou je třeba podporovat a monitorovat nejvíce. Důvodem jsou obavy a možné následky z křížení regionálních a státních zájmů, především pak v příhraničních oblastech ČR se SRN, vnímaných autory jako rizikovějších.

Dalším sledovaným výzkumem byl projekt Ministerstva práce a sociálních věcí s názvem „Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky“.⁶⁴ V jeho rámci se badatelé zabývali významem přeshraničních styků a místních aktivit obyvatel po celém obvodu českého pohraničí. Zajímaly je změny v překonávání rozdílů v ekonomické, sociální a kulturní oblasti mezi sousedskými zeměmi a vlivy sousedských zemí ČR na změnu způsobu života lidí v pohraničí. V rámci výzkumného projektu byly vydány dvě publikace. První z nich obsahovala interpretaci výsledků dotazování expertů žijících v pohraničí, druhá podkladové studie ve formě sborníku. Výzkum zodpovídal otázku, co se děje s místním společenstvím obyvatel pod vlivem existence a kontaktů se zahraničním sousedem. Oslovený soubor dvě stě čtyřiceti dvou informátorů tvořili obyvatelé pohraničí, znali situace v obcích a městech a schopní a ochotní tuto situaci reprodukovat. Identifikováni byli dotázaním místních obyvatel. Z výsledku šetření vyplynulo, že vliv zahraničního souseda je střední až větší, statisticky významnější, čím blíže je obec či město k hranicím. Dvě třetiny dotázaných vliv hodnotily jako pozitivní. Nejčastěji uváděnými změnami byl rozvoj turistiky, podnikání v oblasti služeb, pendlerství, spotřební turistika, vznik nových firem a přítomnost zahraničního kapitálu. Nejsilnější vlivy celkově byly zaznamenány

⁶⁴ ZICH, František. (ed.). *Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky*. 1. díl: Výsledky expertního dotazování. Ústí nad Labem 2005, s. 143 stran.; 2. díl: Sborník podkladových studií. Ústí nad Labem 2005, s. 206 stran.

v česko-rakouském a česko-bavorském pohraničí, kam geograficky patří Cheb. Vznik sociálně patologických jevů byl nejsilnější v celé oblasti česko-německého pohraničí. Všichni oslovení místní informátoři zaregistrovali dopady vlivu zahraničního souseda na české společenství v pohraničí. V součtu všech sledovaných položek byla pro tuto práci stěžejní oblast česko-bavorské hranice posouzena jako druhá nejvíce podléhající zahraničním vlivům. Ze sborníku podkladových prací se k tématu tohoto výzkumu přímo vztahovala studie, zabývající se vlivem Německa na utváření postojů obyvatel českého pohraničí.⁶⁵ Z jejích výsledků vyplynulo zjištění, že představa Německa jako nejvýznamnějšího potencionálního nepřítele, vytvořená před rokem 1989, je přítomna u obyvatel pohraničí pouze latentně, více než polovina dotázaných vnímá Německo jako referenčního souseda, od kterého se můžeme učit.⁶⁶ Existuje ale i skupina obyvatelstva, pro kterou je Německo stále konfliktním sousedem a je třeba k němu zaujímat obranný postoj. Tuto skupinu v současnosti reprezentují především Kluby českého pohraničí. Jako významné jsem pro svou práci přijala také výsledky této studie z oblasti vlivu Německa na politické chování a samosprávu v pohraničí, kde za nositele negativních stereotypů o Němcích byli označeni především levicově smýšlející občané. KSČM zde vlivem protiněmecké rétoriky, ale i sociálních problémů přítomných v pohraničí, získává ve volbách okolo 24 % voličských hlasů. Dějiny mají jistý mobilizační charakter a sudetoněmecké téma je stále aktuální otázkou hlavně pro starší část obyvatelstva.⁶⁷ Celkově bylo ale Chebsko ve výsledcích studie označeno jako místo, které se vlivem změny politické situace a otevření hranic nejvíce hospodářsky proměnilo, došlo zde k výraznému posunu zaměstnanosti z oblasti těžební do oblasti služeb. V intenzitě podnikání bylo Chebsko v rámci celé studie zařazeno na přední pozice v ČR.⁶⁸ Za negativní prvky ovlivňující další vývoj označil autor špatnou vzdělanostní strukturu obyvatel. Co se týče postojů vůči Němcům, studie také naznačila narůstání pragmatického vědomí nezbytnosti přeshraničních kontaktů i předpoklad zlepšování kvality sousedství v souvislosti se zmenšováním skupiny starších občanů českého pohraničí, která má setrvávající tendence k vymezování se vůči Němcům.

⁶⁵ NOVOTNÝ, Lukáš. *Vliv Německa na utváření postojů obyvatel českého pohraničí*. In: ZICH, František. (ed.). *Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky*. 2. díl: *Sborník podkladových studií*. Ústí nad Labem 2005, s. 157-170.

⁶⁶ Tamtéž, s. 158.

⁶⁷ Tamtéž, s. 162.

⁶⁸ Tamtéž, s. 165.

Projekt s názvem „Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí“, realizovaný Sociologickým ústavem ve spolupráci s univerzitou v Mnichově, byl dalším výzkumným projektem, obsahujícím relevantní informace k této práci.⁶⁹ Studie řešila vztah historického vědomí k utváření regionální identity. Odhalila přetrvávání bariérového vnímání hranice u některých obyvatel, především u starších a levicově smýšlejících respondentů. Jako typičtí představitelé obranářského smýšlení byli na straně jedné označeni členové Klubů českého pohraničí a na straně druhé také malá skupina lokálních a politických ekonomických elit, která negativně komentuje omezení volného pohybu osob a přetrvávající kontroly na hranicích v souvislosti se Schengenským prostorem. V této aktivitě je spatřováno zavádění bariér z německé strany.⁷⁰

Výsledky reprezentativního šetření, uskutečněného v září 2008 Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM), byly součástí vědeckého projektu „Rozvojové zájmy pohraničních regionů“, který podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na období 2006 až 2011.⁷¹ Cílem této části projektu bylo zjistit názory a postoje obyvatel České republiky k českému pohraničí obecně. Dotazováno bylo 1072 respondentů, kteří za největší překážku rozvoje pohraničí označili pomalý, nebo neexistující rozvoj v sociální oblasti, především v zaměstnanosti a ekonomické prosperitě. V představách lidí také přetrvává pojetí pohraničí jako okrajové oblasti, kam nedoléhá zájem z centra.

Projekt „České veřejné mínění v evropských souvislostech, středisko informační a dokumentační 2001 až 2004“⁷², z něhož vzešlo celkem patnáct publikací, se mezi dalšími tématy zabýval i středoevropským sousedstvím v perspektivě veřejného mínění. Pokud se soustředím jen na výsledky referující k sousedství s Německem, výzkum prokázal setrvávající historickou zátěž v důsledku dvojího výkladu historie a výsledku

⁶⁹ HOUŽVIČKA Václav, Lukáš NOVOTNÝ (eds.). *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí. Sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství*. SÚ AV ČR 2007, s. 170.

⁷⁰ Tamtéž, s. 111.

⁷¹ NOVOTNÝ, Lukáš. *Názory a postoje české populace na přeshraniční spolupráci*. Dostupné online. http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3987/f11/100093s_Nazory.na%20pr%20eshranicni%20spolupraci.pdf

⁷² KUNŠTÁT, Daniel. *Středoevropské sousedství v perspektivě veřejného mínění*. In: *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. Praha 2006, s. 167-178.

druhé světové války. Intenzita této zátěže se sice v průběhu času mění⁷³, ale historické resentimenty se objevují stále a znovu, například v kontextu diskuzí kolem tzv. Benešových dekretů.

Bohaté výsledky z více oblastí česko-německého příhraničí nabídl projekt „Občanská dimenze česko-německých vztahů ve fázi vstupu ČR do Evropské unie s důrazem na pohraniční oblasti“, realizovaný v letech 2003 až 2005.⁷⁴ Podrobně zkoumán byl obraz vnímání Německa v názorech a postojích obyvatel českého pohraničí. K projektu byl dvakrát ročně vydáván bulletin v českém a německém jazyce, mapující průběžné výsledky. Mezi ně patřilo i vyjádření tří čtvrtin obyvatel pohraničí, že vzájemnému narovnání vztahů mezi Čechy a Němci už došlo, a není třeba se obávat ohrožení naší státnosti ani po vstupu do Evropské unie. Polovina obyvatel sdílela názor, že po roce a půl od vstupu České republiky do Unie vzrostl vliv Německa v příhraničních oblastech. Celkově byl vstup do unie hodnocen neutrálně, ani pozitivní ani negativní očekávání se nenaplnila, alespoň ne v té míře, kterou obyvatelé pohraničí předpokládali. Role státní hranice byla i v roce 2005, kdy projekt končil, vnímána jako determinující prvek sociálních kontaktů, pravidelné kontakty se sousedním etnikem udržovaly v té době na obou stranách pouze elity. Za zdroje, které možnou spolupráci a rozvoj kontaktů omezovaly, byly označeny především kulturní kategorie: vzájemné předsudky, rozdíly v národních povahách, historické vědomí a v neposlední řadě také neznalost jazyka. Všechny obecně uváděné negativní faktory považovali za významné častěji lidé starší, v důchodovém věku, což je s výhledem do budoucnosti bráno jako pozitivum. Německo jako perspektivního a důvěryhodného partnera viděli nejčastěji mladší lidé s vysokoškolským vzděláním. Čtyři z pěti obyvatel pohraničních oblastí se ale také domnívali, že bychom měli vůči Německu vystupovat s větší hrdostí. Konfliktní potenciál z historie přetrvává v kolektivním vědomí u téměř devadesáti procent oslovených respondentů nad šedesát let. Sudetskou problematiku považovala za neuzavřenou pouhá třetina občanů, oproti roku 1996, kdy srovnávací výzkum k téže otázce informoval o devadesáti procentech obyvatel příhraničí. Odmítnutí patřilo otevření kanceláře Sudetoněmeckého krajanského sdružení v Praze, většinově se také shodovali občané v názoru na odsun Němců po druhé světové válce,

⁷³ Výzkum prezentoval vývoj veřejného mínění v otázce hodnocení vztahů mezi ČR a Německem v letech 1995-2005.

⁷⁴ Česko-německé souvislosti. SÚ AV ČR 2005/2, s. 16. Dostupné online. <http://www.borderland.cz/cnsc.pdf>

kdy tento akt shledávali spravedlivým trestem. Pokud se respondenti vyjadřovali ke vztahu k jiným národům, překvapivě se na lepší pozici objevili Angličané a Francouzi před Němci, z čehož autoři studie vyvodili latentní přítomnost negativní historické zkušenosti a předsudků.

1.3.1 Shrnutí výzkumů pohraničí

Atmosféra ve společnosti podléhá mnoha vlivům. Jedním z nich je i skutečnost, jak historické události chápou a jak vůči nim své životy orientují lidé, v této společnosti žijící. Stejně důležité, ne-li důležitější, je však pro společenskou náladu i současné dění. Pokud je konfliktní, promítá do společnosti negativní odezvy. Prezentované výsledky z výzkumů pohraničí přináší jasnější představu o možných příčinách odlišných postojů obyvatel Chebu vůči německým sousedům, jak jsou sledovány v současnosti.

Asymetrie v ekonomické, sociální a kulturní oblasti mezi Čechy a Němci se objevily ve výsledcích všech analyzovaných výzkumů, jejich intenzita byla ovšem nestejnorodá a ne vždy vnímaná stejně naléhavě, nebo negativně. Jestliže však jsou společenské a ekonomické rozdíly mezi sousedními skupinami obyvatel vnímány jako poměrně velké, mohou mít hranice vylučující charakter.⁷⁵ Postoje českých obyvatel pohraničí k hranicím a sousedním zemím byly v posledních dvaceti letech ovlivňovány změnami lokálního i globálního charakteru. Tato skutečnost se průřezově objevila ve všech sledovaných výzkumech. Postoje k Němcům, které byly v prvních výzkumech hodnoceny jako tendenční a zvyšující svou kritičnost v závislosti na stoupajícím množství kontaktů, se postupem času začaly proměňovat. Prokázáno bylo postupné mizení obrazu Němců jako nepřátel. V chování a jednání obyvatel se po otevření hranice začala projevovat především utilitarita a pragmatický přístup. Nejčastěji uváděnými a pozitivně vnímanými změnami v pohraničí od roku 1989 byly: rozvoj turistiky, podnikání v oblasti služeb, pendlerství, spotřební turistika, vznik nových firem a přítomnost zahraničního kapitálu. Prognóza vývoje oblasti pohraničí vyšla z výzkumu neutrálně, na jedné straně je pohraničí stále ve více ohledech periferní oblastí, zvláště pak v hospodářské a vzdělanostní sféře. Na straně druhé nelze v případě Chebu opominout výrazně pozitivní vliv bohatého bavorského souseda a možnosti, které z blízkého sousedství plynou. Jako kategorie, rozdělující Čechy a Němce, byly vnímány především ty kulturní: vzájemné předsudky, rozdíly v národních povahách, historické

⁷⁵ JEŘÁBEK, Milan (ed.) *Geografická analýza pohraničí České republiky*. SÚ AV ČR 1999, s. 18.

vědomí a v neposlední řadě také neznalost jazyka. Nekonfliktní a pozitivní vnímání Němců výzkum přisoudil zejména lidem s vysokoškolským vzděláním, kterých je ovšem v západočeském pohraničí málo. Vliv na setrvávající bariérové vnímání hranice mají ti jedinci, kteří nesou ve svém historickém vědomí konflikty česko-německé minulosti a negativní stereotypy. Za představitele takových jedinců byli označeni starší a levicově smýšlející obyvatelé. Některé výzkumy konkretizovaly tato vyjádření a negativní postoj k Německu spojily se členy Komunistické strany Čech a Moravy a členy Klubů českého pohraničí. Lze tedy říci, že politická příslušnost, demografické a vzdělanostní složení obyvatel jsou v pohraničí hlavními faktory, ovlivňujícími přetrvávání negativních postojů k Němcům. Přesto je Chebsko evidováno jako aktivnější část pohraničí, s větším množstvím hospodářských a sociálních kontaktů, a proto i s lepšími výchozími podmínkami pro další rozvoj.

2 HISTORICKÝ KONTEXT SOUČASNÝCH VEŘEJNÝCH UDÁLOSTÍ

2.1 Chebsko a Cheb v historii

„My, Jindřich, král z Boží Milosti, dáváme všem na vědomí, že jsme svému služebníkově Otnantovi darovali část lesa u cesty směřující od Chebu“

Z listiny císaře Jindřicha IV. z 13. února 1061⁷⁶

Na počátku historické reflexe je třeba vymezit prostor, ve kterém se události sledované v této práci odehrávají. Region Chebsko, německy nazývaný Egerland, byl po staletí vzhledem ke své poloze na hranicích Českého království a Říše územím s modelovou a závažnou úlohou zprostředkovatele. Region prošel v historii mnoha prostorovými změnami, od Chebska, rozprostřeného od jižních svahů Krušných hor východním směrem od Karlových Varů až k Horšovskému Týnu, až k minimalizovanému prostoru starého dominia Egrensis s hranicemi mezi obcemi Hazlov, Kynžvart, Pomezí a Kynšperk.⁷⁷ Území, které ve své pomezí poloze fungovalo jako obchodní i politická křižovatka, měnilo v průběhu času nejen své hranice, také vystřídal také několik názvů. Geografické proměny ale není nutné sledovat, zájem je upřen na stálé centrum této oblasti, město Cheb.

Pro vytvoření stručného přehledu nejdůležitějších historických událostí z dějin města Chebu posloužil výběr dat, sestavený historikem Jaromírem Boháčem pro tzv. „časovou osu.“⁷⁸ V roce 2011 oslavil Cheb 950 let od první písemné zmínky. Dochované stopy osídlení jsou ale datovány hlouběji do minulosti, geograficky výhodná poloha u řeky v chráněné kotlině přilákala své první obyvatele už v mladší době kamenné. Přesto je prvním údajem na výše zmíněné časové ose právě rok 1061, kterým byla datována listina císaře Jindřicha IV. Ta je také nejstarším dokladem středověké

⁷⁶ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 7.

⁷⁷ Muzeum Cheb. *Zmizelé Chebsko*. Dostupné online. <http://www.muzeumcheb.cz/projekt/chebsko/Intro/01.html>. [citováno 5. 7. 2014].

⁷⁸ Jedná se o umělecké dílo, nesoucí podstatná data z historie města, které je součástí chebské pěší zóny. Vizte: Interaktivní encyklopedie Cheb, časová osa. Dostupné online. <http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 20. 7. 2014], foto v příloze.

kolonizace území kolem Chebu.⁷⁹ Název města i regionu pocházejí z názvu keltské osady Agara, české pojmenování Cheb se objevilo až ve 14. století v některých překladech listin.⁸⁰ Pokud jsem se nyní dotkla otázky oikonym českých a německých a jejich použití, považuji za vhodné ji pro přehlednost ošetřit, zde tedy pro ujasnění mého přístupu vkládám malou sémantickou odbočku.

V této práci bude pro zjednodušení používán pro město a jeho okolí český název Cheb a Chebsko, a to i v situaci, kdy historicky správné by bylo použití názvů německých. Narážíme tu na jeden ze zásadních problémů jazykového nacionalismu. Původně k označení chebského území a Chebanů samých sloužil mezi německým obyvatelstvem pojem „böhmisch“, vyjadřující zemskou příslušnost ke Koruně české. Ve chvíli, kdy začaly vládnout nacionální modely, české nacionálně emancipační hnutí pomocí překladu pojmu „böhmisch“ na „český“, ovšem nikoli ve smyslu zemské příslušnosti, ale jako prvek příslušnosti etnické, určilo Čechy jako jediné legitimní vlastníky celých českých zemí, včetně těch částí, které byly zcela „nečeské“. Kolektivní identita obou jazykových skupin, kterou bylo možné vyjádřit konceptem bohemismu, zmizela zároveň s vyhocením emancipačních snah německé strany.⁸¹ „*Moderní sémantickou přeměnou pojmu Böhmen, böhmisch – Čechien, tschechisch, který má dva významy, směrem k jednoznačnému významu „český“ a následkem jeho zpětné aplikace na dějiny křesťanských a evropských Čech (Böhmen), se chápání jednoho celého tisíciletí dostává do tmavé slepé uličky...*“⁸² Sémantickou odbočku uzavírám poznatkem, že toto zmatení pojmů je i nadále obsahem některých současných diskusí a stále slouží jako jeden z argumentů k obhajobě českých nacionálních postojů.

Podobným argumentem jako ten výše uvedený, který také hájí nárok Čechů na toto území, je prokázaná existence slovanského osídlení území Chebska v 9. až 11. století. Hradiště, vybudované v místě dnešního chebského hradu, dřívější císařské falce, bylo doloženo archeologickým výzkumem v roce 1911.⁸³ V polovině 12. století však

⁷⁹ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb v zrcadle času*. Cheb 2003, s. 12.

⁸⁰ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 78.

⁸¹ LOZOVIUK, Petr. *Němečtí vystěhovalci v českých zemích a jejich jazykové ostrovy v Jihovýchodní Evropě*. In: *Češi v cizině* Praha: ÚEF AV ČR 1998, s. 41.

⁸² BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, s. 38.

⁸³ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 7.

Chebsko, ležící na hranici německé části Říše a českých zemí pohltila pohyblivá hranice Severní Marky. Následovala rychlá kolonizace a postupná germanizace.⁸⁴

Vstoupit do dějin chebského regionu se zdá být vzhledem ke stěžejní sledované veřejné události příhodné ve chvíli, kdy můžeme začít hovořit o Chebsku štaufském. Římskoněmecká dynastie Štaufů je svým významem srovnatelná s našimi Přemyslovci. Spojení tohoto rodu s historií Chebska je datováno rokem 1146 a smrtí Diepolda III.⁸⁵ V průběhu dalších sta let, kdy byli Štaufové na Chebsku u moci, skončila středověká kolonizace, rozvíjelo se progresivnější hospodaření, vznikala nová města. Význam, který toto území postupně získávalo, symbolizovala i chebská císařská falc, dokončená v 80. letech 12. století, jejímž zakladatelem byl Fridrich I. Barbarossa.⁸⁶ Území pod vládou dynastie Štaufů, které se v té době několikrát stalo dějištěm událostí evropského významu, vzorově spravovali ministeriálové, původně nesvobodní lidé, služebníci císaře, plnící hospodářské, politické a vojenské úkoly. Tato ministerialita založila od poloviny 12. století do počátku 13. století množství hradů a opevněných sídel, pokrývajících celé Chebsko. Zhruba čtyřicet rodů takto získalo veškerou moc v této oblasti.⁸⁷ Odchodem posledního z rodu Štaufů, Konráda IV. v roce 1254, pak začaly změny v postavení města. V roce 1266 se správy Chebu ujal český král Přemysl Otakar II., po matce také Štauf. Ministeriálové se obraceli o podporu k říšským panovníkům, samotné město Cheb se však orientovalo na spolupráci se svým mocným sousedem, Českým královstvím.⁸⁸ V roce 1277 se Cheb stal svobodným říšským městem a roku 1322 Jan Lucemburský, který získal Chebsko jako zástavu od císaře, potvrdil městu všechna jeho svobodná privilegia.⁸⁹ Mezi ministeriály to vyvolalo vlnu odporu, boj se stále sílícím městem však prohráli. Cheb byl připojen k zemím Koruny české a v průběhu dalších let se zařadil mezi její nejbohatší a nejvýznamnější místa. Pod ochranou českých lucemburských králů začalo město zvětšovat svůj územní rozsah. Útvar, který vznikl, chebský městský stát, měl ve 14. století rozlohu 680 km², a ve století 16. pak mezi 350 až 400 km². Samostatný politický útvar městského typu nebyl v českých zemích obvyklý, tyto územní útvary se nacházely především na málo osídlených okrajích Říše, v dnešním Německu, Švýcarsku a Itálii. Městským státem

⁸⁴ KUBŮ, František. *Chebsko za vlády Štaufů*. Cheb 2013, s. 7.

⁸⁵ Interaktivní encyklopedie Cheb, časová osa. <http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 20. 7. 2014].

⁸⁶ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 8-9.

⁸⁷ KUBŮ, František. *Chebsko za vlády Štaufů*. Cheb 2013, s. 10-11.

⁸⁸ Tamtéž, s. 9.

⁸⁹ Tamtéž, s. 12.

je suverénní území ovládané městem, jehož úřady zastávají řídicí funkce, ve své podstatě jej lze vnímat jako předobraz moderního státu.⁹⁰ Celé území Chebska tak spravovala městská rada, město mělo vlastní justici, ozbrojené síly a úřednický aparát, který byl schopný regulovat hospodářský život i zahraniční obchod. Zvláštní státoprávní postavení Chebu v rámci českých zemí potvrzovala existence chebského zemského sněmu. Panovník měl v městském státě svého zástupce, sídlícího na chebském hradě, skutečnou moc však měly nejsilnější patricijské rody ve městě.⁹¹ Cheb se tak v průběhu 14. a 15. století svou strukturou naprosto vymykal zvyklostem v českých zemích, řadil se k městským státům v německé části říše.

Řadu privilegií, které měli Chebští, lze nalézt na časové ose města jako významné historické mezníky.⁹² Patří mezi ně rok 1279, kdy Rudolf Habsburský potvrdil Chebu dosud získaná práva a výsady, léta 1330 a 1355, kdy nejprve císař Ludvík, a poté Karel IV. osvobodili Cheb od placení cla v celé říši. Neméně významné bylo právo razit v Chebu mince, udělené Karlem IV. v roce 1349. Všechna získaná práva a výsady zvýhodňovaly chebské obchodníky, přispívaly k rozvoji nejen obchodu, ale i řemesel, a město velmi bohatlo. I proto se v první třetině 15. století významně hospodářsky, ale také politicky a vojensky, podílelo na bojích proti husitským Čechům.⁹³ Cheb sehrál v těchto těžkých dobách významnou úlohu prostředníka mezi znesvářenými stranami, fungoval jako předěl mezi katolickým a husitským táborem. Stal se shromaždištěm pro dvě z pěti křížáckých výprav, namířených proti husitům, a nakonec i místem jednání v předvečer basilejského koncilu. Z těchto jednání vzešla úmluva, zvaná Soudce chebský.⁹⁴ V průběhu husitských válek proto také došlo ke zvětšení míry autonomie Chebska. Druhá polovina 15. století spojuje Cheb s králem Jiřím z Poděbrad. Chebskou městskou kanceláří začalo v té době procházet množství českých písemností, a tak se zde poprvé objevily pracovní síly, vládnoucí českým jazykem. Jiří zval Chebské do Prahy na zemský sněm a podporoval je v jejich světských i církevních sporech. Proto také ve sporu o Jiřího římskou korunu zůstal Cheb českému králi věrný. Chebští mnohokrát prokázali věrnost České koruně, ale nikdy ne za cenu úplné roztržky, vždy

⁹⁰ KUBŮ, František. *Chebsko za vlády Štaufů*. Cheb 2013, s. 15.

⁹¹ Tamtéž, s. 39.

⁹² Interaktivní encyklopedie Cheb. Dostupné online. <http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 20.7.2014].

⁹³ KUBŮ, František. *Chebský městský stát*. České Budějovice 2006, s. 59.

⁹⁴ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb*. Praha 2008, s. 13.

obratně manévrovali mezi oběma stranami.⁹⁵ Tato situace trvala až do roku 1470, kdy Cheb Jiřímu poslušnost vypověděl, tím se uzavřelo vrcholné období chebského městského státu. V století 16. se Chebsko jako zástavní država stalo součástí habsburského soustátí a soustavnému centralizačnímu tlaku nakonec počátkem 18. století podlehl.⁹⁶ Pragmatickou sankci, listinu vydanou v roce 1713, která uzákoňovala nedělitelnost habsburské monarchie, uznal v roce 1721 také naposledy zasedající chebský sněm.⁹⁷ Územní autonomie Chebska skončila v roce 1723, kdy bylo městské radě oznámeno propadnutí zástavy. Od této chvíle byl Cheb i formálně svobodným královským městem v zemích koruny české.⁹⁸

Události 18. století zavlekly Cheb již poněkolkáté do dějiště bojů, tentokrát v rámci válek o dědictví rakouské. Na časové ose města najdeme záznam k roku 1742, kdy francouzské vojsko oblehlo a dobylo Cheb⁹⁹, v roce 1743 jej pak vystřídalo vojsko rakouské. Sedmiletá válka, vypuknuvší v roce 1756 už jen dovršila míru utrpení, která padla v největší míře na obyvatele města. Druhá polovina 18. století přinesla množství habsburských reforem, byl zrušen chebský zemský sněm, samostatné chebské míry a váhy, město začalo platit státní daně, byla založena škola dle celostátního vzoru a úřady se staly centrálními státními orgány.¹⁰⁰

Podrží-li se i v dalším historickém dění časové osy,¹⁰¹ je z pohledu na ni zřejmý poměrně ucelený obraz Chebu 19. století jako města nové doby. Svatá říše římská zanikla s abdikací posledního římského císaře Františka v roce 1806. Tento panovník o rok později dovršil oddělení Chebska od říše přetnutím posledního, duchovního pouta – jeho přechodem od řezenského biskupství k pražské arcidiecézi.¹⁰² Chebská pevnost byla zbořena v roce 1808, město se začalo otvírat světu, bohužel však také díky velkému požáru, který v roce 1809 zničil jeho severní část. Další údaje z časové osy však výmluvně vykreslují město jako expandující, využívající všech výtobytků industrializace. Bylo postaveno a uvedeno do provozu mnoho nových budov, mezi nimi

⁹⁵ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb*. Praha 2008, s. 64.

⁹⁶ Tamtéž, s. 65.

⁹⁷ BERAN, Jiří a kol. *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary 2004, s. 87.

⁹⁸ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 35.

⁹⁹ Interaktivní encyklopedie Cheb. Dostupné online. <http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 20.7.2014].

¹⁰⁰ BERAN, Jiří a kol. *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary 2004, s. 88.

¹⁰¹ Interaktivní encyklopedie Cheb. Dostupné online. <http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 20. 7.2014].

¹⁰² BERAN, Jiří a kol. *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary 2004, s. 97.

například gymnázium, hejtmanství, finanční ředitelství, městská nemocnice, kasárna, centrální školní budova Rudolfinum, městský akciový pivovar, plynárna, divadlo, budova pojišťovacího spolku, spořitelna, městská jatka a výstavní hala.¹⁰³ Jednou z nejvýznamnějších staveb se stala stavba nového nádraží v roce 1865, která umožnila propojení se saskými a bavorskými drahami. Vznikl významný železniční uzel, který upevnil pozici města Chebu jako přirozeného centra tohoto regionu. Železniční spojení přineslo také výrazné oživení hospodářského života, zahájena byla výroba zemědělských strojů ve Fischerově strojírně, jízdních a motorových kol v továrně Premier, založena byla přádelna Julia Neumanna, stavební továrna Johanna Siegla, Blomannova cihelna, cihelna bratrů Haberzettlových a mnoho dalších, menších provozoven a podniků.¹⁰⁴

Ještě začátek 20. století vypadal pro Cheb velmi slibně, rozvoj pokračoval a město pečovalo o své obyvatele ve všech ohledech. Důkazem přetrvávající stavební expanze mohou být tehdy nově postavené budovy soudu, sirotčince, školy, vězení a městské elektrárny.¹⁰⁵ Svou činnost zahájila továrna na jízdní kola Eska, otevřena byla i nová knihovna s přednáškovým sálem pro tři sta lidí, financovaná chebským průmyslníkem Kreuzingerem. Nechtěným symbolem let nadcházejících se stala nová kasárna, dokončená těsně před vypuknutím první světové války v roce 1914.¹⁰⁶

Ve válce, která si vyžádala přes deset milionů mrtvých v Evropě, padlo přes dva a půl tisíce mužů z Karlovarska a Chebska. Hospodářský rozmach města skončil, sociální situaci v kraji komplikoval i nedostatek potravin. Válku ukončilo příměří uzavřené v roce 1917,¹⁰⁷ válečné následky však byly nesmazatelné. Mezi jinými důsledky byla válka i příčinou rozpadu habsburské monarchie. Většina českého obyvatelstva s nadšením očekávala vznik vlastního samostatného státu. Přípravy však probíhaly na obou stranách, české i německé. Zatímco v Čechách na straně české vše šlo ke vzniku státu lidu československého, na straně německé byl zahájen boj o nový stát rakouských Němců, „Deutschösterreich.“¹⁰⁸ Samotní Chebané v průběhu října roku

¹⁰³ Interaktivní encyklopedie Cheb. Dostupné online. <http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 12. 9.2014].

¹⁰⁴ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb*. Cheb 2007, s. 141-148.

¹⁰⁵ Interaktivní encyklopedie Cheb. Dostupné online. <http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 12. 9.2014].

¹⁰⁶ BERAN, Jiří a kol. *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary 2004, s. 127.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 130.

¹⁰⁸ KNOLL, Vilém. „*Nie und nimmer*.“ *Chebský podzim roku 1918*. Dostupné online. <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/historie/knoll.pdf>.

1918 usilovali o Chebsko, samostatné v rámci velkého německého společenství. 27. října, den před vyhlášením Československa, byla představiteli města na velké manifestaci vyhlášena nezávislost Chebska na českých zemích. Své požadavky formulovali Chebané do patnáctibodového programu, k jejich naplnění však nikdy však nedošlo.¹⁰⁹ Konečná podoba nového státu Československo, oficiálně vyhlášeného 28. října 1918, byla určena dohodami mocností, z nichž každá sledovala také své vlastní zájmy.

V listopadu 1918 došlo k přechodnému obsazení dvou strategických míst ve městě českou armádou, a to prostoru chebského letiště a chebského nádraží. V prosinci 1918 vyslovila Francie souhlas s chápáním hranic Československa jako hranic historických zemí Čech, Moravy a rakouského Slezska, v lednu 1919 stanovisko potvrdily Británie, Itálie a Spojené Státy, a následně byl obsazen českými vojsky už celý Cheb. Němci neustávali ve svém snažení, jaro 1919 proběhlo v Chebu v duchu protičeských demonstrací a provokací. Mírové smlouvy z Versailles, ke kterým se upínaly poslední naděje nejen Chebanů, však v květnu roku 1919 přičkly „Deutschböhmen“ českému státu.¹¹⁰

Národně postavené Československo, kde kmenovým národem byl uměle vytvořený národ československý, nenabízelo Němcům z hlediska jejich autonomie nic. Zapomenuta byla Benešem přednesená vize „švýcarského“ národnostního uspořádání, Němci, přesto, že jich bylo téměř o milion více než Slováků, se pro Československo stali pouhou menšinou bez zvláštních kolektivních práv. Postoj českého státu k těmto svým občanům pragmaticky popsal Emanuel Rádl: *„Programově je náš stát jen pro Čechy a Slováky; Němci mohou v něm jen pro sebe žít, ale protože podle dané nauky se sobě zájmy Čechů a Němců přičí, nemohou se Němci čestně a srdečně účastnit v pěstování základních ideálů nového státu. Vládnoucí teorie učí, že smyslem češství je boj proti německému a vskutku je politika naší republiky po světové válce z velké části válkou státu proti domácímu obyvatelstvu německému.“*¹¹¹

¹⁰⁹ GLASSL, Horst. *Das Egerland zwischen den beiden Weltkriegen*. In: SCHREINER, Lorenz. Heimatkreis Eger. Amberg 1997 (3. vydání), s. 125.

¹¹⁰ KNOLL, Vilém. *„Nie und nimmer.“ Chebský podzim roku 1918*. Dostupné online. <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/historie/knoll.pdf>.

¹¹¹ RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. Dostupné online. [http://www.go-east-mission.net/seiten/cz/struktur.php?seite=berichte&kategorie=2&thema=52, 5. část, s. 12. \[citováno 17. 9. 2014\].](http://www.go-east-mission.net/seiten/cz/struktur.php?seite=berichte&kategorie=2&thema=52, 5. část, s. 12. [citováno 17. 9. 2014].)

Nacionalismus Čechů i Němců má tutéž podstatu, je etnický motivovaný, vzešlý z raně romantických myšlenek Johanna Gottfrieda Herdera o přirozeném státě, tvořeném lidem se stejným národním charakterem.¹¹² I proto odráželo jednání zacílené proti jednomu etniku, zrcadlový efekt v jednání etnika druhého. Oba národy, český i německý, žijící v českých zemích, v sobě živily obavy, který z nich se kdy ocitne ve většině. U Němců to vyvolávalo odstředivé tendence z českých zemí směrem k silnějšímu německému sousedu, u Čechů, ve chvíli pomyslného vítězství po první světové válce, potřebu svou pozici upevnit. Projevy nekorektnosti ze strany českých úřadů vůči Němcům nebyly nijak výjimečné, Češi měli snazší přístup k zaměstnání, úřadům i reprezentativním místům.¹¹³ Soupeření Čechů a Němců se odehrávalo na různých úrovních, týkalo se i masových gymnastických cvičení, kdy proti sobě stály český Sokol a německé turnerské hnutí, nebo zřizování nových škol. Na Chebsku vznikaly menšinové české školy od vydání zákona o školách s vyučovacím jazykem českým v roce 1919.¹¹⁴ Zřizování těchto škol sledovali chebští občané s nevolí, pokládali je za projev čechizace německých oblastí. České školy, financované státem, nabízely dětem jisté hmotné výhody a nebylo tedy neobvyklé, že byly navštěvovány i dětmi německými. I proto se otázka škol stala jednou z nejproblematictějších ve vztahu Čechů a Němců nejen na Chebsku, ale v celém Československu.¹¹⁵

Zásadní roli sehrála světová hospodářská krize, která zasáhla ve 30. letech 20. století Československo jako celek, ovšem zdaleka nejkritičtější situace byla na území obývaném Němci. Tam byl totiž umístěn lehký a spotřební průmysl, jehož odbytí se v průběhu krize výrazně zmenšila.¹¹⁶ Nastal dlouhodobý stav nouze, ostře kontrastující s hospodářským vzestupem v sousedním, od roku 1933 už „Hitlerovým“ Německem. Výsledkem byrokraticky strnulé a často i jednostranné české hospodářské politiky byl nárůst nacionální propagandy na německé straně a nakonec i založení strany Sudetendeutsche Heimatfront, vedené Konrádem Heinleinem, který byl svého času také obyvatelem Chebu. Tato strana získala v roce 1935 ve volbách 64 % všech

¹¹² CHYSKÝ, Václav. *Národnostní spor Čechů a Němců v zrcadle dokumentů*. Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku, 2002/18. Dostupné online. <http://www.sudetendeutschesarchiv.de/demo/pflegetool/Dokumente/Rezensionen/chysky1.pdf>.

¹¹³ RÁDL, Emanuel. *Národnost jako vědecký problém*. Praha 1929, s. 77.

¹¹⁴ ŠALÁTOVÁ, Markéta. *České menšinové školy na Chebsku*. Sborník chebského muzea 2000, Cheb 2001, s. 139.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Společná česko-německá komise historiků. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění*. Náčrt výkladu německo-českých dějin od 19. století. In: *Soudobé dějiny*, 3/1996, č. 2-3, s. 406.

německých hlasů a s její podporou pak také došlo v roce 1938 k zabrání Sudet.¹¹⁷ Odpor českých Němců, projevovaný průběžně ve 20. a 30. letech 20. století proti podobě první republiky jako státu Čechoslováků, tak došel ke svému cíli.¹¹⁸ Příklon k Německu však byl fatálním omylem, jak ukázaly další roky.

Symbolem odtržení Chebska od českého státu bylo předání středověké zástavní listiny do rukou Hitlera, akt, který 3. října 1938 realizovali představitelé města Chebu. Průběh a následky druhé světové války jsou obecně známou historií. Pro Cheb a většinu jeho obyvatel byl konec války a příchod americké armády obsazením, ne osvobozením. I další události znamenaly pro německé obyvatele dramatické změny. Došlo k definitivnímu rozvrácení společenské situace, veškeré německé obyvatelstvo postupně až na malé výjimky z města zmizelo, s ním zmizel i název města Eger, a začala se psát nová kapitola dějin města, tentokrát pod jménem Cheb.

2.2 Obyvatelstvo na Chebsku

*„Lauts fei d' Wöigh neat lua stöih, sünst möist unna Eghaland
zgrund göih.“*

Egerländerische Mundart¹¹⁹

V chebské oblasti, už podle původního názvu města Egire, je doložen výskyt keltských osad, poté germánských, ale také slovanského osídlení. Tento prostor byl osidlován z oblasti Východních Frank a ve 12. století se dostal pod správu bavorské severní župy.¹²⁰ O vládu se tu dělila světská moc s duchovní, vznikaly kláštery a hrady a postupovala kolonizace lidmi z různých oblastí Svaté říše římské.¹²¹ Jen pohled přes filtr nacionalismu by mohl z obyvatelstva na Chebsku v jeho počátcích vytvářet Němce a Čechy. Není však snadné jazykově správně uchopit rozpor, založený na zemské příslušnosti a pozdějším dělení obyvatel dle národnosti. Samozřejmě používání etnického označení obyvatel je zavádějící. Obyvatelstvo této doby bylo možné dělit jen podle příslušnosti k tomu kterému panujícímu rodu, nebo podle

¹¹⁷ Společná česko-německá komise historiků. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění*. Náčrt výkladu německo-českých dějin od 19. století. In: *Soudobé dějiny*, 3/1996, č. 2-3, s. 408.

¹¹⁸ BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, s. 77.

¹¹⁹ Jen nenechte stát kolébku prázdnou, jinak by naše Chebsko zaniklo. Chebské/egerlandské přísloví v nářečí.

¹²⁰ BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, s. 22.

¹²¹ Tamtéž, s. 23.

příslušnosti konfesní, a ani ta v zemích Koruny české nedělila obyvatele národnostně. V průběhu druhé poloviny 18. století prošlo chebské obyvatelstvo procesem, který po celé Evropě směřoval k vytváření národů, v 19. století zvítězily nacionální ideologie a z jazyka se stal jeden z hlavních atributů národní příslušnosti. Nadnárodní regionální patriotismus – bohemismus, vzal za své v revolučním roce 1848.¹²² Úřední řeči na Chebsku a v Chebu byla do 14. století latina, poté němčina. Čeština zde byla zavedena až po vzniku samostatného Československa, a to jen ve státních úřadech.¹²³ Do roku 1918 zde žili převážně Němci, Čechů zde bylo minimum. Přesnější údaj máme k dispozici z roku 1910, kdy zde žilo 133 Čechů z celkových 25457 obyvatel Chebu.¹²⁴ Chebska jako takového se tedy život v „konfliktním společenství“¹²⁵ příliš netýkal. Tato situace se změnila s koncem první světové války, kdy došlo k prvním změnám ve složení obyvatel na Chebsku. 28. října 1918 vznikl samostatný československý stát, tedy stát Čechů a Slováků. Okolnosti, které tuto událost provázely, jsou zmíněny v historickém kontextu. Zde tedy jen konkrétnější poznámka k demografickým změnám na Chebsku, které zahájil příjezd kolony českých vojáků do Chebu v listopadu 1918.¹²⁶ Začátkem prosince sem pak dorazil 35. pěší pluk a 18. prosince bylo předáno hejtmanství v Chebu do českých rukou.¹²⁷ Němci, kterým se vznikem Československa, ale ani v letech následujících, nebyla přiznávána menšinová kolektivní práva, přestože jich republika žilo kolem tří milionů,¹²⁸ zůstali na Chebsku většinovým obyvatelstvem. Tato situace se z jejich hlediska ještě vylepšila v roce 1938, kdy z Chebska byla nucena odejít většina Čechů, ale také Židů a sudetoněmeckých demokratů.¹²⁹ K poslední, zato však totální demografické změně, došlo v roce 1945 odsunem většiny německého obyvatelstva Chebska. Vývoj a utváření nové chebské společnosti jsou obsahem další samostatné kapitoly v dějinách Chebu.

¹²² SCHROUBEK, R. Georg. *Praha a Češi v německé literatuře z Čech*. In: Lozoviuk, Petr. *Etnicita a nacionalismus v diskurzu 20. století*. Brno 2012, s. 207-208.

¹²³ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 82.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ KRĚN, Jan. *Konfliktní společenství*. Toronto 1989, s. 510.

¹²⁶ KNOLL, Vilém. „*Nie und nimmer*“. *Chebský podzim 1918*. Dostupné online. <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/historie/knoll.pdf>.

¹²⁷ KRĚN, Jan. *Konfliktní společenství*. Toronto 1989, s. 510.

¹²⁸ Společná česko-německá komise historiků. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění*. Náčrt výkladu německo-českých dějin od 19. století. In: *Soudobé dějiny*, 3/1996, č. 2-3, s. 400.

¹²⁹ BENEŠ, Zdeněk a kol. *Rozumět dějinám*. Praha 2002, s. 110.

2.2.1 Poválečné osidlování Chebu a jeho etnografická reflexe

Zdůraznění počtů českých a německých obyvatel ve městě před vypuknutím 2. světové války a po jejím skončení má v kontextu této práce svůj význam. V roce 1930 bylo z 31406 Chebanů jen 3493 Čechů. V padesáti sledovaných letech, od roku 1880 do roku 1930, připadl procentuálně nejvyšší počet Čechů na rok 1921, a to 4,74 %.¹³⁰ V roce 1939 byly k Chebu připojeny některé sousedící osady, došlo k hromadným odchodům českých obyvatel a v rámci zásahů nové vlády pak v průběhu války mizeli další obyvatelé – němečtí sociální demokraté, židovské obyvatelstvo města, bojeschopní němečtí muži, rukující průběžně do armády. Další statistické údaje, přestože nerozlišují české a německé obyvatelstvo, svou vypovídající hodnotu také mají – poslední známý údaj z roku 1945 mluví o počtu 32346 Chebanů, a další, z roku 1947, vyčísluje pouhých 14533 obyvatel města.¹³¹ Jisté je, že v rámci poválečného nuceného vysídlení našich bývalých německy hovořících spoluobčanů, začalo období formování nové, v duchu národního nacionalismu čistě české společnosti.

Ještě dlouho po válce byl Cheb, kdysi svobodné říšské a české královské město a centrum bohatého regionu, městem prázdných domů, bez majitelů rychle chátrajících. „*Nikde ve znovuzřízeném Československu nebylo vyhnáno, vysídleno do ciziny a přesídleno do vnitrozemí tak velké procento obyvatel jako zde.*“¹³² První tři poválečná léta znamenala naprosto ojedinělou proměnu společnosti. Více než dva miliony Čechů se do pohraničí ze svých domovů ve vnitrozemí přestěhovaly trvale nebo dočasně, další tisíce obyvatel v následujících letech přicházely z různých kulturních prostředí, a tak vznikl jakýsi experimentální sociální prostor, na který se zaměřila pozornost politiků.¹³³ Poválečné negativní nálady obyvatelstva směrem k Němcům tu byly záměrně posilovány s ohledem na budoucí plány komunistické strany.¹³⁴ Vzhledem k událostem posledních šesti let to ale nebylo nutné, v této době nebylo mnoho těch, kdož by o nutnosti totálního odsunu pochybovali. Němci, kteří mohli, či museli zůstat jako odborníci v některém žádaném průmyslovém odvětví, měli zpočátku jen minimum životních jistot. Pohraničí postupně prošlo třemi osidlovacími vlnami, které však nedokázaly vrátit počet obyvatel ani zdaleka na úroveň původního stavu, navíc bylo

¹³⁰ BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 82.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, s. 171.

¹³³ SPURNÝ, Matěj. *Očištěná společnost*. Soudobé dějiny 14/2012, č. 2., s. 210.

¹³⁴ Tamtéž.

usazování nových obyvatel postupně komplikováno rozšiřováním prostoru státní hranice a kategorickým požadavkem ministerstva národní obrany, aby v pohraničí směli žít jen lidé spolehliví a prověřeni.¹³⁵ Třetí, poslední etapa doosídlování, řízená požadavky národních výborů, státních statků a průmyslových podniků na profesi, a už i morální profily pracovníků, byla ukončena v roce 1958.¹³⁶

Poválečným doosídlováním českého pohraničí spojeným s migracemi, jejichž rozsah ve 20. století nebyl srovnatelný s žádným jiným obdobím, se začali etnografové podrobně zabývat v 80. letech minulého století. Pro sledování tzv. etnických procesů bylo založeno zvláštní oddělení v Ústavu pro etnografii a folkloristiku a zprávy o jeho výzkumech vycházely mimo jiné ve Zpravodajích ústavu, určených jen pro vnitřní potřebu.¹³⁷ Mnohé diplomové a kandidátské práce, obhájené v 80. letech 20. století na katedře etnografie a folkloristiky,¹³⁸ navazovaly na informace, pocházející ze systematického bádání, publikovaného Helenou Noskovou ve sborníku referátů z pracovní konference z roku 1978.¹³⁹ Nosková zpracovala přehled národnostní, věkové i sociální skladby osídlovacího obyvatelstva,¹⁴⁰ z něhož jsou zde uvedeny pro další výzkum relevantní údaje – v první etapě přicházeli do pohraničí především Češi a Slováci z vnitrozemí, v druhé pak reemigranti z Rumunska, Volyně a ve třetí opět jen osídlenci z Čech a Slovenska, vybíraní podle žádaných profesí. Věkově se jednalo spíše o mladé rodiny s malými dětmi, sociálně pak především o námezdní dělníky ze zemědělství, bezzemky, obecně tedy o lidi s minimálním nebo žádným vzděláním, kteří přicházeli do pohraničí kvůli zlepšení svých životních podmínek.¹⁴¹ Jako skupinu stojící mimo hlavní proud lze označit ty, kteří přicházeli pouze za ziskem, většinou v první vlně, tito však pohraničí většinou opustili nejpozději při další migrační vlně

¹³⁵ SPURNÝ, Matěj. *Očištěná společnost*. Soudobé dějiny 14/2012, č. 2., s. 211.

¹³⁶ NOSKOVÁ, Helena. *Etnografický výzkum národnostní smíšené oblasti Chebska*, In: Etnické procesy: referáty z pracovní konference, ÚEF ČSAV, Praha 1978, s. 38.

¹³⁷ KOLEKTIV. *Materiály k problematice novoosídlenického pohraničí*, ÚEF ČSAV Sv. 8, Osídlení českého pohraničí v letech 1945-1959, Praha 1984.

¹³⁸ SECKÁ, Milena. *Etnické procesy u českých reemigrantů z Rumunska*. Diplomová práce, Katedra etnografie a folkloristiky FF UK, Praha 1981; Táž. *Svatební obřad jako indikátor studia etnických procesů*. Kandidátská disertační práce, ÚEF ČSAV, Praha 1987; POPELKOVÁ, Hana; SECKÁ, Milena. *Diplomové, rigorózní a kandidátské práce věnované osídlování pohraničí po roce 1945, jež byly obhájeny na katedře etnografie a folkloristiky FFUK a v ÚEF ČSAV v Praze v letech 1969-1983*, Český lid 71/1984, s. 231-234.

¹³⁹ NOSKOVÁ, Helena. *Etnografický výzkum národnostní smíšené oblasti Chebska*, In: Etnické procesy: referáty z pracovní konference, ÚEF ČSAV, Praha 1978.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 33-37.

¹⁴¹ NOSKOVÁ, Helena. *Etnografický výzkum národnostní smíšené oblasti Chebska*, In: Etnické procesy: referáty z pracovní konference, ÚEF ČSAV, Praha 1978, s. 36.

v letech 1948 až 1951.¹⁴² Další, početně významný odliv osídlenců zapříčinil počátek združstevňování, lidé, kteří sem původně přišli kvůli možnosti samostatně hospodařit na svém, odcházeli ze zemědělství do průmyslových oblastí. Práce Heleny Noskové a na ni navazující etnografické výzkumy, představily Chebsko jako národnostně smíšenou oblast, která se potýkala s mnoha znevýhodněními, oproti situaci ve vnitrozemí. To, k čemu se tyto výzkumy vzhledem k době svého vzniku nevyjadřovaly, byla situace politická. Ihned po skončení války se začala projevovat stoupající radikalizace levicových stran, obyvatelstvo podléhalo směsi ideologicky stupňovaných vln nacionalismu a stranické demagogie. Došlo ke znárodnování velkých podniků, finančních ústavů, zákazu činnosti některých politických stran a dalším „očistným“ akcím. Společenské změny vyvrcholily v roce 1948 utažením celé společnosti do podoby totalitního státu. Z pohraničních oblastí se staly čechizované okrajové provincie, obývané lidmi bez kořenů a tradic, kteří byli vystaveni soustavnému ideologickému tlaku.

Procesy českých migračních pohybů, tedy i těch, týkajících se konkrétně západočeského pohraničí, systematicky ve svých studiích zpracoval Zdeněk Nešpor. V jeho práci, která může sloužit k orientaci v problematice českých migrací, je možno nalézt také jména dalších badatelů, spojených s touto problematikou, jsou jimi např. Kořalka, Kořalková, Auerhan, Vaculík, Heroldová, Uherek, Bahenský a další.¹⁴³

2.3 Cheb jako pevná hráz socialismu

„A pohraničí? Zde skočil dosavadní život, který byl odvelen. Vláda propustila zdejší lid a povolala do bytů násilím uvolněných, do pracovišť, vesnic a měst nový lid, se správným jazykem.“¹⁴⁴

Konec války v roce 1945 přinesl do evropského společenství změny, z nichž mnohé ovlivnily i život na Chebsku. Západní část českého území, na rozdíl od většiny zbývajících, osvobodili Američané. Tento fakt začal být v průběhu dalších let zamlčován, pokud ne přímo falzifikován. Na základě dekretů prezidenta Beneše byl

¹⁴² NOSKOVÁ, Helena. *Etnografický výzkum národnostní smíšené oblasti Chebska*, In: Etnické procesy: referáty z pracovní konference, ÚEF ČSAV, Praha 1978, s. 36.

¹⁴³ NEŠPOR, Zdeněk R. *České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium*. Soudobé dějiny 12/2005, s. 245-284.

¹⁴⁴ BOLDT, Frank. *Regionální dějiny českého pohraničí v Epoše evropského unionismu aneb „Má naše bádání o Chebsku nadregionální význam?“*. In: Sborník chebského muzea, Cheb 2001, s. 78.

Němcům v Chebu, a stejně tak v celém Československu, zkonfiskován majetek, bylo jim odňato občanství a postupně, v rámci uznání principu kolektivní viny, byli z českého území odsunuti. Přes výjimečná opatření, kterými se staly tři osidlovací vlny, proběhnuvší v dalších letech, měly v roce 1950 české země o jeden milion a sedm set tisíc obyvatel méně, což byl stav, který se nejzřetelněji projevil právě v pohraničí.¹⁴⁵

Co se politického uspořádání týče, mohla být první tři poválečná léta vnímána jako pokus o navázání na tradici předválečného Československa, rokem 1948 se ale představy o obnově demokracie rozplynuly. Už tak komplikované formování nové občanské společnosti bylo přerušeno v únoru 1948, kdy násilně převzala moc ve státě komunistická strana. Pro Cheb a jeho nové obyvatele byla tato změna o to dramatičtější, s oč většími nadějemi sem přicházeli. Teprve nedávno přistěhovaní, v nemálo případech žijící na začátku v domech, vyrabovaných vlnou zlatokopů z vnitrozemí, snažili se noví Chebané o integraci. Ti, kteří vydrželi, opravili domy a skutečně se usadili, byli v roce 1948 nakonec znovu postiženi procesem přechodu soukromého majetku do společenského vlastnictví.¹⁴⁶ Násilná kolektivizace a socializace znamenala novou likvidaci řady sotva vzniklých živností a také rušení mnoha hospodářských usedlostí.¹⁴⁷ Následovaly zákazy činnosti nekomunistických politických stran, rušení či zánik různých společenských organizací. Události, které probíhaly celorepublikově, zasáhly do života obyvatel v pohraničí mnohem výrazněji, než kdekoliv jinde.¹⁴⁸

V průběhu let 1956-1962 prošel Cheb, vyhlášený už v roce 1950 městskou památkovou rezervací, zásadními urbanistickými změnami.¹⁴⁹ Město a jeho uspořádání, struktura domů, ulic i veřejného prostoru, byly pro nové obyvatele cizí více, než je běžná cizost prostředí pro nově příchozí. Charakter města, odrážející národnost bývalých obyvatel, byl pro většinu Čechů i Slováků, přicházejících z vesnic daleko na východě, zcela neznámou materiální realitou. I proto se například proklamovaný komplexní přístup k asanaci historického jádra města posléze ukázal jako omyl. Z nových vnitrobloků s ozdravnou zelení a hřišti pro mládež a pracující se brzy staly skládky šrotu

¹⁴⁵ KUČERA, Jaroslav. *Nechtění spoluobčané. Československo po nezdařeném odsunu Němců*. Soudobé dějiny 2/2008, s. 304.

¹⁴⁶ BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, str. 173.

¹⁴⁷ KASTNER, Quido. *Osídlování českého pohraničí od května 1945*. SÚ AV ČR 1996, s. 24.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 20-21.

¹⁴⁹ BOHÁČ, Jaromír. *Starý Cheb*. Cheb 2008, s. 32.

a domovního odpadu.¹⁵⁰ Z původních dvou tisíc sto domů, stojících v roce 1945, jich bylo za necelých dvacet let zbořeno šest set třicet dva, a z historického jádra města se stala kulisa, obklíčená panelovými domy.¹⁵¹ Také veřejný prostor města, pro nové obyvatele nesrozumitelný skrze chybějící význam zde zamýšlených a konaných činností, prošel postupně radikálními změnami.

Obraz Němců, měnící se postupně s tím, jak byli odsunováni, začala v dalších letech po válce důsledně ovlivňovat oficiální vzdělávací, knižní i filmová produkce.¹⁵² Z poražených se v dobové rétorice stala německá hrozba, hrozící revanšismem. V kontextu této situace bylo pro pohraničí ustanoveno nové schéma, v němž byli čeští pováleční kolonisté představováni jako hrdinové práce, a Němci jako ti, kdož usilují o rozbití českého národního společenství.¹⁵³ V tomto dobovém rámci se také zrodil „Pohraničnick“, hrdina, bojující proti vnějšímu nepříteli v tvrdých přírodních podmínkách, obětující své pohodlí daleko od civilizace, a připravený obětovat pro obranu své vlasti i svůj život.¹⁵⁴

Budování pohraničí s Německem bylo budováním „pevné hráze socialismu“, jak hlásala dobová produkce a posléze i nápisy, vítající návštěvníky města. Od nástupu totalitního komunistického režimu se celý region posunul na několik desetiletí do zapomnění a Cheb se ocitl v nejhrošším období svých dějin. Předimenzovaný počet vojáků, státní policie a pohraničních orgánů, vynucený proklamovanou pevnou hrází na jedné straně, a většina vykořeněného obyvatelstva na straně druhé, udělaly z Chebu jedno z nejméně atraktivních měst republiky.¹⁵⁵ V Chebu byly troje kasárny, plně osazená pětipatrová budova policie a Státní bezpečnostní služby, a v jeho blízkosti několik pohraničních rot. Při zajišťování pohraničního území poskytovaly součinnost Pohraniční stráž jednotky Sboru národní bezpečnosti, vojsko Československé lidové armády a po únoru 1948 i oddíly Lidových milicí. Mašinerie totalitního státu, která zde působila, tak v průběhu několika let stvořila Cheb „profizlovaný, „proposádkovaný“ vojáky,

¹⁵⁰ BOHÁČ, Jaromír. *Starý Cheb*. Cheb 2008, s. 33.

¹⁵¹ BOHÁČ, Jaromír. *Starý Cheb*. Cheb 2008, s. 34.

¹⁵² SCHALLNER, Dieter. *Obraz Němců a Německa v letech 1945 až 1947. Vznik soudobého českého stereotypu Němce a Německa.*, s. 249. In: BROKLOVÁ, Eva; KŘEN, Jan (ed.). *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století.*, Praha 1998, s. 236-252.

¹⁵³ Tamtéž, s. 249.

¹⁵⁴ PALIVODOVÁ, Eva. *Na stráž míru – prezentace Pohraniční stráže na veřejnosti 1948-1956*. Archiv bezpečnostních složek. Dostupné online. <http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik10-2012/kap05.pdf>.

¹⁵⁵ BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, str. 204.

*kde existovaly ty dobrovolné špiclovské sítě a lidi se víc báli“.*¹⁵⁶ Kolik Chebanů bylo v systému ostrahy hranic zapojeno pracovně či dobrovolně v průběhu těch zhruba čtyřiceti let do roku 1989, není možné doložit, můžeme se jen domnívat, že mohli tvořit významnou část obyvatel Chebu.¹⁵⁷ OPS, tedy orgán preventivní služby, byl základem vybudování zpravodajské sítě Pohraniční stráže a jedním z jeho hlavních úkolů bylo prohlubovat soustavně spolupráci s místním obyvatelstvem, budovat síť spolupracovníků a ve spolupráci se Státní Bezpečností shromažďovat informace, vztahující se k ostraze hranic a k ilegálním přechodům hranic. Sociální realita zde byla ovládána hranicí, její existencí a zabezpečením. Všichni obyvatelé pohraničí byli naopak zpětně sledováni týmiž zpravodajskými orgány za účelem eliminace nespolehlivých jedinců.

Tradice a kultura společnosti předválečného Československa, které v republice rychle mizely, v tomto prostoru nebyly nikdy. Blízkost hranice s Německem a nutnost počestit po válce nově zabraný prostor přispěly k rychlosti, s jakou zde obyvatelé přijali princip kolektivní německé viny, myšlenky radikálního nacionalismu a socialismus jako takový.¹⁵⁸ Kromě politických příčin, neexistujících společenských tradic, zformalizování občanských a společenských styků, přispěl k následné individualizaci života také nástup televize. Stále více se omezující kontakty mezi lidmi, únik ze společenského života do kruhu rodiny pak ovlivnily negativně i formování pocitu sousedské sounáležitosti.¹⁵⁹

Významným přelomovým rokem v životě Chebanů byl jako u všech Čechů a Slováků rok 1968 a s ním stranické i občanské „čistky“, které následovaly. Násilím zkonsolidovaná společnost se v 70. a 80. letech 20. století většinou nijak neprojevovala, byla téměř apatická. „Normalizace“ zasáhla kulturní i vzdělávací sféru, také v ozbrojených složkách byli za své politické postoje propuštěni mnozí důstojníci¹⁶⁰. V těchto letech se v Chebu, stejně jako jinde v republice, lidé začali starat ponejvíce o své privátní zájmy. Budovali víkendové chatky na březích obou místních

¹⁵⁶ ČERMÁKOVÁ, Barbora a kol. *Občanská odvaha vstupuje do politiky*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2009, s. 58.

¹⁵⁷ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, s. 73.

¹⁵⁸ HAVELKA, Miloš. *Srovnávání nesrovnatelného aneb Existovala v nejnovějších českých dějinách epocha totalitarismu?*. Soudobé dějiny 4/2009, s. 620.

¹⁵⁹ KASTNER, Quido. Osídlování českého pohraničí od května 1945. SÚ AV ČR 1996, s. 21.

¹⁶⁰ HRANIČÁŘ, Cheb 23. ledna 1990, s. 2

vodních nádrží, vozili nedostatkové zboží ze sousední NDR, pracovali v textilních a strojírenských závodech, v lázeňských provozech blízkých Františkových Lázní, a také na hranicích, ve vojenských posádkách, u policie, na celní správě a u vojenské kontrarozvědky. Stálým a provokujícím momentem normalizovaného života byla sousední západoněmecká tržní ekonomika, vlivná už jen svou pouhou existencí, a v pohraničí brzy dosažitelná skrze obrazovky televizí. Cheb, povinně tvořící bariéru proti pronikání imperialismu, byl proto také plný lidí, toužících po jakékoliv formě kapitalismu, která by zaplnila prázdné regály obchodů.¹⁶¹

2.4 Cheb po roce 1989

„...ta paměť je posunutá někam jinam. (...) My si můžeme hrát na region, ale to, čemu se říká identita, to nevím...“¹⁶²

Společenské změny roku 1989 převrstvily nejen společnost, majetky, ale i hodnoty a představy lidí. Na Chebsku měli i před převratem obyvatelé přístup k jiným, než oficiálním informačním zdrojům, ať už to byly programy německé televize ZDF nebo ARD, či zahraniční rozhlas. Zaostalost socialistického tábora tu byla mezi lidmi jasněji formulovaná možností srovnání se Západním Německem právě skrze výše zmíněná média. Když se 1. července 1990 otevřelo pět nových přechodů mezi městy na hranici Československa a Bavorska, bylo tím zároveň oživeno téma česko-německých vztahů na zcela nové, nejen politické, ale teď už i občanské úrovni.¹⁶³ Po konsolidaci prvotního společenského chaosu vznikla v části chebské společnosti idea utvoření přeshraničního regionu podle holandsko-německého vzoru. Základní myšlenkou bylo *„udělat z pustiny opět vzkvétající krajinu s infrastrukturou.“¹⁶⁴* Činnost měla být financována z restitucí, které na Chebsku nebylo z logiky věci komu vydat, a řízena skrze fond, ve kterém by rozhodovali spolu se současnými, také bývalí Chebané, čeští Němci. Po nástupu Klausovy vlády v roce 1992 *„přišel zásah z Prahy, který to rozsekal. To začaly pomluvy: Pátá kolona. Překračujete mezinárodní záležitosti.“¹⁶⁵* Euroregion sice posléze vznikl, ale jeho organizace a směřování byly

¹⁶¹ BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, s. 177-179.

¹⁶² ČERMÁKOVÁ, Barbora a kol. *Občanská odvaha vstupuje do politiky*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2009, s. 85.

¹⁶³ Tamtéž, s. 44.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 83.

¹⁶⁵ Tamtéž.

svěřeny k tomu účelu vzniklým agenturám. Ideový náboj, který myšlenka společného financování regionu skrývala, zmizel.

Ještě jeden pokus spojit Cheb s jeho původními obyvateli proběhl, měl vzniknout fond, který by spravoval výnosy z lesa, majetku města Chebu na německém území. Bavorská vláda se zavázala, že les koupí a finance do fondu vloží, za podmínky, že vznikne rada složená z Chebanů, vyhnaných německých a dnešních českých. Všechny tyto aktivity, směřující k novému začátku a pokusu o narovnání vztahů mezi Čechy a Němci však byly odsouzeny k nezdaru, návrhy neprošly v městském zastupitelstvu kvůli negativnímu postoji místních komunistů. Hned od počátku se tu tak projevila síla a setrvačnost socialistické kázně.¹⁶⁶

Jiné dění se ale zastavit nedalo, to, s čím se počítalo „na věčné časy“, včetně zde tak strategicky propracované organizace „života v pohraničí“, ztratilo na významu. Společenské a hospodářské změny ovlivnily zaměstnaneckou strukturu obyvatel města a ve spojení s politickým převratem došlo i ke klíčovým změnám v sociální hierarchii. Mnoha vojákům a policejním příslušníkům, postupně však také celníkům v Chebu, byl v devadesátých letech ukončen pracovní poměr. V případě pohraničnicků však nešlo „jen“ o pracovní poměr, sloužit na hranicích nebylo zaměstnáním, tato práce byla vnímána jako poslání. Společensky podporovaný a mediálně vytvářený obraz, který byl dlouhodobě prezentován v tomto duchu: „...*chvíle, kdy se sejdou naši občané s pohraničníky, k nimž je váže trvalé a hluboké přátelství. Jejich život v míru pohraničníci neúnavně a bděle střeží. Na besedách budou pronesena také slova uznání a díky i oprávněné hrdosti našeho lidu na obětavost, s níž pohraničníci vykonávají svou obtížnou službu,*¹⁶⁷ ztratil svou platnost. Práce oslavovaná a heroizovaná médii, pro mnohé tvořící smysl jejich života, skončila. Představy o hranici státu jako bariéře proti pronikání zla implantované do mysli obyvatel mizely, a další představy už si do budoucna tvořil každý sám.

¹⁶⁶ ČERMÁKOVÁ, Barbora a kol. *Občanská odvaha vstupuje do politiky*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2009, s. 84.

¹⁶⁷ RUDÉ PŘÁVO, *Stráž na hranici*. 8. července 1956, č. 189, roč. 36, s. 1. <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1956/7/8/1.png>. Dostupné online. [citováno 25.10.2014].

3 ANALYTICKÁ ČÁST

3.1 Popis stěžejní veřejné události

Dne 12. 7. 2013 se konalo u chebského hradu, původní štaufské falce, slavnostní setkání u příležitosti 800. výročí od podepsání „Chebské zlaté buly.“ Mramorový sloup, který byl v průběhu této slavnosti odhalen, je připomínkou historické události z roku 1213, kdy do Chebu na říšský sněm přijel Fridrich II., vnuk císaře Fridricha Barbarossy, coby nově zvolený král. Fridrich doufal, že se mu s pomocí papeže podaří prosadit své panovnické nároky a podpisem buly proto učinil církvi dalekosáhlé ústupky. Podpisu byla přítomna řada církevních i necírkevních hodnostářů, mimo jiné český král Přemysl Otakar I., papežský legát, bavorský vévoda Ludvík, rakouský vévoda Leopold a celá řada arcibiskupů a biskupů. Bez přehánění lze říci, že tento říšský sněm uvedl Cheb do evropské historie. U příležitosti této historicky významné události nechalo vedení města Chebu ve spolupráci s německým spolkem přátel Štaufů „Komitee der Stauferfreunde“ vztyčit před chebským hradem štaufský sloup. Akce měla být, kromě své historické podstaty, také gestem současné přátelské sounáležitosti v evropském duchu. Památník financovala dobrovolná dárkyně, paní Anemarie Marliese Meissner, jejíž rod má k Chebu příbuzenskou vazbu. Téměř tři metry vysoký, čtyři a půl tuny vážící mramorový osmihranný sloup¹⁶⁸ stojí nejen v Chebu, štaufská společnost postupně staví tyto památníky na ta místa v Evropě, která jsou historicky svázána s dynastií Štaufů. Na chebském sloupu jsou vyobrazeny znaky Čech, Chebu, rodu Štaufů a Říše římské. V českém i německém jazyce je připomínáno působení Štaufů na území historického Chebska – Egerlandu.

Akce byla připravována téměř dva roky. Proběhlo více jednání členů vedení města se štaufskou společností, na kterých byl domluven průběh slavnosti.¹⁶⁹ Program¹⁷⁰ začínal slavnostní mší v chebském kostele sv. Mikuláše. Mši celebroidal biskup František Radkovský z Plzně, účastnil se i generální vikář řezenského biskupství, prelát Michael Fuchs. Prostřednictvím štaufské společnosti bylo pozváno množství hostů, členů a přátel společnosti a vysídlených Chebanů. Podporu projektu svou účastí potvrdil

¹⁶⁸ Štaufský sloup. Dostupné online. <http://www.cheb2013.cz/cz/akce-cheb-2013/slavnostni-odhaleni-staufskeho-sloupu-47>. [citováno 16.1.2015].

¹⁶⁹ Viz: Internetová TV Cheb a webové stránky města Cheb – záznamy z jednání zastupitelstva, v příloze.

¹⁷⁰ Slavnostní odhalení Štaufského sloupu u Chebského hradu. Dostupné online <http://www.cheb2013.cz/cz/aktuality?strana=2>. [citováno 16.1.2015].

Jiří Čistecký, ředitel odboru států střední Evropy ministerstva zahraničních věcí. Slavnostní řeč pronesli chebský starosta a místostarosta, dále hovořil člen výboru štaufské společnosti Gerhard Raff a historik František Kubů. Došlo i na vysvěcení štaufského sloupu. Tyto popisované události byly ovšem už od momentu zahájení první slavnostní řeči doprovázeny další akcí. Na začátku slavnosti se z přihlížejícího obecnstva, tvořeného bývalými i současnými obyvateli Chebu a hosty z blízkého českého a německého okolí, vydělilo několik jedinců s transparenty. Na transparentech bylo možné číst protiněmecky laděná hesla.¹⁷¹ Část chebské veřejnosti tak vyjadřovala svůj odpor k uctění německého rodu na českém území, a zároveň i k předpokládanému tichému pronikání Německa na české území. Lidé nespokojeně komentovali zhoršený výhled na řečnický pult a řečníci ve svých projevech zpochybňovali některé z výroků na transparentech. Došlo k incidentu, kdy starší paní udeřila francouzskou holí do jednoho z transparentů ve snaze jej roztrhat. Příslušníci městské policie se vmísili do davu a svou přítomností zabránili případnému pokračování incidentu, ten tak zůstal pouze na popsané úrovni. Někteří z přihlížejících se pokusili demonstrantům transparenty vzít, ne však nějak razantně. Celkově byl postoj zástupu přihlížejících k demonstrantům téměř lhostejný. Tlumočnice přeložila v průběhu zahájení do němčiny nahlas i nápisy na transparentech, a nadále tlumočila i veškeré komentáře. Když tedy někdo z řečníků vyvrátil tvrzení některého z hesel na transparentech, ozýval se potlesk Němců i Čechů. Německý řečník jednání demonstrantů komentoval s tím, že je ze Stuttgartu na demonstrace zvyklý, a ať transparenty zdvihnou výš, ať je ruce více bolí. Jeho slova měla mezi přihlížejícími pozitivní ohlas. Rozhořčení, které projevila výše zmíněná paní úderem do transparentu, bylo na německé straně vnímáno jako natolik důležité a vypovídající, že se její čin stal součástí celostránkové zprávy o slavnosti, kterou otiskly noviny Der Neue Tag 16. července 2013.¹⁷² Autor reportáže napsal velmi podrobnou zprávu z průběhu celé slavnosti, a události z odhalení památníku komentoval také těmito slovy: „*Záměr demonstrantům nevyšel, rozdmýchat nacionální antagonismy mezi přítomnými Čechy a Němci se jim nepodařilo.*“¹⁷³ Přiblížil

¹⁷¹ Znění hesel na transparentech: „Chebská tvrz stojí na hrobech původních slovanských obyvatel českého hradistě, germánský štaufský sloup zde nemá co dělat.“; „Nechceme u nás Štaufův sloup, vezměte si ho do SRN.“; „STOP plíživé germanizaci Chebska.“; „Cheb: včera hřbitov německých vojáků – WH a SS, dnes Štaufův sloup.“; „Štaufův sloup je forma plíživé germanizace a poutní místo Sudeťáků. Cheb je a musí zůstat českým.“ Viz: Příloha B:Vizuální data, foto č. 1.

¹⁷² Viz: Příloha B:Vizuální data 3. a 4. Der Neue Tag.

¹⁷³ Tamtéž, překlad vlastní.

čtenářům také pozadí protestu, když je informoval o déletrvajícím nesouhlasu členů komunistické strany s instalací památníku.

Po ukončení oficiální části slavnosti a po odhalení štaufského sloupu se hosté, pozvaní vedením radnice, odebrali do paláce chebského hradu k malému občerstvení, a přihlížející včetně demonstrujících, se bez jakýchkoliv dalších incidentů rozešli.

3.2 Terénní výzkum, použité metody

Podnětem k zahájení tohoto výzkumu byla participace na společenské akci regionálního významu, kde se součástí veřejného slavnostního aktu stalo i symbolické jednání, vymykající se běžnému rámci podobných společenských akcí. V Chebu existují historicky, ideologicky a sociálně dané předpoklady k výskytu veřejného projevu podobného charakteru, jaký byl zaznamenán a popsán v předcházející kapitole, motivy a význam takového jednání však mohou být vytvářeny a ovlivňovány i dalšími aspekty. Aby pátrání po významu pozorovaných vzorců kultury, řídících lidské chování bylo možno také pochopit a interpretovat¹⁷⁴, bylo nutné provést analýzu kultury, resp. té její části, která se k předmětnému jednání vztahovala a skrývala jeho podstatu. Stanovení rámce výzkumu bylo souhrnem postupných kroků, které k tomuto porozumění měly směřovat, nebylo tedy možné ho jednoznačně zformulovat v samém počátku výzkumu. Co se stěžejní sledované události instalace pamětního sloupu týče, zpětně mohu konstatovat, že byla použita metoda systematického pozorování. Je to metoda vhodná ke sledování dílčího kulturního fenoménu, která „*staví badatele v ideálním případě do zcela nezúčastněné pozice cizince zvnějšku, který dokáže registrovat etnografická data s odstupem a nadhledem, kterého nejsou jejich nositelé a producenti často schopni.*“¹⁷⁵ Nedílnou součástí seznámení s kontextem události bylo prostudování všech dostupných informací na webových stránkách projektu, jehož součástí bylo odhalení památníku,¹⁷⁶ webových stránek Štaufské společnosti¹⁷⁷ a několika dalších webů, které

¹⁷⁴ GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur*. Praha 2000, s. 15.

¹⁷⁵ JANEČEK, Petr. *Etnografický výzkum*. In: DOUŠEK. Roman et al. Úvod do etnologického výzkumu. Brno 2014, s. 78.

¹⁷⁶ Slavnostní odhalení Štaufského sloupu u Chebského hradu. Dostupné online. <http://www.cheb2013.cz/cz/aktuality?strana=2>. [citováno 16.1.2015].

¹⁷⁷ Stauferstellen Cheb 2013. Dostupné online. <http://www.stauferstellen.net/stele-cheb.htm>. [citováno 16.1.2015].

s událostí souvisely prostřednictvím publikovaných sdělení.¹⁷⁸ Na základě získaných informací bylo upřesněno téma práce. „*Metoda zúčastněného pozorování je nejvhodnější pro výzkum sociálních norem, postojů a hodnot, tak jak se projevují v lidském chování*“¹⁷⁹.

V případě tohoto výzkumu je zahrnuto do zúčastněného pozorování, možná mírně naddimenzovaně, dvacet let mého života na Chebsku, z toho dvanáct let pracovních zkušeností přímo v Chebu. Protože ale zúčastněné, neboli vnitřní pozorování „*spočívá v přímé účasti badatele na každodenním životě zkoumané kultury nebo společnosti*“¹⁸⁰, dovoluje mně tato specifikace uvažovat právě tímto způsobem. Participace na životě zkoumané společnosti byla tedy více než dostatečná, přesto jsem si, jak doufám, v roli „*pozorujícího účastníka*“¹⁸¹ zachovala potřebný odstup. Další část terénního výzkumu pokračovala tři čtvrtě roku po sledované události, kdy byl zahájen sběr dat pomocí rozhovorů. Přesný popis konstrukce vzorku informátorů a popis průběhu samotných rozhovorů jsou obsahem kapitoly 3.5, týkající se analýzy nativního diskurzu. Validita získaných dat je podpořena procesem triangulace.¹⁸² Data ke stěžejní události byla získána z médií různých druhů, z rozhovorů a z vlastní participace na akci, data k diskurzivní komunitě N, vzešlé z analýzy společenského diskurzu v médiích a identifikované posléze jako Klub českého pohraničí byla získána z vyjádření členů klubu v médiích, z textů touto skupinou ceněných, například z programového prohlášení či veřejné výzvy chebským radním a z rozhovoru s jedním z členů klubu.

3.3 Sebereflexe

Podnětem k zahájení výzkumu, který prezentuje tato práce, byl zájem o společnost, ve které žiji více než dvacet let, a přesto stále zažívám chvíle, kdy lidem v této společnosti a jejich jednání ne zcela rozumím. Na Chebsku nejsem cizincem ve smyslu národnosti, pouze tím, že jsem se narodila a část svého života prožila jinde v České republice. Silněji jsem tuto skutečnost začala vnímat až v průběhu studia antropologie, perspektivy, které se mně postupně otevíraly, nabízely odlišné úhly

¹⁷⁸ Klub českého pohraničí. <http://www.klub-pohranici.cz/>; Zprávy z Chebu.

<http://zpravyzchebu.cz/glosa-sloup-predmetem-kritiky-chebskeho-komunisty/> ;

<https://topconspiracy.wordpress.com/category/doma/> Dostupné online. [citováno 16.1.2015].

¹⁷⁹ JANEČEK, Petr. *Etnografický výzkum*. In: DOUŠEK, Roman et al. Úvod do etnologického výzkumu. Brno 2014, s. 79

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 78.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž, s. 73.

pohledu na mnoho skutečností, do té doby mnou vnímaných zcela samozřejmě. Konkrétní událostí, na kterou jsem soustředila svou pozornost, se stala protiněmecky zaměřená demonstrace. Ta se odehrála v průběhu slavnostního odhalení pamětního štaufského sloupu u chebské štaufské falce. Z historického hlediska byl pro mne tento slavnostní akt zcela v pořádku a v instalaci památníku jsem neshledávala žádnou nelogičnost. Období, kdy na Chebsku vládl rod Štaufů, bylo obdobím maximálního rozkvětu celé oblasti. Historické okolnosti, spojené s instalací památníku, včetně spojení rodu Štaufů s rodem Přemyslovců prostřednictvím sňatku Václava, syna Přemysla Otakara I. s dcerou Filipa Švábského Kunhutou, jsou známé, a jsou na sloupu vyobrazené v českém a německém jazyce. Přičtu-li tu skutečnost, že památník byl odhalen k 800. výročí podpisu významné listiny na chebském hradě jedním ze Štaufů, zdálo by se, že se jedná o památník pro město Cheb významný a proto i vítaný. I proto mne odpor k jeho instalaci, který se průběžně začal objevovat zároveň se zprávami o připravovaném aktu, a který vyvrcholil samotnou demonstrací v jeho průběhu, překvapil. Původně se zdálo, že se jedná pouze o jedince, kteří mají na stavbu památníku odlišný názor. Skupina demonstrantů u chebského hradu také nebyla početně silná, zřetelně však reprezentovala nějakou společenskou skupinu s jednotným názorem, který navíc neváhala vyjádřit veřejně. Protiněmecky laděná hesla na transparentech, která tlumočnice v průběhu slavnosti přeložila do němčiny, aby jim rozuměli také němečtí hosté, pro mne znamenala zahanbení. Vnímala jsem je jako nepřátelství, vyjádřené ve chvíli, kdy se Češi a Němci snaží společně překročit stín minulosti a potvrdit svou evropskou identitu. Reakce zúčastněných Chebanů na demonstranty a jejich transparenty, krom jediného incidentu, byla téměř lhostejná, demonstraci, jak se mi zdálo, přijímali netečně. Pod tímto úhlem pohledu byla strukturována koncepce celé práce. Jako cíl práce jsem si vytyčila nalezení adekvátního vysvětlení jednání demonstrujících perspektivou jejich vlastní situace, a to jak v minulosti, tak v současnosti a skrze něj pak zjištění, jaké jsou postoje Chebanů k Němcům a tomu německému, co je součástí dnešního Chebu.

Jako autorka přistupuji k analýze vybraného tématu subjektivně, z pozice zaměstnankyně městského úřadu v Chebu, do jejíž náplně práce spadá oblast kultury a cestovního ruchu. Stavím se ale za názor, že *„interpretace nemůže být nikdy*

*objektivní, může být nanejvýš lepší nebo horší ve srovnání s jinou interpretací.*¹⁸³ Mé závěry, plynoucí z interpretací, se snažím verifikovat kvalitou a množstvím sebraných a analyzovaných dat. Determinujících souvislostí své práce jsem si však vědomá. I proto se její uvěřitelnosti snažím napomoci touto reflexí, proto zde představuji své předpoklady a postupy.

Na Chebsko jsem se přistěhovala v roce 1994, v Chebu samotném pracuji od roku 2000. Stimulem ke vzniku této práce byly zážitky z participace na společenských událostech města Chebu. Mezi nimi byly některé výjimečné, které vzbuzovaly zájem dle mého názoru neodůvodněným a veřejně prezentovaným odporem k předpokládanému pronikání německého vlivu přes hranice na české území. V tomto duchu bylo odmítání německého vlivu na českém území demonstrováno skupinou obyvatel Chebu. Na předchozích stránkách jsem stručně představila historii města a jeho obyvatel, města ležícího na hranicích s Německem. V kontextu této historie, vstupu ČR do Evropské unie před deseti lety, a mnoha dalších ekonomických, kulturních i politických faktů a také vzdělávacích procesů a programů, které se po roce 1989 objevily, se mně jednání demonstrijících zdálo nepřiměřené, neadekvátní k současnému dění i každodennímu životu v Chebu. V titulu práce jsem zvýraznila to, co mne zajímalo především – jaký je a čím je ovlivněn postoj obyvatel českého Chebu k původnímu Egeru, tzn. Chebu německému a tedy i k Němcům, jako obyvatelům sousední země. Vzorovým příkladem, týkajícím se postoje ke všemu německému, co zůstává, či se nově v Chebu objevuje, se pro mne stala instalace štaufského sloupu u chebské císařské falce a průběh této události. Můj náhled na demonstraci, jako na událost, týkající se oblasti česko-německého dění v Chebu, byl podpořen mou účastí na obdobných veřejných akcích, na kterých k odmítání předpokládaného pronikání Německa a nové germanizace českého území také došlo. Veřejně komentovanými událostmi v Chebu se nestávají automaticky všechny větší (ve smyslu počtu účastníků či vynaložených nákladů) podniky, tyto však, bez ohledu na množství aktérů byly komentovány vždy, a to velmi

¹⁸³ HOLÝ, Ladislav. *Odpověď Dr. Hubingerovi*. In: Češtství v diskusi, aneb jak se vidíme a jak nás vidí druzí. Český lid, 79/1992, s. 265-270.

emotivně.¹⁸⁴ Jako nejpodstatnější se mně jevila stále se vracející otázka „sudetoněmeckého problému“. K představě o setrvávání této problematiky jako živého fenoménu svým dílem přispěly ve stejné době veřejností intenzivně prožívané diskuse o Benešových dekretech, provázející volbu prezidenta ČR.¹⁸⁵ V Chebu, stejně jako jinde v českém pohraničí, žijí potomci dosídlenců, kteří restituovali pozemky a majetky, vlastněné jejich rodiči jen přechodně, od chvíle jejich příchodu na Chebsko do momentu znárodnění, tzn. cca jeden až tři roky. U těchto lidí mně jejich obava z možných právních změn, které by nastaly po zrušení dekretů, připadala srozumitelná. Moje další předpoklady o faktorech, působících na výše zmíněné dění, se týkaly nízké úrovně vzdělání na Chebsku¹⁸⁶ a ovlivňující historické povědomí tamních obyvatel, dále přetrvávající národní animozity, pociťované vůči Němcům zvláště v česko-německém příhraničí, a s ní spojených xenofobních nálad, setrvalých stereotypů a etnických předsudků. Jako další významné faktory jsem do svých pracovních hypotéz zahrнула také více než čtyřicet let uzavřené hranice bez možnosti narovnání vztahů s Němci, a v neposlední řadě i ekonomickou nerovnováhu mezi oběma zeměmi, zřetelnou už před rokem 1989 a hmatatelně pociťovanou Čechy po otevření hranic. V průběhu terénního výzkumu jsem však zjistila, že ne všechny moje předpoklady byly správné. Stejně jako u každého jedince, i můj „přirozený svět“, ve kterém jsem interpretovala protestní jednání u chebského hradu, dává smysl pouze v rámci mých „zásob vědění“ a mých „typizací“.¹⁸⁷ Pokud jsem viděla transparenty s protiněmecky laděnými hesly, vyvodila jsem z nich, že se jedná o demonstraci proti Němcům.¹⁸⁸ Jak se však později ukázalo, podstata tohoto symbolického jednání má více úrovní, z nichž současné česko-německé vztahy nejsou tou nejpodstatnější. Problematika

¹⁸⁴ Jednalo se o události spojené se vznikem německého vojenského hřbitova v Chebu, s instalací památníku Obětem komunismu u státních hranic na Sv. Kříži u Chebu, s lesem, patřícím do majetku města Chebu, a nacházejícím se na německém území. Dostupné online. <http://www.cheb.cz/diskuze/index.asp?r=1053&k=2136&vlakno=4708>; http://chebsky.denik.cz/zpravy_region/cheb_vojensky_hrbitov20070831.html; <http://poznatsousedy.cz/web/wordpress/?p=582>; https://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/Stranky/280606_pamatnik.aspx, <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/ostatky-nemeckych-vojaku-z-2-svet-ove-valky-budou-ulozeny-v-> [citováno 27.11. 2014].

¹⁸⁵ Volba prezidenta 2013. <http://www.volba-prezidenta.cz/>. [citováno 17. 8. 2014].

¹⁸⁶ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Karlovarského kraje 2012, s. 8. http://www.kvkskoly.cz/manazer/dokumenty/Documents/Dlouhodoby_zamer_KK_2012.pdf.

¹⁸⁷ ŠUBRT, Jiří. *Fenomenologická sociologie Alfréda Schütze*. In: Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie. Praha 2001, s. 31-38.

¹⁸⁸ Znění hesel na transparentech: „Chebská tvrz stojí na hrobech původních slovanských obyvatel českého hradiště, germánský štaufský sloup zde nemá co dělat.“; „Nechceme u nás Štaufův sloup, vezměte si ho do SRN.“; „STOP plíživé germanizaci Chebska.“; „Cheb: včera hřbitov německých vojáků – WH a SS, dnes Štaufův sloup.“; „Štaufův sloup je forma plíživé germanizace a poutní místo Sudeťáků. Cheb je a musí zůstat českým.“ Viz: foto č. I. v příloze.

česko-německých vztahů zde funguje pouze jako zástupný činitel. Moje nepochopení sociální reality pramenilo z pozice člověka, neznalého společenských poměrů a vztahů mezi lidmi v Chebu před rokem 1989. Ke studiu prožité události jsem tak přistupovala z pozice cizince.¹⁸⁹ Tento přístup mně sice poskytl vyšší míru citlivosti ke zkoumaným fenoménům, umožnil mně klást otázky a problematizovat jednotlivé aspekty dění, zvláště pak ty, které by jinak mohly být brány za dané, ovšem v počátku práce se ukázal jako zavádějící. Prvotní interpretace pozorovaných jevů, na jejichž základě jsem konstruovala podklady pro tuto práci, nepochopení hlubších souvislostí odrážela.

3.4 Analýza společenského diskurzu, prezentovaného v médiích

V následujících podkapitolách se budu věnovat analýze společenského diskurzu, způsobu, jakým byl prezentován médii tištěnými, i elektronickými. Představím použité výzkumné metody, tzn. eliminační postup, který vedl k získání finálního zkoumaného vzorku textů a metodu diskurzivní analýzy a její průběh. V závěrečném shrnutí této části práce budu pracovat se získanými informacemi tak, aby byly koherentním podkladem pro analýzu diskurzu nativního.

3.4.1 Konstrukce a definice zkoumaného vzorku, použité metody

Téma, ke kterému směřoval sběr výzkumného materiálu v této části práce, bylo definováno jako „Instalace Štaufského sloupu u chebského hradu dne 12. 7. 2013.“ Články a elektronické dokumenty byly shromážděny pomocí náhodného stratifikovaného výběru¹⁹⁰, jehož nezávislými proměnnými byly termín zveřejnění a výskyt některého z vybraných klíčových slov. Relevantní časové období výskytu takových článků bylo stanoveno tak, aby zachytilo nejen datum sledované události, ale také její reflexi veřejností. Informace a diskuse ke štaufskému sloupu se objevovaly přibližně v ročním rozmezí, od chvíle, kdy byl úmysl instalovat památník u chebského hradu oznámen na jednání městského zastupitelstva¹⁹¹, až do utichnutí zájmu o něj. Zkoumaný vzorek textů je tak možné definovat jako soubor čtyřiceti sedmi článků

¹⁸⁹ SIMMEL, Georg. *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha 1997, s. 26-33. Jako cizinec není jedinec spjatý s jednotlivými složkami nebo jednostrannými tendencemi skupiny, zaujímá postoj objektivnosti, což neznačí nezáúčastnost, nýbrž specifický druh participace, vyznačující se zároveň blízkostí i vzdáleností.

¹⁹⁰ BERNARD, H. Rusell. *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches*. Lanham 2006, s. 153.

¹⁹¹ Viz: Příloha A: 18. zasedání ZM dne 28. 9. 2012

a dvaceti dvou elektronických dokumentů, které byly vydány v období od 1. září 2012 do 30. října 2013 v českém a německém jazyce. Články byly vyhledány pomocí těchto zdrojů: katalogy a databáze Národní knihovny – výběr článků v českých novinách, časopisech a sbornících, databáze Library Press Display a elektronický katalog Městské knihovny Cheb, internet a databáze Anopress. Jako klíčová posloužila slova a slovní spojení: Štaufský sloup, Staufferstele, chebský hrad, Štaufové, česko-německé vztahy. Na základě této specifikace byl vytvořen sumář textů, rozdělený do oddílů Články a Elektronické dokumenty, uvnitř oddílů pak byly záznamy seřazeny abecedně. Takto vznikl základní přehled textů.¹⁹²

Metodou, jež byla zvolena jako vhodný nástroj k prozkoumání vybraných textů, je diskurzivní analýza, vnímající sociální realitu jako konstruovanou. Teoreticky je analýza opřena o dílo Normana Fairclougha¹⁹³, nejznámějšího představitele metody. Způsob, jakým lidé skrze text či soubor textů dávají smysl a význam objektům a jednáním v sociálním světě je cílem, ke kterému analýza dochází sledováním diskurzivní praxe. V rámci specifické praxe jsou texty produkovány a konzumovány, proto vzájemný vztah mezi procesem produkce a interpretace textu a sociálními podmínkami, je v rámci analýzy klíčový. Výhodou této metody je skutečnost, že nevychází z předdefinovaných kategorií, ale tyto teprve v textech vyhledává, přičemž sleduje, jak význam textu odráží sociální situaci, kterou reflektuje. Fairclough vnímá jazyk jako inherentní součást sociální reality. Vlastnosti jazyka, kterými jsou systematičnost i víceúrovňové vyjádření zároveň, umožňují lépe identifikovat podstatu sledovaného fenoménu.¹⁹⁴ Termín text používá autor ve velmi širokém smyslu, v této práci termín platí pro promluvy, zachycené ve výše popsaných výstupech z tištěných a internetových zdrojů.

Pracující s Faircloughovým pojetím diskurzivní analýzy, jsou tyto vybrané texty, vznikající v procesech produkce a interpretace textů, pojaty jako součásti sociálních událostí.¹⁹⁵ Sociální realita je ovšem složena kromě sociálních událostí, korelujících s texty, také ze sociálních praktik, řídících realizaci jazyka a sociálních struktur,

¹⁹² Viz: Příloha C: A. Základní přehled textů.

¹⁹³ FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London - New York, Routledge 2003, s. 270.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 2-3.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 21.

což je jazyk sám.¹⁹⁶ Konečnou podobu dávají textům sítě sociálních praktik, které výše uvedený autor nazývá řády diskurzu. Jeho tři základní komponenty pak tvoří diskurzy, žánry a styly, pojímané ve dvou polohách, obecně a konkrétně. V obecné rovině prezentují diskurzy standardně praktikované způsoby reprezentace, žánry standardně praktikované způsoby jednání a styly standardně praktikované způsoby bytí, vyjadřované skrze identitu.¹⁹⁷ Konkrétní úroveň lze představit přímo na textech vybraných k analýze. Zde tedy diskurzy reprezentují událost instalace pamětního sloupu. Cílem analýzy bude sledovat a poté interpretovat, zda a jak jsou v rámci diskurzů vytvářeny specifické významové komplexy, zda jsou v rámci interdiskurzivity použity jiné diskurzy k posílení či znejasnění vyjádření, zda jsou některá tvrzení zdůrazněna a jinde dochází ke strategickému zamlčování, zda poukazují na specifické konotace a asociace a účelově je vyvolávají například použitím metafor. Žánry přiblíží, jakým způsobem se k události mluvčí v textu vyjadřuje a jak vypadá komunikace se čtenářem. Styly, které jsou nejmýlnější součástí analýzy, napoví více například o modalitě textů, tj. o způsobu prezentace obsahu výpovědi mluvčím, který je dán jeho stanoviskem k vyjadřované skutečnosti, o jeho způsobu hodnocení, užitím v textech. V neposlední řadě mohou styly také pomoci identifikovat sociální identitu autora promluvy, zachycené v textu.

3.4.2 Průběh analýzy

Prvním selektivním krokem analýzy bylo vyřazení identických textů, opakujících se v různých okresních mutacích Deníků, tzn. v chebské, sokolovské, domažlické, tachovské a plzeňské variantě, a stejně tak vyřazení identických textů z okresních a internetových mutací novin 5+2 dny, a z internetové regionální mutace prvních zpráv.cz. Dále byly vyřazeny dva dokumenty, jejichž hlavní náplní z důvodu vyhlášené soutěže byla fotografie. Takto byl vytvořen nový, redukovaný soubor textů,¹⁹⁸ u kterých poté došlo v rámci analýzy k určení jednotlivých typů žánrů.¹⁹⁹ V takto vzniklé tabulce s přehledem použitých žánrů byly specifikovány texty, jejichž funkcí bylo pouze informovat. Jednalo se o čistě zpravodajské články, ve kterých nebyly reprodukovány názory chebských obyvatel. Přesto byl výpovědní potenciál těchto textů, na základě

¹⁹⁶ FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London – New York, Routledge 2003, s. 24.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 26-29.

¹⁹⁸ Viz: Příloha C: B. Přehled textů k určení typů žánrů.

¹⁹⁹ Viz: Příloha C: Tabulka č. 1. Přehled žánrů v textech.

skutečnosti, že média jsou nejen zdrojem informací, také spoluutváří hodnotový systém svých čtenářů a ovlivňují jejich názory na okolní svět, brán do úvahy. 33 článků a 21 elektronických dokumentů, označených jako společenské zprávy, bylo rozděleno na základě svého přístupu k plánované události instalace štaufského památníku. Z hodnocení vyplynul pozitivní přístup chebských a krajských médií ve 23 člancích a negativní ve 4 z nich. Celostátní média prezentovala pouze postoj negativní a to v 6 člancích. V elektronických dokumentech bylo zjištěno 15 pozitivních příspěvků a 6 negativních. Po zhodnocení byly informativní texty vyřazeny a zbylé texty obsahující 13 článků a 6 elektronických dokumentů vytvořily soubor k dalšímu analytickému kroku.²⁰⁰

Protože je záměrem práce postihnout skrze vybranou veřejnou událost s česko-německým kontextem postoje současných Chebanů k Chebu německému, finální soubor textů určený k bližší analýze tvořily texty, jejichž autory byli občané Chebu, nebo ty z nich, v nichž byl hlasu chebských občanů dán prostor k vyjádření.²⁰¹ Nemluvím tedy o reprezentaci sociálního dění přímo médii, ty v tomto případě pojmám jako pouhé nositele vyjádření konkrétních osob, občanů Chebu. Vzniklý soubor 10 textů²⁰² byl použit k finální analýze. Analyzovaný korpus představuje ve svém obsahu ty vzorce a interakce, které jsou charakteristické pro chebský veřejný diskurz instalace štaufského památníku u chebského hradu. Tento diskurz odhaluje tu část sociální reality, ve které se mohou prezentovat postoje současných Chebanů k tomu, co je z minulosti města vnímáno jako německé. Producenti textů užívají v rámci tohoto diskurzu jazyk tak, aby v něm byl zakódován smysl a význam jejich jednání. Čtenáři však mohou původní text dekodovat, a tudíž i interpretovat jinak.²⁰³ Tvorba veřejně prezentovaných textů je vždy zaměřena na cílové publikum, ale odráží názory svých autorů. Jako taková může být potom vlivným nástrojem formování sociální reality. Pečlivým prostudováním obsahu a použitého jazyka promluv, zachycených v textech a dokumentech, byly odhaleny dvě diskurzní komunity. Pojem *diskurzní komunita* je zde použit jako vhodný nástroj pro uvažování o různých sociálních skupinách, ve kterých diskurz a užití specifického jazyka konstituuje, udržuje a reprezentuje vědní skupiny. John Swales definoval diskurzní komunitu jako skupinu s obecně stanovenými

²⁰⁰ Viz: Příloha C: C. Přehled textů po vyřazení těch se základní funkcí informační.

²⁰¹ Příslušnost autora textu nebo autora výpovědi v textu obsažené k obyvatelům Chebu byla implicitně zahrnutá v obsahu textu.

²⁰² Viz: Příloha C: D. Přehled textů určených k analýze stylů.

²⁰³ HALL, Stuart. *Kódování a dekodování*. Teorie vědy 2005, 27/2, s. 41-59.

veřejnými cíli, která má ošetřený způsob komunikace mezi svými členy, participační mechanismy využívá primárně k poskytování informací a zpětné vazby, a také proto členství v ní implikuje přejímání těchto informací.²⁰⁴ Komunita tak užívá a vlastní jeden nebo více žánrů pro komunikativní prosazování svých cílů, k tomu jí slouží také specifická slovní zásoba, jejíž rétorický standard udržují experti skupiny. Členem komunity se člověk stává na základě svých zájmů či profese.²⁰⁵ Z článků a dokumentů, ve kterých bylo možné specifikovat hlasy Chebanů, nebo jejichž autory byli samotní Chebané, jsem vyabstrahovala přímé promluvy a rozdělila je do dvou kategorií - dle postoje, který v nich byl prezentován. První kategorii, pojmenovanou P, vytvořil soubor promluv komunity s pozitivním postojem k instalaci památníku, druhou kategorii, pojmenovanou N, skupina s přístupem k tomuto aktu negativním. Obě odhalené diskurzní komunity tak získaly vlastní soubor vyjádření a komentářů.²⁰⁶

V souborech promluv z denního tisku je u obou diskurzních komunit P i N používán diskurz historický, ve kterém mluvčí operují stejnými daty a událostmi. To samo o sobě není překvapující, obě skupiny se vyjadřují konkrétně k rodu Štaufů a jeho působení v Chebu. Diskurzy se však liší svým pojetím, u komunity P jde o informativní způsob předkládání historických faktů: „*Právě v kapli zdejšího hradu před rovnými osmi sty lety štaufský panovník Fridrich II., pozdější římský císař, podepsal zlatou bulu chebskou*“; „*Fridrich II. byl významný evropský panovník, osvícený humanista*...“; „*Za panování Štaufů hrál Cheb výraznou úlohu v evropských dějinách*.“ Oproti tomu v negativním diskurzu komunity N jsou historickým postavám přisuzovány úmysly a jejich jednání je posuzováno a hodnoceno: „...*měl být Fridrich II., na svou dobu schopný politik, vděčný Přemyslu Otakarovi I*“; „...*Štaufové...měli na svědomí útlak a poněmčení slovanských obyvatel*“; „*Diplomacii především Přemyslovců toto naše regionální území zůstalo v českých rukou*.“ Tím je historický diskurz deformován subjektivním hlediskem pisatele. Historický diskurz se promítá i ve vyjádřeních obou skupin v elektronických dokumentech, je ale obohacen o expresivní výrazy, sloužící ke zdůraznění rozpoložení a hodnotového postoje pisatele: „...*chebský hrad byl v období vlády rodu Štaufů velkolepě rozšířen*...“; „...*stovky let neodmyslitelně patří k Chebu rod Štaufů a vůbec celá tisíciletá historie spjatá s německým*

²⁰⁴ SWALES, M. John. *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge University Press 1990, s. 24-27.

²⁰⁵ ČMEJRKOVÁ, Světlá a kol. *Jak napsat odborný text*. Praha 1999. s. 21.

²⁰⁶ Viz: Příloha C: E. Přehled vyjádření diskurzních komunit P a N v denním tisku a F. Přehled vyjádření diskurzních komunit P a N v elektronických dokumentech.

obyvatelstvem...“; „... *na fascinující architekturu z doby Štaufů...*“, zní ve vyjádřeních z dokumentů diskurzní komunity P. Expresivních výrazů používá komunita N také, jejich výskyt je však v textech hojnější a historický diskurz zahrnuje i jiné období, než jen štaufské: „...*uzurpování politické, správní i územní moci Štaufskými králi nad českým územím...*“; „...*vládnul germánský duch a Slované se pokorně podřizovali.*“; „...*výhrůžné vyjádření představitele odsunutých z Chebska...*“; „...*v duchu německých velmocenských zájmů ...*“. Zřetelná je u této komunity projekce kategorie národa do minulosti, kde tato není z hlediska tehdejších organizačních principů společnosti relevantní. Tím je minulost přetvářena tak, aby sloužila současným potřebám, tzn. vymezení se proti Němcům na základě útlaku z jejich strany.²⁰⁷

Dalším používaným diskurzem v promluvách obou skupin je diskurz politický. Ten může obecně zahrnovat mimo jiné také texty, vytvořené občany, které reflektují společensko-politický život. Komunikace v tomto diskurzu však neprobíhá mezi jednotlivci, ale mezi zástupci konkrétních veřejných organizací, a diskurz je používán jako nástroj boje o moc.²⁰⁸ Tyto premisy sledované promluvy z obou komunit dokládají.²⁰⁹ Identifikace obou komunit vzhledem k veřejné a jmenovité prezentaci jejich názorů v článcích i elektronických dokumentech nebyla obtížná. Diskurzní komunita P je složena z představitelů a zaměstnanců městského úřadu v Chebu a organizací jím zřizovaných. Iniciovala a podporuje instalaci štaufského sloupu, a také má moc tento akt prosadit. Její rétorika je zdrženlivější, neútočí, ale ani se nebrání, snaží se o odstup a nezaujatost. Diskurzní komunita N je složena z představitelů dvou organizací, Klubu českého pohraničí a Komunistické strany Čech a Moravy, přičemž někteří její představitelé jsou členy obou. Ani jedna z těchto organizací není u moci a tak nemá sílu svoje stanoviska a názory prosadit, proto je hájí zřetelně bojovněji. Komunita zpochybňuje myšlenku stavby památníku úvahou o jejím podezřelém způsobu financování: „*Je pravdou, že na výstavbu sloupu přišli (sic) peníze ze zahraničí, na západ od našich hranic?*“ Její negativní přístup je možné identifikovat v modalitě vět dle použitého slovesa: „*Žijeme na hranicích zemí, kde se již od dávných dob střetávaly dvě kultury slovanská a germánská.*“ Ironizují: „*Skutečně se nemáme čeho obávat, Štaufové přeci nikdy neměli nic proti Slovanům a jejich historickým starým*

²⁰⁷ HIRT, Tomáš. *Svět podle multikulturalismu*. In: HIRT, Tomáš; Marek JAKOUBEK (eds.). *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: Antropologická perspektiva*. Plzeň 2005., s. 28.

²⁰⁸ DULEBOVÁ, Irina. *Politický diskurz jako objekt lingvistického výskumu*. In: *Jazyk a kultura* 2012, roč. 3, č. 9 http://www.ff.unipo.sk/jak/9_2012/dulebova.pdf.

²⁰⁹ Viz: Příloha C: F. Přehled vyjádření diskurzních komunit P a N v elektronických dokumentech.

sídlům, jako byl například Cheb.“, vyzývají: „*Zastavte výstavbu štaufského sloupu!*“, odmítají: „*odmítáme v zájmu českého státu a hrdosti českého národa a jeho cti instalaci štaufského sloupu na českém území, v našem městě Chebu*“ a kladou návodné otázky: „*Skutečně si musíme klást otázku, co německá strana tímto požadavkem sleduje?*“ Místy zachází až do extrémů: „*Neodhalíme se stejnou slávou i vzpomínkový sloup Henleinovi nebo Hitlerovi?*“. Z výroků obou komunit je možné dedukovat, jaké zastávají kulturní hodnoty, co se skrývá za použitou jazykovou strategií komunikujících, a jaký kulturní a ideologický obraz světa jejich názory představují.

3.4.3 Shrnutí analýzy společenského diskurzu

Prozkoumáním základního přehledu textů bylo dle jejich geografického výskytu zjištěno, že samotná instalace památníku je událostí poněkud regionálního charakteru. Hranice Karlovarského kraje sice informace o štaufském sloupu překročila odezvou na Tachovsku, náležejícímu ke kraji Plzeňskému, a také v přeshraničním německém Stiftlandu, oblasti v severovýchodní části Horní Falce, ovšem ne nějak intenzivně. V rámci analýzy byl zjištěn jednoznačně kladný přístup k instalaci štaufského sloupu v případě informačních zpráv psaných redakcemi. Tyto zprávy se vyskytovaly pouze v regionálních médiích. V celostátních médiích se oproti tomu ocitla pouze vyjádření konkrétních osob s negativním přístupem k postavení památníku. Co se týče výroků Chebanů, byly podle nich specifikovány dvě konkrétní diskurzní komunity a jejich odlišné postoje k instalaci štaufského památníku u chebského hradu. Diskurzní komunita P je složena z představitelů a zaměstnanců městského úřadu v Chebu a organizací jím zřízovaných, diskurzní komunita N pak z představitelů dvou organizací, Klubu českého pohraničí a Komunistické strany Čech a Moravy. Používanými diskurzemi v promluvách obou komunit byly diskurz historický a politický. Ve vyjádřeních bylo možné postřehnout boj o jistou verzi minulosti, kterou je třeba uhájit. Záměrné vytváření, resp. přetváření obrazů minulosti a jejich veřejné hájení jsou nedílnou součástí mocenských bojů různých skupin nebo politických stran.²¹⁰

²¹⁰ HROCH, Miroslav. *Historické vědomí a potíže s jeho výzkumem dříve i nyní*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 34.

Masová média hrají v těchto bojích významnou úlohu, jejich stoprocentní vliv na příjemce zpráv je ale možné zpochybnit.²¹¹

Odezvy události, vygenerované z elektronických dokumentů, byly na rozdíl od zpráv v tištěných médiích zřídka pouze informační, většinou za nimi stál konkrétní autor se svým názorem. Subjektivně hodnoceno, přes snahu části chebské veřejnosti vyvolat diskusi a zpochybnit legitimitu instalace štaufského památníku v Chebu, k žádným výraznějším, veřejně prezentovaným reakcím na tuto snahu nedošlo.

3.5 Analýza nativního diskurzu

V následujících podkapitolách bude zkoumán lokální, chebský diskurz. Obsahově má nepoměrně širší záběr než diskurz společenský, veřejně prezentovaný v médiích. Kontext stěžejní zkoumané události má své zdroje v poměrně dlouhém časovém úseku, v něm se tedy pohybovaly i rozhovory s informátory. Představím postup získání skupiny informátorů i metody, použité při práci s nimi, a způsob práce se získanými daty. Shrnutí této části práce je koncipováno jako konsistentní součást historického a společenského kontextu události, na kterou je upřena pozornost.

3.5.1 Konstrukce a definice zkoumaného vzorku, metody

Cílem konstrukce vzorku bylo vytvořit skupinu informátorů, která by reprezentovala tzv. populaci problému²¹² a její relevantní dimenze. Nejednalo se tedy o reprezentativní vzorek populace Chebanů. Informátoři, jako jeden z hlavních zdrojů etnografických dat tohoto výzkumu²¹³, byli vybíráni z dlouholetých obyvatel města Chebu. Město Cheb je tím prostředím, v němž je sledován vybraný sociální jev, jako jeho dlouholetí obyvatelé byli specifikováni ideálně místní rodáci, žijící zde i v letech socialismu, tedy minimálně 30 let. Ne všichni splňovali kritéria doslovně, heterogenita skupiny však byla přínosem. Vzhledem k tomu, že stěžejní sledovaná událost byla společenskou kulturní akcí, soustředila jsem výběr na jedince, kteří s kulturním děním ve městě Chebu prokazatelně přicházejí do styku, ať už pracovní, nebo jako účastníci akcí.²¹⁴ Vybrání

²¹¹ HALL, Stuart. *Kódování a dekodování*. Teorie vědy 2005, 27/2, s. 41-59. Hall pracuje s myšlenkou různých interpretačních rámců, vlastních každému jedinci, které ovlivňují význam zprávy, dekodovaný příjemcem sdělení. Příjemci zpráv tedy v jeho podání nejsou pasivní, aktivně vytváří význam sděleného.

²¹² DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha 2002, s. 304.

²¹³ BERNARD, H. Rusell. *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches*. Lanham 2006, s. 196-209.

²¹⁴ Takto nastavená kritéria výběru mně umožnilo naplnit moje pracovní zařazení, viz . 3.3 Sebereflexe.

byli jedinci s relevantní kulturní kompetencí, schopní a ochotní k danému tématu promluvit.²¹⁵ Dle svého úsudku a vycházejíc z praktické znalosti oblasti výzkumu, dostupné literatury a vlastního pozorování, jsem jedince aktivně vybírala. Volba směřovala k oslovení informačně bohatých osob za účelem získání dostatečného množství materiálu pro hlubší studium.²¹⁶ Zřejmé nevýhody účelového výběru jsem si byla vědoma, takový výběr neumožňuje následně konstruovat obecnější závěry, generalizace může být vždy jen částečná.²¹⁷ Získaný vzorek informátorů byl heterogenní, jedinci do něj byli zařazení na základě dvou zmíněných klíčových vlastností – dlouholetého života v Chebu a kulturní kompetentnosti.²¹⁸ Vzorek tvořilo devět mužů a pět žen v této věkové struktuře: tři informátoři ve věku od 30 do 40 let, tři ve věku od 50 do 60 let, šest ve věku od 61 do 75 let, a dva informátoři ve věku nad 75 let. Nejvyšším počtem informátorů zastoupená skupina reprezentovala svým věkem skupinu demonstrantů ze slavnostní instalace štaufského sloupu. Všichni informátoři dovolili nahrávání rozhovoru na diktafon s tím, že jejich identita zůstane nezveřejněna. Rozhovory probíhaly na více místech, v restauracích, kadeřnictví, na pedikúře, v nahrávacím studiu, v turistickém infocentru, v parku a také v kostele. Na většině těchto míst bylo možné se vyhnout vlivu dalších osob. Nejkratší rozhovor trval 30 minut, nejdelší, tzv. návratný, zhruba 3 hodiny. Někteří z informátorů zůstávali v průběhu rozhovorů ve střehu, hlídali svá vyjádření, aby nebyla nekorektní, či aby nepůsobila z jejich hlediska „špatným“ dojmem. Má pozornost byla upřena směrem k jejich subjektivnímu hodnocení změn, kterými prošel v průběhu let život v Chebu. Těžiště zájmu této práce směřuje k vylíčení postojů nativních informátorů tak, jak je formulují v závislosti na svých zkušenostech, vědění a historickém vědomí v rámci svého životního světa. Informátory vnímám jako aktivně působící, samostatně jednající subjekty, a texty, vzniklé přepisem z jejich výpovědí, jako vhodné informace k objasnění konkrétní formy sociální činnosti. Vycházím z předpokladu, že získaná data jsou součástí nativního místního diskurzu a představují tak emickou perspektivu.

²¹⁵ JANEČEK, Petr. *Etnografický výzkum*. In: DOUŠEK, Roman et al. Úvod do etnologického výzkumu. Brno 2014, s. 68.

²¹⁶ MARSHALL, M Martin. *Sampling for qualitative research*. Family Practice 1996/ 13. s. 522-525. Dostupné online. <http://spa.hust.edu.cn/2008/uploadfile/2009-9/20090916221539453.pdf>.

²¹⁷ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha 2002, s. 111-112.

²¹⁸ NOVOTNÁ, Hedvika. *Úvod do společenských věd metod*. FHS UK 2010. Dostupné online. <http://www.primat.cz/moje-materialy/detail/100475?seoId=cuni-fhs&do=download>. [citováno 4. 1. 2015]

Rozhovory byly vedeny podle předem připraveného scénáře s navrženými tématy, tzn. jako polostrukturované.²¹⁹ Pořadí témat se měnilo v závislosti na odpovědích informátorů, vždy tak, aby měli pro svůj projev dostatek prostoru. Některé z otázek nebyly v závislosti na věku jedince relevantní, u jiných se objevily otázky nové, doplňující ty základní v tomto výzkumu. Některé rozhovory byly provedeny opakovaně, tím došlo k rozšíření kontextu. Odchýlení od tématu nebylo bráno jako nevhodné a volnost vyjadřování, kterou informátoři cítili, spíše napomáhala ke spontánnímu vyslovení toho, co sám informátor považoval za významné. V některých momentech, kdy došlo na otázky osobnějšího charakteru, se tempo rozhovoru měnilo, některá témata byla zodpovídána kuse a povrchně. V procesu sběru dat je významná schopnost porozumět a najít implicitní, ale tabuizovaná témata, která lze odhalit podle neurčitých a vágních odpovědí na položenou otázku. „*Kontextové imanentní pochopení je tedy jedním ze základních požadavků.*“²²⁰ Tabuizovanými tématy byly například specifikace společenského postavení některých informátorů či jejich rodičů před rokem 1989, příslušnost k politické straně a také názory na některé ze současných společenských problémů v Chebu, zvláště těch s politickým pozadím. Opakem tabuizovaných témat jsou témata vyhledávaná, tzv. narativní priority. „*K narativním prioritám patří to, co je důležité pro život a proto to stojí za vyprávění, stejně jako interpretace a posouzení událostí jednotlivými lidmi.*“²²¹ Stejně jako u tabuizovaných témat se ani priority neobjevily hromadně u všech informátorů, je zřejmé, že jejich výskyt je závislý na více okolnostech, mezi kterými zásadní roli hraje věk a příslušnost k nějaké skupině.²²² K prioritám lze počítat zmínky o nově postavených částech Chebu, výhody přeshraničních nákupů, ale také události roku 1968, a to, jak specificky se odehrávaly v Chebu. Přesto, že se od sebe jednotlivé výpovědi informátorů odlišovaly v závislosti na vícerych okolnostech, problémy, které měl výzkum vysvětlit, byly zmíněny ve všech, a proto byly získané informace typologizovány a následně hodnoceny z příslušného úhlu pohledu a v daném kontextu. Části rozhovorů, které byly vyprávěním vzpomínkového charakteru, se lišily vzhledem k intenzitě zážitků každého jednotlivce. V procesu sběru dat docházelo ke stálé evaluaci, zda získávaná data skutečně vypovídají o sledovaném problému.

²¹⁹ JANEČEK, Petr. *Etnografický výzkum*. In: DOUŠEK, Roman et al. Úvod do etnologického výzkumu. Brno 2014, s. 85.

²²⁰ LOZOVIUK, Petr. *Grenzland als Lebenswelt. Grenzkonstruktionen, Grenz Wahrnehmungen und Grenzdiskurse in sächsisch-tschechischer Perspektive*. Leipzig 2012, s. 44, překlad vlastní.

²²¹ Tamtéž, s. 45, překlad vlastní.

²²² Tamtéž.

Co se porozumění a interpretace textů týče, informátoři ve svých výpovědích reflektovali život v Chebu v širším časovém rozpětí, než bylo nutné. Vzpomínková vyprávění jsem nepřerušovala, informátoři tak měli možnost plynule přecházet mezi různými částmi svých životů. Každodennost, která z těchto vyprávění vyplývala, vnímali a předestírali jako samozřejmou a nezpochybnovanou. Pro tuto práci byly ovšem relevantní jen některé ze zmiňovaných témat a problémů každodenního života obyvatel Chebu. Ve výpovědích se projevil se ambivalentní přístup k dějinám, resp. prezentace historických skutečností, které byly subjekty aktualizovány v závislosti na významných společenských změnách, kterými naše společnost prošla po roce 1989. Otázka „historické pravdy“ zde není podstatná, nejdůležitější je způsob, jakým tato aktualizovaná fakta používali sami informátoři tak, aby potvrdovala jejich sociální realitu, a aby jimi dodali smysl svému jednání. Texty tedy nebyly považovány za znázornění reality a nebyla hodnocena jejich objektivita nebo pravdivost.

Analýza diskurzu je metodou, která vede skrze jazyk k porozumění určitému souboru empirických dat.²²³ Dvě stě padesát normostran textů, které vznikly přepsáním všech rozhovorů, by se možná snadněji, a bezpochyby rychleji dalo zpracovat pomocí některého z analytických softwarových nástrojů výzkumu, ovšem metoda vícenásobného čtení textů a návratných poslechů audiozáznamů rozhovorů se mi zdála být přínosnější. Tímto, časově náročným, ale pro mne z hlediska možnosti porozumět vhodnějším způsobem, jsem získaná a přepsaná data z rozhovorů podrobila systematickému zkoumání. Z rozhovorů jsem zaznamenávala všechna vyjádření, týkající se Německa, Němců a také úhel pohledu, jakým se informátor dívá na historické události s nimi spojené. Zajímaly mne projevené emoce a k čemu se vztahují. Dále jsem zaznamenávala odpovědi, týkající se vzdělání jedince, společenského postavení jeho a jeho rodičů, zajímalo mně, jak jedinci hodnotili změny organizace života na hranicích po roce 1989, a co říkali stran vlivu těchto změn na jejich vlastní životy. Všem informátorům jsem ukázala fotografii z instalace památníku, na které jsou zachyceni demonstranti s transparenty. Těm, kteří nevěděli, jakou situaci fotografie zachytila, jsem událost a její okolnosti vysvětlila a všech se zeptala na jejich názor. Dále mně zajímalo, co si myslí o vybudování německého vojenského hřbitova v Chebu a o vlivu Německa na život v Chebu. I tyto informace jsem poté z rozhovoru abstrahovala a použila v následné analýze.

²²³ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha 2008, s. 146.

Vzhledem ke konfliktním skutečnostem, o kterých informátoři místy hovořili, a informacím, sděleným o konkrétních osobách, stále žijících v Chebu, bylo mým hlavním zájmem uchování anonymity informátorů. V průběhu analýzy jsem se rozhodla některé části rozhovorů nezveřejňovat vůbec, a jiné krátit či upravit tak, aby nebylo možné podle nich identifikovat jejich autory. Použitá vyjádření jsou tedy v některých případech zobecněním konkrétního tvrzení, či jeho přeformulovaným opisem.

3.5.2 Průběh analýzy

Hlavním cílem práce je odhalení postojů, které zastávají současní Chebané k Němcům. Začít si vytvářet představu těchto postojů je možné skrze sledování charakteru aspektů, které na utváření postojů mají vliv. Na zřetel je třeba především brát biografickou pozici jedince, jeho ukotvení v čase a prostoru. S touto pozicí je propojeno historické vědomí, založené na osobně prožitých událostech a na zkušenostech předávaných v rodině. Další vliv má sebeidentifikace jedince²²⁴, úroveň jeho vzdělání, kultura, která ho obklopuje, masmédiá, příslušnost k určité generaci, společnosti či komunitě. Významní druzí, autority a sociální skupina, se kterou se jedinec identifikuje, to jsou zdroje, ze kterých lidé snadno postoje přejímají i jako hotové motivační vzorce.²²⁵ Jednou z důležitých determinant postojů jsou i potřeby, jedinec si vytváří pozitivní vztah k objektům či lidem, umožňujícím jejich saturaci, a naopak negativně vnímá ty, které saturaci jeho potřeb brání.²²⁶ Systematickým procházením prepisů rozhovorů a někdy i zpětným poslechem audiozáznamů kvůli intenzitě projevených emocí, jsem identifikovala klíčové výroky, které o charakteru výše popsaných aspektů formujících postoje vypovídají. Čas a prostor, prožité události, vlastní pozice člověka, to jsou ty stránky reality, kde se mísí identita s kolektivní pamětí, historickým vědomím a příslušností ke generaci. V potřebě alespoň částečně generalizovat výpovědi svých informátorů, jsem dle výše zmíněných aspektů svou skupinu informátorů rozdělila na čtyři generace a to na základě prožití historických událostí, které mohly být v jejich životě stěžejními.²²⁷ Události, které jsou v kolektivní paměti jedné sociální skupiny uloženy jako klíčové, může jiná skupina zcela vytěsnit a i tehdy, kdy je událost

²²⁴ FISHBEIN, Martin; AJZEN, Icek. *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Addison-Wesley Publishing Company 1975, s. 11-12. Dostupné online. <http://people.umass.edu/aizen/f&a1975.html>. [citováno 7. 1. 2015].

²²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha 2005, s. 293.

²²⁶ Tamtéž, s. 294.

²²⁷ MANNHEIM, Karl. *Sociologie generací*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historická sociologie: Teorie dlouhodobých vývojových procesů*. Plzeň 2007, s. 118-139.

významná pro obě skupiny, se mohou v její interpretaci zásadně odlišovat. „*Co jedna strana chová v paměti jako vítězství, je pro druhou stranu hořkou porážkou.*“²²⁸ Nejstarší vzniklou skupinou byla generace 1948, následovala generace 1968, poté generace 1989 a poslední byla generace nová. Přestože sdílená historická zkušenost nevede k jednotnému životnímu stylu, ani ke stejnému chápání světa, umožnily mně tyto čtyři typy generací²²⁹ soustředit konkrétní okruhy vyjádření ke sledovaným tématům. Rozdílné pozice jednotlivých informátorů, způsobené vlivem dalších okolností, například příslušnosti k ekonomické třídě, k pohlaví nebo dosažené úrovně vzdělání, se následně promítaly v jednotlivých vyjádřeních. Dále začalo být v průběhu analýzy brzy zřejmé, že rok 1989 vnesl do hierarchie postavení ve společnosti v Chebu změny zcela zásadního charakteru. Pod vlivem této skutečnosti jsem se rozhodla zkoumat výpovědi každého z informátorů s přihlédnutím k tomuto historickému mezníku a provádět analýzu těchto dvou časových období odděleně. V rámci období před rokem 1989 jsem chebskou společnost rozdělila na tři ideální typy. Toto členění umožnilo charakterizovat aktéry demonstrace z události instalace štaufského památníku a vysvětlit jejich jednání a postoje v širším společenském kontextu.

3.5.2.1 Reflexe života v Chebu před rokem 1989

Reflexe života v pohraničním městě před rokem 1989 očima jeho účastníků začínala šedesátými lety 20. století. Na dobu poválečnou, po vysídlení Němců, zaznělo jen několik málo vzpomínek.: „*Především to bylo úplně rozbité město. Já byl na internátě v Plzni, kde jsem chodil do školy a sem jsem se vracel v noci, šel jsem od těch dřevěných budek, co stály místo nádraží, úplně černým městem. Nikde nebyly světla, baráky podepřeny kládama, aby nepadly, večer tu litaly jen cikánský děcka.*“ V 60. letech bylo pohraničí pevně uzavřenou, střeženou oblastí, kde „...*to nebylo nikomu z nás divný, že se dál nesmí.*“ Jedinci, kteří zde vyrostli, se s těmito omezeními naučili žít zcela samozřejmě, „...*já jsem v tom vyrostl, copak jsem mohl vědět, že za hranicí není nákej revanšista, co na mně číhá.*“ „*To je tak, když žiješ v nějakých podmínkách, když se narodíš slepá, tak nevíš jak je krásnej svět, a když žiješ v takovém prostředí hodně od mlada, tak nevidíš, a nevíš. Já jsem v tom vyrůstal, takže jsem nevěděl, že může bejt něco jinýho, lepšího. Já jsem měl za to, že to takhle je normální*

²²⁸ GIESEN, Bernhard. *V různém, čase, v různém rytmu a s rozdílnou pamětí*. Sociální studia 2007, 1-2, s. 71.

²²⁹ WEBER, Max. *The Ideal Type*. In: Introduction to Sociology. Dostupné online. <http://www.cf.ac.uk/socsi/undergraduate/introsoc/weber7.html>. [citováno 4. 1. 2015]

a hlavně všude. Proto nás taky nepouštěli ven, abychom najednou nezjistili...“ Uzavřenost se netýkala jen státních hranic s Německem, měla svá pravidla i směrem do vnitrozemí. *„K nám když přijeli příbuzný na návštěvu, měli pocit, že se tady ještě střílí a chodí špióni po ulicích, na nádraží samý policajti, psi, a vždycky ten hroznej pocit, když na vás vlastní lidi mířej samopalem.“* Do pohraničí nejezdil nikdo *„...jen tak, podívat se...“*, všichni, tedy i ti, co zde nežili, věděli, že *„...sem se smělo dlouho jen na občanku, tady to bylo demagogicky zpracovaný, a ta pověst jakou měl Cheb i Aš...“* K šedesátým letům se vyjadřovala více generace 1948, generace 1968 většinou jen skrze vzpomínky na dětství, prožité v Chebu. *„Z domova jsem byl vycvičený na dvojí výklad, co se smí říct, a co ne, a do pionýra mně donutili spolužáci, protože jsme byli jen tři, kdo tam nechtěl, ale táta mně doma hodil šátek do kamen a maminka si pak musila vymyslet, že jsme jeli vlakem k tetě a vítr mně ten šátek z krku sundal.“* Ve výpovědích se promítal rodinný původ, kdo měl otce důstojníka na hranicích, vzpomínal: *„...když jsem tam jako kluk přišel, mohl jsem prošmejdit všechno, i kam se nesmělo“*, jiný pocházel z věřící rodiny, tak si byl i jako dítě dopředu jistý, že *„...oni určí, kdo bude studovat, a pro mě měli připravenou jen hezkou práci omítače nebo fasádníka“*. Vztahy k Německu byly v některých rodinách stále ovlivněné válečnými a poválečnými událostmi: *„...rodina se sešla, to víte, byli jsme děti a tak jsme se vždycky o něco zhádali a oni říkali, jen počkejte, přijdou Němci a seberou vám všechno a ještě vás vyženou z domu.“* Rok 1968 byl v Chebu pociťován o to výrazněji, že za hranicemi stála Německa dvě. Vojska východoněmecké armády musela zůstat stát na hranicích, *„...protože to by lidi nerozdejchali, že nás jako zase přepadli Němci“*, nic to ale neřešilo, stejně, jako jinde v republice *„...všude byli Rusáci, dodneška se mi chce zvracet, když slyším ruštinu.“* Někteří Chebané doufali v záchranu ze strany Západu: *„...bylo léto a Němci tu přes nás jezdili na dovolenou, a jak jel okolo nějakéj Němec²³⁰, tak mu všichni mávali. Jako osvoboditeli. My jsme se k nim obraceli, jako že by nám mohli pomoci, my jsme doufali, že nás v tom nenechají, Američani, nebo Němci... přece nás tady nenechají padnout. No, nechali, to se ví, že jo, to byla vyšší politika.“* Někteří se aktivně do společenského dění zapojili: *„A já jsem tady u Čedoku v roce 68 stála a sbírala ty podpisy na podporu“*, jiní vnímali omezení jen stran svého světa: *„...na přehradě, ve městě, samej Rus, hrozný, všude tady byli,*

²³⁰ Myšleno: Němec, původem z Německa západního, tzn. Německé spolkové republiky.

ani koupat jsme se nemohli chodit. Chleba nebyl, nic nebylo...“ Normalizační²³¹ sedmdesátá léta znovu prohloubila místy už mizící hranice mezi lidmi v chebské společnosti. Očistný proces, který Komunistická strana provedla důsledně mezi všemi, počínaje vlastními členy, zlikvidoval některým naděje na profesní kariéru: „...o něm se uvažovalo, že by tu udělal festival dechových orchestrů, no, udělal, a šel, vlastně všichni z kultury šli, tady vyhodili celý divadlo, ředitele, jeho manželku, tu taky vyhodili, matku Borise Rösnera, Jarmilu Horskou, tu taky. Takový ti mladší, ti se uchytili někde jinde, ale třeba ona už žádný místo nikde nedostala.“ Nenávratná ukončení profese nesli lidé těžce: „Mojí milovanou matematiku mi vzali a já jsem matiku učila tak strašně ráda.“ Takto se očista společnosti dotkla často těch, kteří zdvihali morální a intelektuální úroveň v pohraničí: „Mně když vyhazovali z té školy, tak mně taky při té prověrce vyčetli, že jsem vedl děti k náboženství, že jsem to propagoval a že si rodiče prý stěžovali, že děti takhle jako ovlivňuju církevně. A já vím, že ty některý děti byly takhle vedený od těch rodičů, aby to řekly. Já tam třeba měl na škole dva kluky a jejich otec byl důstojník, a ty byli vychovávaný tedy k takovému opravdu pevnému komunismu.“ Mnozí byli nuceni odejít, či nastoupit do podřadných povolání: „...dali mi místo v KOVO Házlov. Já jsem tam měla nákej drát na součástky a tam jsem je měla nandávat, to se potom ten drát spojil, a pak si pro to přišel nějaký dělník a odnesl to do lakýrny. Tak jsem seděla a nandávala součástky a vedle mě byla paní, co skoro neuměla ani mluvit. A tej to šlo, ta to tam takhle házela. Když měla dvě ty kola, tak já jsem jich měla na prvním napícháno asi tak šest, a ona potom řekla, dejte mi to. Ona byla Němka, víte. A sama mi kus udělala, abych si něco vydělala.“ Na jejich místa přišli lidé bez vzdělání, zato však kádrově netknutí: „...to byla bejvalá švadlena, potom dělala učitelku a jen proto, že její manžel byl estébák v Sokolově. A psala s pravopisnými chybama do třídních knih.“ Mnozí odešli a na jejich místa už nepřišel nikdo. Bylo to nové opakování v pohraničí už zažitého fenoménu, v menším měřítku, ale nepoznamenal město o nic méně. „... nastal převrat, úplnej. Vždyť on tady byl i tak strašnej nedostatek lidí, a tak málo lidí tady bylo potom.“ A navíc, chebská společnost opět ideologicky posílila. „Tady už nemohli bejt jiný lidi, než ty opravdu kovaný, kdyby to nebyli tihle, jiný by mohli umožňovat útoky těch revanšistů, že jo. Ten Cheb, to pak byla opravdu bašta socialismu.“ Únik ze šedivé skutečnosti volil každý podle svého. „My jsme tady měli dvě velký kina. Kino Svět a kino Pohraniční stráže –

²³¹ Normalizací je nazýváno období, které následovalo po invazi vojsk v srpnu 1968. Dostupné online. <http://www.totalita.cz/norm/norm.php>. [citováno 10.2.2015].

to je dneska kasino. A pak jsme si sami brigádnicky udělali kino Art, jako klubové.“ Chodilo se do baru: „...hrálo se akorát do půl druhý. Ale tam chodila všechna společnost z Chebu, od dělníka přes primáře z chirurgie. Včetně estébáků. To bylo prostě místo pro ten hlad po těch písničkách, protože jinak sem prostě jezdily takový ty vojenský soubory, dechovky, aby se udržela ta pevná hráz socialismu a míru.“ Někteří lidé se stáhli ze společenského života do soukromí: „...to sem přestala chodit do divadla, víte, v tej době ty normalizace, protože to tady už bylo takový prostě vyměněný. A já jsem nechtěla tady podporovat tu kulturu. Tutěm, tady potom...“ Jeden z informantů použil k opisu svého života v tehdejší době metaforu o duševní emigraci: „...už jsem nikam nechodil, známej mně udělal anténu na Německo a já jsem jako vůbec na českou televizi nekoukal, českéj rozhlas jsem neposlouchal, jenom Bayern, televizi jenom německou...“. Výměnu intelektuálního zázemí společnosti odrážela vnímaná úroveň poskytovaného vzdělání: „... to bylo pořád: kde máš v tom učení výchovnej cíl, kde máš internacionalismus. Řeknu vám, mám doma sbírku příkladů, co jsme dostali, abysme my učitelé věděli, že to jde. V úlohách o pohybu se dočtete, že cyklistický partyzánský oddíl odněkud vyrazil, no, to je ještě sranda, ale taky tam byly horší věci, třeba: Vesnička Kremnica byla celá vypálená. Bylo zabito tolik dětí, tolik žen a tolik mužů, spočítejte procenta... to byl výsledek toho jejich: „Neumíte výchovnej cíl, tak my vám ho ukážeme“, na vyšších stupních se ve výuce mlžilo a zamlčovalo, v horším případě přímo falzifikovalo: „... na gymnáziu se mně prostě nelíbilo, tam to bylo takový farizejství, babičce sem vděčnej, že mně zprostředkovala vysvětlení takových těch německých událostí,“ a pokud se nemlčelo, docházelo k nuceným odchodům: „...učitelku dějepisu jsme měli fajnovou, co ta všechno věděla, říkala: „Pamatujte si rok 1968“, „a pak to na ní nějaký ty děti péesáků doma nabonzovaly a už tam nebyla.“ Za své vzala i úroveň společenského života: „...na Kladně si nedovolil učitel nebo doktor nechodit do divadla a tady v Chebu ti rádoby učitelé, doktoři, no prostě půlka města, ani nevěděli, kde divadlo je, společenský nebo spolkový život tu byl nula.“ Vliv Německa, především toho západního, byl však i přes uzavřené hranice v pohraničí stále přítomný. Kdo mohl, sledoval vysílání západoněmecké televize: „...my jsme tady totiž všichni bez omezení chytali veškerý Němce. Jediný, co tady dokázali, dokázali nedat do našich televízí ten německý zvuk, my nemohli chytit zvuk, ale obraz jo. Tady se kupovaly televize bez německýho zvuku, ale byli tu koumáci, co si dokázali poradit.“ Cheb také fungoval jako místo setkávání rozdělených německých rodin, kdy někteří členové rodiny žili

v Německu západním a jiní ve východním. Rodiny se ubytovávaly se v hotelu na náměstí a personál měl pokyn sledovat je. „Když přijeli Němci sem, museli vyplňovat podle pasu všechny nacionále a na druhou stranu toho jsme my museli napsat, s kým se tady stýkali. To jsme museli ráno odnést na pasovku. Tak my jsme to tam to, víte, nepsali. Akorát tam byl jeden, to byl takovej horlivec, bývalý Enderák, tak ten to tam poctivě jako všechno psal.“ Přijížděli také Chebané, kteří z Chebu pocházeli, i když: „...určitě sem v té době nejezdili na guláš a na nákupy, protože koupit tu nebylo co. A taky se všeobecně tvrdilo v té době, že máme všechno jedovatý, ale to by jenom konkurenční boj.“ Každoročně přibývalo i turistů a lázeňských hostů, kteří Chebem projeli, či se chvíli zdrželi. Tady docházelo ke konfrontaci dvou světů zblízka: „...přijížděli, hlavně ti ze západní Němci, čím dál luxusnějšíma autama, takhle na nás koukali z těch okýnek, my tady měli trabanty, nebo nejvyšš žigulíka. To víš, že koukali svrchu.“ Taková situace vydržela v Chebu, stejně jako ve zbytku republiky, až do poloviny osmdesátých let, kdy začalo postupné uvolňování režimu: „A potom takový to zmírnění začalo až někde v 80. letech. Tak bych řekla, až od roku 1985, to už to bylo vidět.“

Zajímavostí z tohoto období byl výskyt shodného hodnocení mezilidských vztahů dvanácti z celkových čtrnácti informátorů. Ve výpovědích, které převážně vyznívaly negativně, komentovali informátoři špatné vztahy ve společnosti obecně, oproti tomu však stavěli své vlastní dobré, ať už v pracovním kolektivu, rodině nebo mezi přáteli. „My chodili na fotbal, fotbalu na dvě piva, pokecali jsme, nebo jsme jezdili na výlety, na houby, scházeli jsme se na zahradě u sousedů“, „nikam jsem nelezl, ale rodina, ta se sešla vždycky, nás bylo jak psů a byla legrace.“ Při bližším zkoumání tohoto rozporu, docházeli informátoři k závěrům, že: „...to nebyla taková štvance jako dneska, lidi spolu měli čas mluvit, a pak, neměli si co závidět, teda, většinou ne, tak se mohli mít i rádi.“

3.5.2.2 Členění chebské společnosti před rokem 1989

Chebskou společnost v období před rokem 1989 člením na základě poznatků z rozhovorů na tři skupiny. Ty jsou vytvořené jako ideální typy, tedy jako konstrukty nezobrazující skutečnost, ale poskytující skutečnosti výrazové prostředky²³². Hranice

²³² WEBER, Max. *The Ideal Type*. In: Introduction to Sociology. Dostupné online. <http://www.cf.ac.uk/socsi/undergraduate/introsoc/weber7.html>. [citováno 4. 1. 2015].

mezi těmito skupinami není zřetelná, není ani konstruovaná jako nepřekročitelná, někteří lidé se tedy mohli nacházet na pomezí dvou skupin, či svoje postavení ve skupinách v průběhu let měnit. Prvním typem je skupina privilegovaných, tedy ta část společnosti, která v pohraničním Chebu měla z pozice své stranické či profesní příslušnosti (případně obou) jistá privilegia a výhody. Lze sem řadit členy Pohraniční stráže ve vyšších a vysokých funkcích, členy policie, výše postavené členy Komunistické strany Československa, zaměstnance celní správy, politicky angažované úředníky státních organizací a úřadů, pomocníky Státní Bezpečnosti i pomocníky Pohraniční stráže. Privilegia byla různá, od vlastnictví chalupy v pohraničním pásmu, spojeného s propustkou do pásma, přes možnost vycestovat do zahraničí. Předpoklad silného vnímání kolektivní identity u této skupiny je zde podpořen shodnou politickou příslušností, vyšší pozice ve společnosti v době před rokem 1989 zastávali bez výjimky pouze členové Komunistické strany. Vnímání kolektivity ovlivňovaly pravděpodobně také příslušnost k pohlaví, protože ženy vyšší pozice prakticky nezastávaly, a generační mentalita, tedy tzv. kódy prvobytnosti²³³. Na samotných hranicích organizovaly sounáležitost a stranickou kolegialitu stát a Komunistická strana prostřednictvím politruků, politických výchovných pracovníků. Jejich cílem byl ideologicky zpracovaný pohraničník, neváhající s usmrcením i neozbrojeného člověka. Stejně tak podléhali ideologickému vedení totalitního státu i ostatní Chebané. V socialistické společnosti obecně bylo vnímání kolektivní identity deformováno, k jejímu vytváření sloužil pojem společnost, a ta byla centrem všeho politického i ekonomického úsilí.²³⁴

Vztah k Německu a Němcům byl u pohraničníků, ale nejen u nich, komplikován existencí Německa západního a východního. Zatímco východní Němci „...byli přátelé, přes ředitelství cel se udržovaly stále kontakty“, západní Němci byli ti „...kvůli kterejm spousta přesvědčenejch komunistů, co se na konci války vracela z lágrů přes Cheb, v Chebu nakonec zůstala. Němce bylo potřeba vystěhovat a pořádně to tu spravovat.“ V této skupině se ve výrocích promítal nezájem k některým historickým skutečnostem, či popírání toho výkladu historie, který nezapadal do představ jedinců. „*Tolik Němců tady nikdy nebylo, minimálně jedna třetina Čechů tady žila, historikům dneska nevěřím*“, „...školí mně blbeček, narozenej v roce devadesát, je to historik, a vykládá takový ptákoviny, jako že jsme úplně blbí a nic si nepamätujeme. Vyhnali jsme Němce

²³³ EISENSTADT, N. Shmuel; GIESEN, Bernhard. *Konstrukce kolektivní identity*. In: HROCH, Miroslav (ed.). *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha 2004, s. 366-370.

²³⁴ HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a velký český národ*. Praha 2010, s. 27.

stejně, jako oni vyhnali v třicátém devátém Čechy. Ted' nás poučujou, jak bylo všechno za komunistů černý.“ Rok 1968 hrál v této skupině také svou roli, ne každému se podařilo prokázat loajalitu režimu. Zazněl výrok, hájící počínání strany: „*To byla chyba, šedesátej osmej, ale ne komunistů, ale Brežněva, je odvezli do Moskvy a kdoví, jakej nátlak na ně dělali*“, ale i uznání důsledků následných čistek ve společnosti: „*Major, co nechtěl otevřít a předat kasárny, skončil v prádelně*.“ Bližších výroků či komentářů života v Chebu v 70. a 80. letech 20. století se informátoři patřící do skupiny privilegovaných zdržovali, otázky byly zodpovězeny vágně, obecně, s pokusy „*utéci*“ od tématu: „*...před osmdesátým devátým? No, žilo se tady, jak komu...*“, *ti co chtěli učit, museli bejt prokádrovaný, to jo, ale rohlík stál pětatřicet halířů*.“ Vliv rodiny se odrážel ve vzpomínkách z dětství: „*táta sloužil na hranicích jako péesák²³⁵ a jeho velitel mně vzal gazíkem na špačkárnu,²³⁶ to bylo dobrodružství*“, i ve vyprávění o rodině: „*děda byl komunista, já jsem přesvědčenej komunista, syn taky v něco věří, akorát vnoučatům, těm už je to jedno*“, „*táta byl i u Lidových milicí, protože to mělo svoje výhody, byl fíra,²³⁷ a takhle mohl jezdit i do Aše, kam jiný nesměli*.“ Zdrojem emocí byly výroky o stavu socialistické společnosti: „*...bylo všechno, prostě všechno, hlavně práce byla, a jako země jsme byli soběstačný, lidi se chovali slušně, ne jako dneska*.“

Pokud se o skupině privilegovaných vyjadřovali informátoři, kteří do této skupiny nepatřili, byly registrovány výroky tohoto charakteru: „*Péesáci, to byly vojáci, ale prověřený, ti z toho režimu profitovali a po revoluci o všechny svoje prebendy přišli, oni byli taková vrstva, něco jinýho než všichni ostatní, a ti jim to záviděli. A oni žili v tom...mám něco, co vy mně můžete jenom závidět*. Ke stavu ve společnosti: „*...tady to bylo prošpikovaný, ten systém to měl zmáknutý, už ty děti na školách tím byly bombardovaný, domácí úkoly se psaly o rodině, aby se ve škole něco dozvěděli, a vedení škol? Jó, ti byli zvlášť kovani*“. Existovala i skupina pomocníků Pohraniční stráže, to bylo pohraniční specifikum, nejen tedy pomocníci Veřejné Bezpečnosti, „*...lidi, který by se normálně vůbec nikam nedostali, ale když se dali k týhle zvláštní společenský kastě, tak taky mohli mít nějaký prebendy, k policajtům je nevzali, tak aspoň pomocníci, aby se dostali k lizu*“, ale i pomocníci, žijící přímo na hranicích, kteří byli součástí ostrahy hranic.

²³⁵ PS – pohraniční stráž.

²³⁶ Špačkárna – strážní věž, součást drátěných zátarasů na hranici.

²³⁷ Fíra – strojvedoucí na železnici.

Druhým vytvořeným typem je skupina perzekuovaných. Tento protipól skupiny první tvoří lidé, kteří byli za své nesprávné názory, postoje či jednání především v 70. letech 20. století stíháni. Byli to jedinci, pronásledovaní z politických důvodů, kvůli rodinným příslušníkům, vyloučení ze strany, profesně i občansky perzekuovaní kvůli svému přesvědčení či náboženství. Některým rodinné vzory a přejaté konzistentní postoje²³⁸ bránily jakkoli si svoje postavení v rámci stávajících možností vylepšit a svou situaci špatně zvládali: „...*takže mně vyhodili z té školy a nikde mně nechtěli zaměstnat, tak já šla za krajským tajemníkem, jestli se mám teda upálit na náměstí. Protože mám děti a nemám být z čeho živa.*“, někteří se přece jen za cenu mírných ústupků snažili udržet alespoň nějaké postavení: „...*to byla katolická rodina a ona byla ve svazu toho československo-sovětského přátelství, ale jen tak, jako aby v něčem byla.*“ Tito lidé nepředpokládali zlepšení svého postavení, a tak se povětšinou ze společnosti naprosto stáhli do soukromí.

Třetím typem je skupina přizpůsobených, kteří se podmínkám stanoveným politickým režimem podrobili a své občanské povinnosti plnili natolik, aby jejich život mohl plynout bez nějakých zásadních omezení. Byli s režimem srozuměni a akceptovali všechny okolnosti. Do této skupiny je možné zahrnout většinu obyvatel, většinu nijak zvlášť společensky angažovanou, soustředěnou na rodinný život, žijící s představou na letní dovolenou někde u vody, šetřící na koupi nové televize a zvažující možnosti svých dětí, co se vzdělání týče. Jeden z výroků, který jsem přiřadila k této skupině, zněl: „...*my jsme byli příliš Češi na to, abychom mohli nebo chtěli žít někde jinde,*“ slovy jiného informátora: „...*tady jsem byl nějak zajetej, jinde nemají chlebičky, svíčkovou...*“, v další verzi: „...*já jsem prostě neměl sílu toho disidenta, já držel hubu a krok. Neměl jsem skutečně na to*“. Lidé se v rámci možností, povolených nebo schvalovaných režimem, snažili tvořit kulturu: „...*tady se držela taková parta, tady byl filmovej klub, tam se promítaly docela slušný filmy,*“ „...*my měli striktně dáno, že smíme hrát maximálně třicet procent kapitalistického repertoáru, tak jsme na to třikrát týdně zkoušeli*“, nebo měli koníčky, kterým se věnovali: „...*my sbírali mašinky a modely, a tady byla nějaká Nováková v hračkárně, a ta vždycky dala avízo, když tam nějaký přišly.*“ A s pohledem upřeným nazpět někteří z informátorů této skupiny dnes říkají: „...*já se měl vždycky dobře, předtím i dneska.*“

²³⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha 2005, s. 293.

3.5.2.3 Reflexe života v Chebu po roce 1989

„Já jsem z tohoto vývoje hluboce zklamáný. Naivně jsem si myslel, že budu žít v normálním státě, že budu vážit svých představitelů a tohle, ten vývoj, to mně opravdu zklamalo.“

Úvodní slova jsou shrnutím pocitů informátorů z hned tří typů představených generací, generace 1948, 1968 i 1989. Netýkají se zcela pouze generace nové, moji informátoři do ní patřící, byli převážně lidé s malými dětmi, soustředění ponejvíce na svůj rodinný život a proto více lhostejní ke společenskému dění.

Po roce 1989 došlo, ne sice okamžitě, ale v průběhu několika málo let k převrstvení pozic ve společnosti. Dozvuky minulosti ještě někteří okusili naplno: *„A já jsem se potom dost angažovala. No, a pak jsem musela do... kdo jako byl spolupracovník StB, tak by nemohl kandidovat. A představte si, že oni mě zapsali do těch sviňskejch seznamů. Já jsem v těch seznamech byla jako spolupracovník StB. Já jsem tenkrát opravdu myslela, že se mi zhroutí svět. Děti mi nevzali do školy. Z práce mně vyhodili, muže vyhodili a já byla v těch seznamech!“*, ale změny, které přicházely, se nedaly zastavit. Povolání, které bylo v Chebu dlouhá léta protežováno, stavěno na piedestal, ať už obrazně, či doslova sochou pohraničnicka se psem, dominující městskému parku, ztratilo na významu zcela zásadně. Počty vojáků, policistů a následně také celníků se snižovaly. Generace 1968 začala být intenzivně vytlačována z veřejného života generací 1989. Změny byly dokončeny v průběhu zhruba deseti let. Jasně vymezené společenské pozice zmizely, nová organizace života si žádala flexibilitu a vynalézavost. Nejistota, individualizace, zodpovědnost za vlastní život bez možnosti opírat se o kolektiv, změny pravidel i zákonů, to vše na jedince dolehlo, a ne každý byl schopen reagovat. *„Jo, ty mladý, těm to připadá normální, ty v tom vyrůstaj. Já přijdu do krámu, furt někde něco jinýho. Každou chvíli udělám nějakou chybu někde. Nestíhám, neodepíšu a už je problém, už se musím z něčeho vyvíňovat, že jo.“* Tyto aspekty se promítaly ve výpovědích většiny Chebanů. Zřetelně se také projevíly typické generační postoje a změny kolektivní identity, nejen profesní, ale i například ve způsobu trávení volného času. *„Železniční uzel Cheb měl asi dva a půl tisíce zaměstnanců. A dneska tam pobíhá pár čumelíků, který nevědí, jestli zítra půjdou do práce.“* Na pocit sounáležitosti přestaly působit tradice a obřady socialismu jako byl 1. máj či oslavy MDŽ, či jejich odsuzování, které také bylo tmelem společnosti.

Objevila se stará bolest regionu, nemožnost vrátit se k nějakým tradicím: „*Ti, co sem přišli, si žádnou kulturu nevytvořili. Kamkoliv přijedeš v republice, všude něco mají, na Moravě běhají v krojích, udržují tradice. Tady když chceš vědět, jak vypadala egerlandská kultura, musíš jet do Marktredwitz do Egerlandského muzea a tam se můžeš podívat. Hlavně, že tu budeme mít muzeum socialismu.*“ Zavedená sociální praxe a pravidla chování, jako základní kódy občanského soužití, přestala platit. „*Ted' jsou vztahy takový studený, třeba ty nákupní centra, dřív jsem šla, popovídala jsem si v krámě, přišla nějaká známá, ted' vůbec. Ted' je všechno takový cizí, jdeme, nakoupíme, s nikým se nebavíme, nelíbí se mi to. Takový divný.*“ „*Tady každej věděl, za kým má jít kvůli výjezdni doložce, a nejen to, taky věděl, kolik ho to bude stát, dneska můžete, kam chcete, ale doopravdy stejně zas může jenom někdo.*“ Historické vědomí lidí začalo být ovlivňováno aktualizovaným výkladem dějin. Zmizela rovnost postavení ve společnosti založená na výši příjmů a množství majetku, jeden z důležitých tmelících prvků. „*Vedle v baráku bydlí rodina, mají patnáct dětí, paní nikdy nedělala, a jezdí taxíkem. Město jim všechno platí. Třeba donesou papír, kolik mají dát za plyn, a město to zaplatí.*“ „*No, ted' je to takový uvolněnější, nikdo nedělá, všichni mají důchod, berou dávky (zvedá hlas), koukáte na to...*“ V každodenní realitě probíhaly změny, které nutily jedince zaujmout nový postoj ve světě, převrstvit své hodnoty a upravit své individuální postoje tak, aby nekolidovaly s postoji okolní společnosti. „*Cikánů je tu hodně, ale voni jsou schovaní, vy tam nepřijdete na Zlaták, nebo třeba problemická Wolkerka, člověk jel ke Kauflandu, tam se povalovalo, bordel kolem sebe, a ted' jsou nastěhovaní mezi náma! Jeden panelák, plno cikánů, voni je tak šikovně uschovali, víte. A tam neprodáte byt, tam nikdo nechce. Ale říkat se to nesmí, hned je člověk rasista.*“ Také autority, které dříve udávaly směr, přestaly být významné, rozpadly se sociální skupiny, ze kterých lidé odvozovali svou identitu: „*...já nevím, zmizel ligovej fotbal, házená se propadla někam na dno, každému je to jedno...*“ Přestala platit mnohá institucionální pravidla a předpisy, která svou jednoznačností usnadňovala orientaci ve světě.

Pohraničí se pro Chebany paradoxně proměnilo v periferii až po roce 1989. Kdo tu žil a přijal vládnoucí ideologii za svou, viděl ochranu hranice jako obranu celé republiky před nepřítelem, a tak záslužná činnost nemohla být chápána jako známka perifernosti. Jedinec, který tu vyrůstal od dětství, vnímal svět kolem sebe jako významný, přirozený a samozřejmý, a tudíž ne periferní. Změny po roce 1989 tu periferii, a nejen v hlavách

lidí, vytvořily. Karlovarský kraj je dnes nejméně hospodářsky a vzdělanostně rozvinutým krajem v celé republice.²³⁹ „*Dělej si to v Praze dobrý jenom pro sebe, a zapomínaj, že tady jsou taky lidi, který je potřebujou.*“ Politický zlom roku 1989 s sebou také znovu přinesl syndrom v pohraničí už známý, příchod zlatokopů. „*Nějaký tři bráchové, pražští vysokoškoláci, veksláci, koupili KOVO za osm miliónů, rozprodali to, zařízení i pozemky a nahrabali si na tom.*“ Likvidace průmyslu v pohraničí byla postupná, dnes ji ale informátoři vnímají velmi intenzivně: „*...když jsem byla malá, byla tady TOSTA, pivovar, dneska jenom ta pitomá průmyslová zóna.*“ Informátoři dění po roce 1989 přímo s poválečnou situací srovnávali: „*...jako po válce, zlikvidovali a zničili všechno, to tu točili rozhovor s posledním šéfem Esky, von se tam bil v prsa, že do roka a do dne na zelený louce bude stát nová Eska. Do dneška to tam vypadá, jako když vodlínou hloubkaři*“. Co se vztahů mezi lidmi týče, začaly být čitelnější a palčivější: „*Našinec má vždycky radost, když někomu něco nevyjde, to je česká nátura, jenže tady to platí dvakrát víc*“. „*Víte, že městská policie vyjíždí nejvíc na udání? To byste nevěřila, kolik je tady mezi lidma zloby a závisti.*“ „*Ty, co zrestituovali, nebo nějak rychle a ne zrovna čistě vydělali, a nakonec i ty, co dělají v Německu, tak se chlubí, kolik nemají a chovají se jako pitomci, prej...já můžu nosit jenom dřiny od Armaniho, jiný mně dřou. No, mně ty moje za čtyry stovky nedřou, asi máme každéj jinou kůži, nebo co.*“

Změny, které přineslo Chebanům otevření hranic, byly podstatné a dotkly se téměř každého. Všichni informátoři na prvním místě zmínili možnost nákupů: „*Jak, co se změnilo kromě nákupů? To přece bylo to hlavní! Člověk, kterej měl třicet let prázdný regály, ale doslova a do písmene prázdný...*“ Mnozí neváhali dlouho a začali za hranicemi hledat možnost pracovního uplatnění: „*Ted' vidíte, co tam šlo po osmdesátým devátým Chebanů, já potkávám některý ty holky prodavačky, co se mnou dělaly ještě v Prioru, a ptám se, kde jsou a co dělají. A: my žijeme v Německu! Má čtyry děti, dvě měla tady, dvě porodila tam, muž tam dělá už asi deset let, a mají se tam líp. A to ani neuměli německy.*“ V současnosti je situace stejná: „*Tady ted' dělá hodně lidí v Německu, mluví o tom jako o rachotě, ale každéj si tu práci kouká udržet.*“ Problém s prostitucí, spojený s Němci a otevřením hranic, dlouho ovlivňoval život ve městě. „*...to tu běhalo, denně, hádám, nejmíň šest set holek, v Chebu a okolí!*“

²³⁹ Krajská příloha k národní RIS3, 2013. s. 3. Dostupné online http://www.karpkv.cz/cz/Documents/RIS3/NarodniRIS3_kraj_priloha_Karlovarsky_kraj_navrh_20131210.pdf.

A Němci mezi nima jezdili krokem a vybírali si, to bylo prostě hrozný! Nikdo nevěděl co s tím, a že prej stát není pasák...“ Dnes už tento problém není tak závažný, také přístup lidí k němu se mění. Tendence obviňovat z jeho existence pouze poptávku z německé strany se posunula směrem k přijetí nedostatečnosti vlastní: „Že tu stojej holky, to mám ale sakra vztek na systém, ne na Němce. Že to systém dovolí, a bordely, který stojej lidem na očích, to je taky špatně.“ Většina živnostníků v Chebu vnímá pozitivně přínos otevřené hranice: „Ovlivňujou to tu ekonomicky, dřív jezdili jenom vzpomínat, dneska na nákupy a za službama, mají to tu nejmíň o půlku levnější.“ Pro mnohé z nich je Německo také referenčním sousedem, od kterého bychom se mohli a měli učit: „V Německu se tak nekrade, a kolik lidí tam přišlo odjinud. Kdyby se sem vrátili, vůbec by mi to nevadilo. Jsou jiný, pořádkumilovný. Udělali by tady Ordnung.“ „Jako zdravotníkovi se mně moc chtělo jít do Německa, hodně bych se naučila, ale já měla vždycky moc slabou němčinu.“ „Já vidím na lidech, co dělali v Německu, taky se naučili, jak to má vypadat, třeba teď jsem měl doma malíře, ten když odcházel, tak nejen dobře vymaloval, i po sobě uklidil, to nebyla hromada bordelu, co opouštěl.“ „V Německu jsou lidi přátelský, cyklistovi v parku uhnou, stát se to v Chebu, už na něj někdo řve, co tam dělá“. Nová generace sice na otázku na vztah k Němcům stále projektuje v odpovědích minulost: „... to bude bolet ještě dlouho, říká se, že musí umřít tři generace, to jsou naše rodiče, ty byli tou nenávisť presovaný, pak jsme my, tam je to takový na vázkách, a pak naše děti, ty už budou v pohodě“, budoucnost však vnímá pragmaticky: „...jsou stejný, dobrý i špatný, jako Češi. Já tam rád jezdím, mají tam plno krásnej věcí a taky pořádek.

3.5.2.4 Význam stěžejní veřejné události

Odpor vůči Němcům i Německu je v Chebu iniciován skupinou lidí, kterým další část veřejnosti naslouchá, protože v jejich diskurzu vnímá odraz života známého z nedávné minulosti před rokem 1989. Významu jednání aktérů demonstrace, konané v rámci slavnostní instalace štaufského památníku, jsem se snažila porozumět prostřednictvím analýzy společenského diskurzu v médiích, rozhovoru s jedním ze členů skupiny, která demonstraci organizovala a studiem webových stránek této skupiny²⁴⁰ a na nich textů, které jsou pro tuto organizaci důležité, například

²⁴⁰ Klub českého pohraničí. <http://www.klub-pohranici.cz/>. Dostupné online.[citováno 17. 8. 2014].

programového prohlášení či prohlášení ze sjezdu.²⁴¹ Srovnáním těchto informací s výpověďmi dalších Chebanů jsem dospěla k vysvětlení podstaty jednání demonstrujících a k odpovědi na otázku, co skrze tento symbolický boj prostřednictvím textů na svých transparentech sdělují.

Skupina demonstrantů byla identifikována na základě výše zmíněného postupu jako Klub českého pohraničí (dále KČP), jehož představitelé byli také specifikováni analýzou společenského diskurzu prezentovaného v médiích, jako diskurzní komunita N s negativním přístupem k instalaci štaufského památníku. Organizace, založená původně jako občanská iniciativa v Chomutově, byla v roce 1992 zaregistrována Ministerstvem vnitra jako celostátní občanské sdružení. V roce 2000 vyjádřili členové organizace svou základní myšlenku tímto ústředním heslem: „Jen zůstane-li naše pohraničí české, zůstane českou i celá naše vlast!“²⁴² Jako svůj základní cíl a hlavní činnost si sdružení určilo obranu zájmů občanů České republiky, zvláště pak v českém pohraničí, před hrozbou novodobé germanizace, a také úsilí o zachování suverenity a územní celistvosti České republiky.²⁴³ Kolektivní identitu skupiny je možné označit za profesní, klub sdružuje převážně bývalé pohraničníky. Týká se to i chebské pobočky organizace, jejíž členové byli hlavními aktéry demonstrace u chebského hradu. Jejich kolektivní identita je nejen profesní, ale i lokální, navíc některé z členů klubu spojuje i politická příslušnost ke Komunistické straně. Tato sociální skupina, zformovaná na bázi pospolitého vzpomínání, chrání svou minulost, v níž se ukrývá její jedinečnost a elitní postavení ve společnosti, a proces zapomínání se snaží zvrátit více způsoby, například navštěvováním míst, která slouží k uchování jejich paměti.²⁴⁴ Členy této skupiny je možné zařadit v rámci chebské společnosti před rokem 1989 do skupiny privilegovaných, kdy jejich identita úzce souvisela s jejich profesí. Obecnými aspekty identity jsou dva faktory, kompetence ve výrobních, sociálních a personálních vztazích a vědomí sociální integrity ve světě sdílených významů.²⁴⁵ Oba tyto faktory doznaly u skupiny privilegovaných po roce 1989 podstatných změn. Kvalita výše uvedených

²⁴¹ Klub českého pohraničí. Dokumenty ke stažení. Dostupné online. <http://www.klub-pohranici.cz/ke-stazeni/> [citováno 17. 8. 2014].

²⁴² Stanovy KČP o.s. Dostupné online. <http://www.klub-pohranici.cz/ke-stazeni/>. [citováno 23.1.2015].

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Členové KČP vždy v období okolo 11. července tradičně objíždí všechny pomníčky zahynulých pohraničníků. Dostupné online. <http://www.vojensko.cz/svaty-kriz-pomnik?image=11>. [citováno 23.1.2015].

²⁴⁵ MÜLLER, B. Karel. *Formování pozitivních identit mezi minulostí a budoucností. Příspěvek k projektu evropské identity*. Sociologický časopis 2007, Vol. 43/ 4, s. 789.

faktorů, o které každý jedinec usiluje, vytváří míru zakotvenosti ve specifickém sociálním prostředí.²⁴⁶ Míra sociální integrity se současnou společností je u dříve privilegovaných obyvatel Chebu klesající. Tento jev má více důvodů, od lokálních až po globální. V rámci vývoje evropského společenství dochází stále častěji k diskuzím o krizi národních států, respektive o jejich možnostech ovlivňovat národní formy života.²⁴⁷ V souvislosti s těmito procesy je zpochybňována i efektivita teritoriálních hranic.²⁴⁸ Je jisté, že se tyto skutečnosti musí silně dotýkat lidí, kteří hranice desítky let chránili, budovali „pevnou hráz socialismu“, jejíž součástí bylo i vymezování se proti nejbližšímu sousedu Německu. Jejich identita byla pevně spojena s existencí hranic a nepřítelů za nimi. Vládnoucí totalitní režim skrze monopol na vzdělávání, kulturu i politiku povoloval pouze ideologicky vhodné informace, a solidaritu svých občanů si zajišťoval mimo jiné právě vytvářením společného nepřítelů. Dnešní společnost, která původního „německého nepřítelů“ přijímá a spolupracuje s ním, není společností, ke které by se mohli výše zmínění, dříve privilegovaní Chebané vztahovat. Smysl a význam jejich práce zmizel a s ním také zmizelo jejich stabilní, elitní postavení ve společnosti. Tyto skutečnosti jimi mohou být chápány jako frustrující. Stejně jako „přítomnost nepřítelů, vědomí nebezpečí a vnímání rizika vytvářejí kolektivní identitu generace,“²⁴⁹ neschopnost být integrální součástí svého sociálního prostředí vyvolává krizi identity, s níž zároveň může vznikat náchylnost k závislosti na autoritářských vůdcích a tvárnost k vnímání populistické agitace.²⁵⁰ Identita těchto jedinců je ohrožena, nebo už utrpěla poškození tím, že zrcadlo společnosti kolem nich odráží přinejmenším lhostejný, v horším případě ponižující nebo opovržením hodný obraz jich samých.²⁵¹ Ideologii totalitního státu si internacionalizovali tito jedinci natolik, že nejsou schopni reflektovat nové skutečnosti, možná i proto, že by tím byla znehodnocena nejúspěšnější část jejich životů.

²⁴⁶ MÜLLER, B. Karel. *Formování pozitivních identit mezi minulostí a budoucností. Příspěvek k projektu evropské identity*. Sociologický časopis 2007, Vol. 43/ 4, s. 789.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 786.

²⁴⁸ MÜLLER, B. Karel. *Veřejná sféra, identita a dilema politizace: čtyři syntetické teze k evropeizaci občanské společnosti*. Politologická revue 2012/ 2, s. 125.

²⁴⁹ GIESEN, Bernhard. *V různém, čase, v různém rytmu a s rozdílnou pamětí*. Sociální studia 2007, 1-2, s. 73.

²⁵⁰ MÜLLER, B. Karel. *Formování pozitivních identit mezi minulostí a budoucností. Příspěvek k projektu evropské identity*. Sociologický časopis 2007, Vol. 43, No. 4., s. 793.

²⁵¹ TAYLOR, Charles. *The Politics of Recognition*. Dostupné online, s. 25, překlad vlastní. http://elplandehiram.org/documentos/JoustingNYC/Politics_of_Recognition.pdf.

Na transparentech, které byly použity při demonstraci, je možné číst: „Chebská tvrz stojí na hrobech původních slovanských obyvatel českého hradiště, germánský štaufský sloup zde nemá co dělat“, „Nechceme u nás Štaufův sloup, vezměte si ho do SRN“, „STOP plíživé germanizaci Chebska“, „Cheb: včera hřbitov německých vojáků – WH a SS, dnes Štaufův sloup“, „Štaufův sloup je forma plíživé germanizace a poutní místo Sudetů. Cheb je a musí zůstat českým.“²⁵² Výroky pojmám jako nativní výpovědi, jejichž interpretace musí být vztažena k celkovému historickému a sociálnímu kontextu, a uvedena do vztahu ke skupině, která je vyprodukovala.²⁵³ Sociální diskurz této skupiny s kolektivní identitou danou profesí pohraničnicka ve své podstatě skrývá dříve internalizovanou ideologii obrany státní hranice. Předpokládám, že tyto výroky jsou skupinou ceněné a uznávané, a tak poskytují o společnosti, která je vyprodukovala, relevantní informace.²⁵⁴ Instalace štaufského sloupu je momentem, kdy se zřetelně objevuje rozdílné pojetí minulosti, které je dnes přítomné ve veřejném diskurzu o historii. Symbolický význam nového památníku chápou všichni, každý ovšem pod vlivem svého vlastního historického vědomí. Památník, jako připomínka na působení rodu Štaufů na Chebsku, může u členů KČP zhmotňovat představu implementace německé historické paměti na dnes české území. Zformováním protestních textů a jejich veřejnou prezentací tak demonstrativně vyjadřují pocit ohrožení vlastní identity a zároveň tak přispívají k prožitku vzájemné sounáležitosti členů skupiny. V jádru textů můžeme identifikovat centrální postoj členů skupiny, přijatý v průběhu více let aktivní služby na státní hranici, se vši doprovodnou politickou i historickou ideologií. Postoj je ve skupině sdílen, jeho jednoznačnost slouží členům skupiny jako zdroj jistoty a také reguluje jejich chování směrem na veřejnost.²⁵⁵ Obraz Němce jako agresora si tato skupina záměrně uchovává, oživuje ho skrze neuzavřenou minulost a z ní plynoucí nejistotu ve vztazích mezi Českem a Německem, a tak svému protiněmeckému postoji dodává zdání legitimacy.

Kategorizací své skupiny informátorů, vzhledem k jejich postoji zastávanému k instalaci štaufského památníku, jsem dospěla ke čtyřem informátorům, kteří o události věděli a jednoznačně se stavbou sloupu souhlasili. Další dva informátoři stavbu rozhodně odmítli, a zbývajících osm, ať už jim událost byla známa, či jsem

²⁵² Viz: Příloha B: foto č. 1.

²⁵³ MANNHEIM, Karl. *Sociologie generací*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historická sociologie: Teorie dlouhodobých vývojových procesů*. Plzeň 2007, s. 118-139.

²⁵⁴ LOZOVIUK, Petr. *Text a jeho interpretace z etnologické perspektivy*. *Český lid* 1998/85, 2, s. 123.

²⁵⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha 2005, s. 291-295.

je s ní musela teprve seznámit, nahlíželo na instalaci památníku lhostejně. Pokud jsem sledovala postoje a jejich výskyt v jednotlivých generacích, nezjistila jsem žádnou spojitost s věkem, což však vzhledem k malému a nereprezentativnímu vzorku informátorů není překvapivé. Stejně to bylo i s otázkou vzdělání, jakékoliv srovnání by bylo nerelevantní, skupina informátorů neodpovídala vzdělanostní křivce regionu. Tím, co působilo na postoje informátorů zcela bez výhrad a dominantně, byla jejich biografická pozice. Ve výročích pak postoje informátorů zazněly následovně: „*Já žádný problém s Němci nemám, a proto jsem pro hřbitov, pro sloup i pro jakýkoliv další památník.*“ „*My, jako česká většina, tady žijeme jenom šedesát let, tak to rozhodně není nic špatného*“, „*Já nevím, vadí mi, vždyť víme, co byli Štaufové zač a co ty sloupy reprezentují...*“, „*Když pro všechny, tak pro všechny, když může stát sloup, může taky stát pohraničník se psem v parku u školy*“, „*Ta instalace, to je fantastická věc, vždyť to bylo nejbohatší údobí celého Chebska, Štaufů doba*“. Samotné aktéry demonstrace pak informátoři klasifikovali povětšinou jako jedince, kteří o historii nic neví, nebo vědět nechtějí a většina z nich předpokládala, že se jedná o členy komunistické strany. Pouze jeden z informátorů měl povědomí o existenci KČP, ale ani ten demonstraci s touto organizací nespojoval. Obecně se postoj Chebanů směrem k demonstrantům dá hodnotit jako lhostejný: „*Tenhle německej problém tady pořád je. Ale většina lidí, když tedy pomineme tuhle úzkou zvláštní skupinku, už to neřeší, žijou si svůj vlastní život*“, „*...podle mě mají strach z něčeho, co neexistuje, je to směšný*“, „*Je to opozice, tak potřebujou argument, staví radnice sloup? Najdu, co je na tom špatného! Jsou to pořád stejný lidi, ať jde o sloup nebo o pomník padlejím na hranicích, mají argumenty, co hrajou na nacionalistickou strunu!*“, „*Je to skupinka nostalgických Péesáků, celý bývalý okresní výbor strany, vždycky si je můžete prohlídnout, když jsou předvolební shromáždění*“, „*Když jiný argumenty nemají, budou tyhle omílat do nekonečna*“, „*Tihle lidi jasně říkají, ano, my víme, že to tady bylo a my to tady nechceme. Ale další lidi absolutně pečou na nějakou historii a jenom řeší, co je pro ně v tenhle moment výhodný. Pro lidi je minulost O. K., nějakaj starej Eger je nezajímá.*“

3.5.3 Shrnutí analýzy nativního diskurzu

Symbolický akt demonstrace, zdánlivě namířený proti Němcům a germanizaci českého území, hodnotím jako akt zástupný, jako výraz dlouhodobé frustrace skupiny lidí, dříve privilegovaných, dnes opomíjených či neuznávaných. Jejich postoj radikalizuje

černobílé myšlení, dichotomie přítel Východ versus nepřítel Západ, se stereotypním obrazem Němce-agresora, hluboce ukotvené v kolektivní paměti. Jejich historické vědomí se vztahuje k už neplatným hodnotám minulosti, vytvořeným komunistickou propagandou. Generační vzpomínky této sociální skupiny dnes nekonvenují s formováním identity ústřední skupiny, kterou je národ. Události roku 1989, které byly pro národ klíčové, znamenaly pro členy této sociální skupiny odsun z centra společnosti na její periferii, navíc provázený veřejně konstruovanou představou osudových chyb a provinění. Následné změny životního stylu byly razantní, došlo k posunu interpretace kolektivní identity národa a tím i k devalvaci velké části života členů této sociální skupiny.

Postoj informátorů k instalaci štaufského památníku jako události s česko-německým kontextem, kopíruje zároveň jejich postoje k Německu a Němcům obecně. U čtyř informátorů ze čtrnácti se jedná o postoj pozitivní, dva z informátorů zaujali postoj negativní, u osmi zbývajících převládá postoj spíše pragmatický až lhostejný. Výrok: „*Lidi dnes zajímá, jestli seženou práci v Německu a kolik stojí sejra v Aldi*“, by se dal klasifikovat jako zcela vypovídající, co se současných postojů Chebanů směrem k jejich nejbližšímu sousedu za hranicemi týče.

ZÁVĚR

Vzhledem k délce hranice, kterou má Česká republika s Německem, jsou postoje obyvatel v příhraničí k nejbližšímu sousedu pro další vývoj vzájemných vztahů významné. V této práci byly prostřednictvím události instalace štaufského památníku traktovány postoje obyvatel Chebu. Jejich formování je ovlivňováno mnoha skutečnostmi, mezi jiným i obsahem lokální kolektivní paměti, nesoucí specifické vzpomínky života v pohraničí.

Výzkumy prováděné v pohraničí v posledních dvaceti letech prezentovaly postupný proces změn a jejich vlivů na postoje obyvatel k Německu. Jako nejzávažnější faktor se ukázal ekonomický rozdíl mezi oběma zeměmi. Ten, pokud je vnímán obyvateli jako velký, může z hranice vytvářet nepřekročitelnou překážku. Množství dalších vylučujících aspektů bylo vyváženo pozitivními vlivy nových pracovních příležitostí, a obecně častějšími styky Čechů s Němci. Vzdělanostní struktura v populaci lepší kvalitě vztahů nenapomáhá, nekonfliktní a pozitivní vnímání německého souseda vykazali pouze lidé s vysokoškolským vzděláním, kterých je však v pohraničí málo. Skupina obyvatel, pro kterou je stále platný obraz Němce-agresora, vyšla ze závěrů výzkumů v pohraničí jako početně nevýznamná. Tuto skupinu výsledky specifikovaly jako skupinu starších, méně vzdělaných, levicově smýšlejících občanů, někdy spojených členstvím v komunistické straně nebo v Klubu českého pohraničí. Ti jsou i nadále zdrojem bariérového vnímání hranice.

Slavnostní instalace Štaufského sloupu, akce s česko-německým kontextem, byla zvolena jako stěžejní událost, skrze kterou jsem hledala vysvětlení postojů části chebských obyvatel. Datovými zdroji byly novinové články a elektronické dokumenty, týkající se této události. Z výsledků analýzy společenského diskurzu prezentovaného v médiích, bylo možné specifikovat dvě diskurzivní komunity, které zaujaly jednoznačné postoje k instalaci památníku. Názory těchto komunit se nacházely na opačném konci škály, pozitivní přístup měli iniciátoři akce, představitelé městského úřadu v Chebu, negativní postoj zaujali členové dvou organizací: Klubu českého pohraničí a Komunistické strany Čech a Moravy. U nich bylo zřejmé, že v kolektivní paměti, tvořené fragmenty minulých událostí z obsahu historického vědomí, uchovávají jen některé části historie a i ty mají pro potřeby současnosti upraveny. Co se týče otázky postojů Chebanů k Němcům a tomu, co německého ještě Chebu zbylo, veřejně

prezentované názory těchto dvou komunit představují krajní polohy škály názorů. Silný střední proud názorů pragmatických se projevil v další části práce, kdy zjištěná fakta byla doplněna analýzou diskurzu nativního. Jako podklad pro tuto analýzu posloužil obsah 14 rozhovorů s informátory z města Chebu. Z nich vyplynulo, že u více obyvatel Chebu dochází vlivem častějších styků s Němci ke změnám postojů. Ty se dnes dají označit jako utilitární a pragmatické. Pragmatický postoj se promítá i ve vztahu k německé historii města Chebu, pokud události s česko-německým kontextem vůbec Chebané zaznamenají, berou je jako součást života v pohraničí. V mnoha případech se k Německu vztahují jako k referenčnímu sousedu, od kterého se můžeme mnohé naučit. Také fenomén nákupní turistiky, který byl po roce 1989 tím nejzásadnějším, co ovlivňovalo život v pohraničí, neztrácí svůj význam. Přes rozrůstající se nabídku na českém trhu si koupěchtivost obyvatel příhraničí drží svou úroveň, jednou vzhledem k proklamované kvalitě potravin v Německu, jindy kvůli výhodnějším cenám, způsobeným kurzovými rozdíly mezi eurem a korunou.

Specifické symbolické protiněmecké boje, které se příležitostně objevují v Chebu, není možné opomíjet, je nutné s nimi počítat jako s negativními vlivy na všeobecné formování postojů k Němcům v pohraničí. Aktéry protiněmecké demonstrace, konané v průběhu instalace památníku, bylo možné jednoznačně identifikovat jako členy Klubu českého pohraničí. Identita členů této skupiny je profesní a lokální, jsou to Chebané, členové bývalé Pohraniční stráže. Dva faktory, na kterých identita každého jedince spočívá, a to kompetence ve výrobních, sociálních a personálních vztazích a vědomí sociální integrity ve světě sdílených významů, doznaly u členů této skupiny po roce 1989 podstatných negativních změn. Dříve patřící do skupiny privilegovaných, ocitli se změnou politického systému v kategorii lidí marginalizovaných, ne-li přímo zavrhaných. Došlo ke znehodnocení jejich idejí i jejich práce. Míra jejich sociální integrity v současné společnosti klesá, jejich německý nepřítel je totiž společností přijímán a význam jimi chráněných hranic je zpochybňován. Proto se domnívám, že se kolize občanských postojů, veřejně prezentovaných při společenských událostech s česko-německým kontextem, bude v Chebu objevovat i nadále. A to tak dlouho, dokud budou součástí lokální kolektivní identity Chebanů rámce paměti, nesené generacemi, pro které byly stěžejní události let 1948 a 1968. Paměťové rámce dalších generací už tuto kolizi neobsahují, minimálně ne v tak palčivé podobě, i když vždy je neopominutelná biografická pozice každého jedince.

Výsledky tohoto výzkumu je možné vztáhnout k obyvatelům Chebu obecně pouze s jistou mírou rezervovanosti, která je nutná při zkoumání početně nevýznamné heterogenní skupiny informátorů. Důvěryhodnost výsledků je podložena triangulací použitých výzkumných metod a snahou reflektovat případné osobní vlivy. Zkoumaná sociální realita života v pohraničí průběžně doznává změn vlivem politického, společenského i ekonomického dění, ale i pouhým plynutím času. Přesto neexistence konsenzu stran společné minulosti, neuzavřenost historických konfliktů mezi Čechy a Němci ve spojení s dnešní ekonomickou silou Německa a naší vlastní ekonomickou nejistotou jsou těmi faktory, které zde v pohraničí přetrvávají a ovlivňují náladu ve společnosti. Dodávají totiž zdání legitimacy takovým skupinám, jejichž černobílé vidění světa produkuje netoleranci a ostatním znesnadňuje formování pozitivnějších postojů.

Závěrem cítím potřebu komentovat negativní vyznění interpretace poválečného života v Chebu, prezentované v této práci. Je jisté, že ucelené vzpomínky Chebanů na tuto životní etapu obsahují i pozitivní události. Život není jen černý nebo bílý, mnou zvolené téma práce však odhalilo právě tuto nevlídnou formu žité reality. Na základě konkrétních dat jsem se ji snažila předložit v podobě co nejuvěrohodnější. Přesto jsem se pohybovala pouze v intervalu možného, ne jistého, a tak minulost mnou rekonstruovaná je pouze jednou z mnoha.

DATOVÉ ZDROJE

- [1.] DOLANSKÁ, Jitka. Chebští se o víkendu rozloučili s letošní krajinou výstavou. 5+2 dny – Chebsko. 29.08.2013, č. 35, s. 7
- [2.] DOLANSKÁ, Jitka. Komunisté: Štaufský sloup ne! 5+2 dny – Chebsko. 14.03.2013, č. 11, s. 2
- [3.] DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny – Sokolovsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3
- [4.] DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny – Karlovarsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3
- [5.] DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny – Chebsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3
- [6.] DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny – Chebsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3
- [7.] DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny – Karlovarsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3
- [8.] DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny – Sokolovsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3
- [9.] DOLANSKÁ, Jitka. Před hradem už stojí Štaufský sloup. Složili ho ze tří dílů. 5+2 dny – Chebsko. 18.07.2013, č. 29, s. 2
- [10.] DOLANSKÁ, Jitka. Zahájení letošní sezony provázal sníh. 5+2 dny – Chebsko. 11.04.2013, č. 15, s. 5
- [11.] Foto. Haló noviny. 12.07.2013, č. 160, s. 3. ISSN 1210-1494. Foto: Město Cheb je prvním místem v ČR, kde bude stát kontroverzní Štaufský sloup. Připomíná místa spjatá s vlivem ve středověku mocného německého rodu Štaufů. Na snímku je autor Markus Wolf (vlevo) se svými pomocníky při instalaci sloupu

- [12.] GROUŠL, Josef. Boj vlastenců v Chebu proti germanizaci. Haló noviny. 26.03.2013, č. 72, s. 11. ISSN 1210-1494
- [13.] HOUDEK, Michal. Kdo byli Štaufové? Odpoví výstava. Mladá fronta DNES - Karlovarský kraj. 13.07.2013, č. 161, s. 2. ISSN 1210-1168
- [14.] HOUDEK, Michal. Na Chebském hradě bude živěji než ve středověku. Mladá fronta DNES – Karlovarský kraj. 31.01.2013, č. 26, s. 2. ISSN 1210-1168
- [15.] Cheb bude prvním místem v Česku, kde stojí Štaufský sloup. Hitrádio FM PLUS. 11.07.2013. Zprávy 17:00, Pořadí: 2
- [16.] Cheb, to je spousta atrakcí na hradě i v podhradí. Mladá fronta DNES - Severní Čechy. 22.07.2013, č. 168, s. 6. ISSN 1210-1168
- [17.] Chebský hrad díky správě města rapidně zvyšuje návštěvnost. Chebský deník. 19.07.2013, č. 166, s. 3. ISSN 1210-5155
- [18.] Chebský hrad rapidně zvyšuje návštěvnost. Sokolovský deník. 20.07.2013, č. 167, s. 3. ISSN 1210-9207
- [19.] KONEČNÁ, Kateřina. Provokace? Spíše dar nesbližování Čechů a Němců. Haló noviny. 12.07.2013, č. 160, s. 5. ISSN 1210-1494
- [20.] Krajinná výstava je minulostí. Přilákala do Chebu tisíce lidí. Mladá fronta DNES - Karlovarský kraj. 27.08.2013, č. 199, s. 2. ISSN 1210-1168
- [21.] Krajinná výstava v Chebu, díl II. Mladá fronta DNES – Karlovarský kraj. 28.12.2012, č. 301, s. 3. ISSN 1210-1168
- [22.] MAZUR, Josef. Na Chebsku žili Slované. Haló noviny. 05.08.2013, č. 180, s. 2. ISSN 1210-1494
- [23.] Město Cheb jako první v Česku odhalil u hradu Štaufský sloup. Právo. 13.07.2013, č. 161, s. 12. ISSN 1211-2119
- [24.] MORÁVEK, Jaroslav. Štaufský sloup? 5+2 dny – Chebsko. 28.03.2013, č. 13, s. 7

- [25.] MOUČKOVÁ, Miroslava. Kacíř v chebské hradní kapli. Haló noviny. 01.06.2013, č. 127, s. 9. ISSN 1210-1494
- [26.] MOUČKOVÁ, Miroslava. Štaufové chtěli české území i vojsko. Haló noviny. 25.05.2013, č. 121, s. 9. ISSN 1210-1494
- [27.] Na Chebský hrad proudí oproti minulosti davy turistů. Mladá fronta DNES - Karlovarský kraj. 16.07.2013, 163, s. 2. ISSN 1210-1168
- [28.] Na kole po hradech Chebska. Plzeňský deník. 12.07.2013, č. 160, s. 12. ISSN 1210-5139
- [29.] PILGRIM, Jiří. Chebsko za vlády Štaufů. Lidové noviny. 17.08.2013, č. 191, s. 32. ISSN 0862-5921
- [30.] Povedla se vám fotka? Chebský deník. 06.08.2013, č. 181, s. 10. ISSN 1210-5155. Foto: Štaufský sloup před hradem
- [31.] Před hradem bude stát Štaufský sloup. Chebský deník. 04.07.2013, č. 155, s. 2. ISSN 1210-5155
- [32.] Řinčení mečů otevře lidem Chebský hrad. Mladá fronta DNES – Karlovarský kraj. 29.03.2013, č. 75, s. 1. ISSN 1210-1168
- [33.] SIMEONOVÁ, Václava. Hrad odkryje návštěvníkům prostory, které jim byly skryty. Tachovský deník. 24.01.2013, č. 20, s. 12. ISSN 1210-9193
- [34.] SIMEONOVÁ, Václava. Hrad odkryje návštěvníkům prostory, které jim byly skryty. Chebský deník. 24.01.2013, č. 20, s. 3. ISSN 1210-5155
- [35.] SIMEONOVÁ, Václava. Hrad odkryje návštěvníkům prostory, které jim byly skryty. Plzeňský deník. 24.01.2013, č. 20, s. 12. ISSN 1210-5139
- [36.] SIMEONOVÁ, Václava. Republika má první Štaufský sloup. Domažlický deník. 13.07.2013, č. 161, s. 5. ISSN 1210-9215
- [37.] SIMEONOVÁ, Václava. Republika má první Štaufský sloup. Chebský deník. 13.07.2013, č. 161, s. 1. ISSN 1210-5155

- [38.] SIMEONOVÁ, Václava. Republika má první Štaufský sloup. Sokolovský deník. 13.07.2013, č. 161, č. 1. ISSN 1210-9207
- [39.] SIMEONOVÁ, Václava. Republika má první Štaufský sloup. Tachovský deník. 13.07.2013, č. 161, s. 5. ISSN 1210-9193
- [40.] Staré kaštiny nahradí třešně. Mladá fronta DNES – Karlovarský kraj. 14.02.2013, č. 38, s. 1. ISSN 1210-1168
- [41.] Štaufský sloup bude odhalen dnes. Chebský deník. 12.07.2013, č. 160, s. 2. ISSN 1210-5155
- [42.] Štaufský sloup rozdmýchal emoce. Chebský deník. 25.07.2013, č. 171, s. 1. ISSN 1210-5155
- [43.] Štaufský sloup rozdmýchal emoce. Sokolovský deník. 25.07.2013, č. 171, s. 1. ISSN 1210-9207
- [44.] Štaufský sloup v Chebu – ano nebo ne? 5+2 dny – Chebsko. 02.05.2013, č. 18, s. 7
- [45.] Štaufský sloup v Chebu. Mladá fronta DNES – Karlovarský kraj. 12.07.2013, č. 160, s. 1. ISSN 1210-1168
- [46.] Štaufy v Chebu připomene sloup. Chebský deník. 13.09.2012, č. 215, s. 2. ISSN 1210-5155
- [47.] V Chebu vyrosté Štaufský sloup. Bude první v Česku. Mladá fronta DNES - Karlovarský kraj. 02.11.2012, č. 257, s. 2. ISSN 1210-1168

Internetové zdroje

- [48.] Aktuelle Meldung. Landsmannschaft Frankonia zu Friesdorf [online]. 2013 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: <http://www.frankone.de/index.php/fotoalbum/2013-03-20-19-24-59/category/84-staufferstele-eger>

- [49.] Dárkyně štaufského sloupu navštívila Cheb. Cheb 2013 [online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.cheb2013.cz/cz/aktuality/darkyne-staufskeho-sloupunavstivila-cheb-10>
- [50.] DOLANSKÁ, Jitka. Prostranství před hradem už zdobí unikátní Štaufský sloup. 5+2 dny – Chebsko [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://cheb.5plus2.cz/21239/prostranstvi-pred-hradem-uz-zdobi-unikatni-taufsky-sloup>
- [51.] EGER – CHEB 2013. Stauferstelen [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.stauferstelen.net/stele-cheb>
- [52.] FRAJDL, Jiří. Štaufské intervence do přemyslovského státu ve středověku. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/prof-phdr-jiri-frajdl-csc-staufske-intervence-dopremyslovskeho-statu-ve-stredoveku.html>
- [53.] Frau schlägt mit Krücke auf Transparent. Oberpfalznetz [online] [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://www.oberpfalznetz.de/zeitung/3770044-126-frau_schlaegt_mit_kruecke_auf_transparent,1,0.html#top
- [54.] GLOSA: Sloup předmětem kritiky chebského komunisty. Zprávy z Chebu [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://zpravyzchebu.cz/?p=>
- [55.] Cheb nakonec Německu ustoupil. První zprávy [online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.karlovarskenovinky.cz/zpravy/regiony/cheb-nakonec-nemeckuustoupil/>
- [56.] Cheb si nechá zhotovit kopii Zlaté buly. Ve městě bude také Štaufský sloup. Rozhlas.cz [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/cheb-si-necha-zhotovit-kopii-zlate-bulyve-meste-bude-take-staufsky-sloup--117561
- [57.] Cheb v pátek odhalí u hradu Štaufský sloup, už 21. v Evropě. České noviny[online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cheb-vpatek-odhali-u-hradu-staufsky-sloup-u-z-21-v-evrope/960744>

- [58.] Cheb: První Štaufský sloup na území Čech je u chebského hradu. TV Západ[online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://tv.zapad.cz/detail/chebsko/cheb/2013-07-19_20:06:30/
- [59.] Je to tak jednoduché a pochopitelné... Odhalili jsme s „úctou“ štaufský sloup v Chebu. Suverenita chebanům [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.suverenitachebanum.cz/news/je-to-tak-jednoduche-a-pochopitelne-odhalilijisme-s-uctou-staufsky-sloup-v-chebu/>
- [60.] KRUTINA, Jiří. Chebský štaufský sloup. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/chebsky-staufsky-sloup.html>
- [61.] KUŽELOVÁ, Martina. Cheb: Štaufský sloup bude slavnostně odhalen již tento pátek. Parlamentní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Cheb-Staufsky-sloup-bude-slavnostne-odhalen-jiztento-patek-278537?beta=enter>
- [62.] MIZERA, Josef a Petr NOVÁK. Ztratili jsme už úplně úctu k národu a české vlasti? Vzpomínky na PS [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: [http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceskevlasti-/](http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceskevlasti/)
- [63.] První Štaufský sloup na území ČR bude odhalen v Chebu. První zprávy [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/regiony/prvnistaufsky-sloup-na-uzemi-cr-bude-odhalen-v-chebu/>
- [64.] První Štaufský sloup na území ČR bude odhalen v Chebu. První zprávy [online]. <http://www.m.libereckenovinky.cz/zpravy/regiony/prvni-staufsky-sloup-na-uzemi-cr-bude-odhalen-v-chebu>
- [65.] Slavnostní odhalení Štaufského sloupu. Cheb 2013 [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.cheb2013.cz/cz/akce-cheb-2013/slavnostni-odhalenistaufskeho-sloupu-47>

- [66.] Štaufský sloup bude slavnostně odhalen již tento pátek. Informační centrum pro mládež Cheb [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.icmcheb.cz/news/staufsky-sloop-bude-slavnostne-odhalen-jiz-tento-patek/>
- [67.] VÉBROVÁ, Romana. Vdova po jednom ze zakladatelů německé krevní banky věnuje Chebu štaufský sloup. Kurzy.cz [online]. 2012 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/tema/detail/vdova-po-jednom-ze-zakladatelu-nemecke-krevnibanky-venu-1238529.html>
- [68.] Wer hat 26 000 Euro übrig? Oberpfalznetz [online]. Dostupné z: http://www.oberpfalznetz.de/zeitung/3827317-125-wer_hat_26_000_euro_uebrig,1,0.html [cit. 2013-10-23].
- [69.] Záměr postavit Štaufský sloup v Chebu se stane skutečností. Český rozhlas [online]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/zamer-postavit-staufsky-sloop-v-chebuse-stane-skutecnosti--1112980.\[cit. 2013-10-23\].](http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/zamer-postavit-staufsky-sloop-v-chebuse-stane-skutecnosti--1112980.[cit. 2013-10-23].)

LITERATURA

- [70.] Analýza a předpokládaný vývoj hraničních oblastí ČR SRN. Výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí ČR RB 6/5/3. Praha 2003. Dostupné online. http://www.mzv.cz/file/16388/RB_6_5_03.doc. [citováno 20. 12. 2014].
- [71.] ABOULAFIA, Mitchell. *George Herbert Mead*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Summer 2012 Edition. Dostupné online. <http://plato.stanford.edu/archives/sum2012/entries/mead/>. [citováno 15.1.2015]
- [72.] ASSMAN, Jan. *Kultura a paměť*. Praha 2001, s. 320
- [73.] BENEŠ, Zdeněk a kol. *Rozumět dějinám*. Praha 2002, s. 304
- [74.] BERAN, Jiří a kol. *Dějiny Karlovarského kraje*. Karlovy Vary 2004, s. 207
- [75.] BERNARD, H. Rusell. *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches*. Lanham 2006, s. 803

- [76.] BERGER, L. Peter; LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality*. Brno 1999, s. 214
- [77.] BOHÁČ, Jaromír. *Cheb – město*. Domažlice 1999, s. 240
- [78.] BOHÁČ, Jaromír. *Cheb*. Cheb 2007, s. 198
- [79.] BOHÁČ, Jaromír. *Cheb v zrcadle času*. Cheb 2003, s. 80
- [80.] BOHÁČ, Jaromír. *Cheb*. Praha 2008, s. 85
- [81.] BOHÁČ, Jaromír. *Starý Cheb*. Cheb 2008, s. 32
- [82.] BOLDT, Frank. *Cheb, město evropských dějin. Esej o česko-německé koexistenci*. Praha 2010, s. 304
- [83.] BOLDT, Frank. *Regionální dějiny českého pohraničí v Epoše evropského unionismu aneb „Má naše bádání o Chebsku nadregionální význam?“*. In: Sborník chebského muzea, Cheb 2001, str. 773-85
- [84.] Česko-německé souvislosti. SÚ AV ČR 2005/2, s. 16. Dostupné online. <http://www.borderland.cz/cnsc.pdf>.
- [85.] ČERMÁKOVÁ, Barbora a kol. *Občanská odvaha vstupuje do politiky*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2009, s. 175
- [86.] Český rozhlas. *Ostatky německých vojáků z 2. světové války budou uloženy v Chebu*. Dostupné online. <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/ostatky-nemeckych-vojaku-z-2-svetove-valky-budou-ulozeny-v-chebu>. [citováno 27. 11. 2014]
- [87.] ČMEJRKOVÁ, Světla a kol. *Jak napsat odborný text*. Praha 1999, s. 255
- [88.] DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha 2002, s. 374
- [89.] DULEBOVÁ, Irina. *Politický diskurz ako objekt lingvistického výskumu*. In: Jazyk a kultúra 2012, roč. 3, č. 9. Dostupné online. http://www.ff.unipo.sk/jak/9_2012/dulebova.pdf

- [90.] ERIKSEN T. Hylland, *Antropologie multikulturních společností*. Praha 2007, s. 268
- [91.] EISENSTADT N. Shmuel, GIESEN Bernhard. *Konstrukce kolektivní identity*. In: HROCH, Miroslav (ed.). *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha 2004, s. 481
- [92.] FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London – New York, Routledge 2003, s. 270
- [93.] FISHBEIN Martin, AJZEN Icek. *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Addison-Wesley Publishing Company 1975, s. 578. Dostupné online.
<http://people.umass.edu/aizen/f&a1975.html>. [citováno 7. 1. 2015]
- [94.] GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur*. Praha 2000, s. 360
- [95.] GIESEN, Bernhard. *V různém, čase, v různém rytmu a s rozdílnou pamětí*. Sociální studia 2007, 1-2, s. 67-78
- [96.] GIRTTLER, Roland. *Okrajové sociální kultury*. Brno 2001, s. 218
- [97.] GLASSL, Horst. *Das Egerland zwischen den beiden Weltkrieg*. In: SCHREINER, Lorenz. *Heimatkreis Eger, Amberg 1997* (3. vydání), s. 123-142
- [98.] HALBWASCH, Maurice. *Kolektivní paměť*. Praha 2009, s. 289
- [99.] HALBWASCH, Maurice. In: Šubrt, Jiří. *Kolektivní paměť: Na okraj jedné legendy*. Sociologický časopis 2011, 47/2, s. 395-406
- [100.] HALL, Stuart. *Kódování a dekodování*. *Teorie vědy* 2005, 27/2, s. 41-59
- [101.] HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha 1998, s. 166
- [102.] HARRINGTON, Austin a kol. *Moderní sociální teorie*. Praha 2006, s. 495
- [103.] HIRT, Tomáš. *Svět podle kulturalismu*. In: *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň 2005, s. 9-76

- [104.] HOLÝ, Ladislav. *Odpověď Dr. Hubingerovi*. In: Češství v diskusi, aneb jak se vidíme a jak nás vidí druzí. Český lid, 79/1992, s. 265-270
- [105.] HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a velký český národ*. Praha 2010, s. 233
- [106.] HOUŽVIČKA Václav, Lukáš NOVOTNÝ (eds.). *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí. Sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství*. SÚ AV ČR 2007, s. 170
- [107.] HOUŽVIČKA Václav, František ZICH, Milan JEŘÁBEK. *Reflexe sudetoněmecké otázky a postoje obyvatelstva českého pohraničí k Německu*. SÚ AV ČR 1997, s. 94
- [108.] HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody*. Praha 2009, s. 315
- [109.] HROCH, Miroslav. *Historické vědomí a potíže s jeho výzkumem dříve i nyní*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 31-46
- [110.] Chebský deník, 2007. Rozhodnou o ostatcích německých vojáků občané? Dostupné online.
http://chebsky.denik.cz/zpravy_region/cheb_vojensky_hrbitov20070831.html.
[citováno 20. 7. 2014]
- [111.] CHYSKÝ, Václav. *Národnostní spor Čechů a Němců v zrcadle dokumentů*. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku, 2002/18. Dostupné online.
<http://www.sudetendeutschesarchiv.de/demo/pflegetool/Dokumente/Rezensionen/chysky1.pdf>
- [112.] Interaktivní encyklopedie Cheb. Dostupné online.
<http://encyklopedie.cheb.cz/cz/casova-osa>. [citováno 20. 7. 2014]
- [113.] JANEČEK, Petr. *Etnografický výzkum*. In: DOUŠEK, Roman et al. *Úvod do etnologického výzkumu*. Brno 2014, s. 342
- [114.] JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha 2001, s. 285

- [115.] JEŘÁBEK, Milan (ed.). *Geografická analýza pohraničí České republiky*. Sociologický ústav AV ČR 1999, s. 180
- [116.] JIŘÍK, Václav. *Nedaleko od Norimberku*. Cheb 2000, s. 725
- [117.] KASTNER, Quido. *Osídlování českého pohraničí od května 1945*. SÚ AV ČR 1996, s. 68
- [118.] Klub českého pohraničí. Dostupné online.
<http://www.klub-pohranici.cz/>. [citováno 17. 8. 2014]
- [119.] KNOLL, Vilém. „*Nie und nimer*.“ *Chebský podzim roku 1918*. Dostupné online.
<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/historie/knoll.pdf>
- [120.] KOLEKTIV. Materiály k problematice novoosídleneckého pohraničí. ÚEF ČSAV Sv. 8, Osídlení českého pohraničí v letech 1945-1959, Praha 1984
- [121.] Krajské listy. *U Svatého Kříže odhalili památník obětem železné opony*. Dostupné z: https://www.kr-karlovarsky.cz/krajske_listy/Stranky/280606_pamatnik.aspx. [citováno 27. 11. 2014]
- [122.] KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha 2008, s. 174
- [123.] KŘEN, Jan. *Konfliktní společenství*. Toronto 1989, s. 510
- [124.] KUBŮ, František. *Chebsko za vlády Štaufů*. Cheb 2013, s. 24
- [125.] KUBŮ, František. *Chebský městský stát*. České Budějovice 2006, s. 212
- [126.] KUČERA, Jaroslav. *Nechtění spoluobčané. Československo po nezdařeném odsunu Němců*. Soudobé dějiny 2/2008, s. 303-317
- [127.] KUNŠTÁT, Daniel. *Středoevropské sousedství v perspektivě veřejného mínění*. In: *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. Praha 2006, s. 167-178
- [128.] LOZOVIUK, Petr. *Text a jeho interpretace z etnologické perspektivy*. Český lid 1998/85, 2, s. 116-127

- [129.] LOZOVIUK, Petr. *Němečtí vystěhovalci v českých zemích a jejich jazykové ostrovy v Jihovýchodní Evropě*. In: *Češi v cizině*, ÚEF AV ČR, Praha 1998, s. 39-87
- [130.] LOZOVIUK, Petr. *Možnosti a limity etnologického studia reálného socialismu*. *Antropoweb* 2005/1, s. 1-10. Dostupné online.
http://antropologie.zcu.cz/media//webzin/webzin_03_2005/01_lozoviuk.pdf
- [131.] LOZOVIUK, Petr. *Grenzland als Lebenswelt. Grenzkonstruktionen, Grenzwahrnehmungen und Grenzdiskurse in sächsisch-tschechischer Perspektive*. Leipzig 2012, s. 360
- [132.] MANNHEIM, Karl. *Sociologie generací*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.), *Historická sociologie: Teorie dlouhodobých vývojových procesů*. Plzeň 2007, s. 548
- [133.] MARSHALL, M. Martin. *Sampling for qualitative research*. *Family Practice* 1996/ 13, s. 522-525. Dostupné online.
<http://spa.hust.edu.cn/2008/uploadfile/20099/20090916221539453.pdf>
- [134.] Ministerstvo zahraničních věcí. *Analýza a předpokládaný vývoj hraničních oblastí ČR-SRN*. Výzkumný projekt ČR RB 6/5/3. Praha 2003. Dostupné online.
http://www.mzv.cz/file/16388/RB_6_5_03.doc. [citováno 20. 12. 2014]
- [135.] Muzeum Cheb. *Zmizelé Chebsko*. Dostupné online.
<http://www.muzeumcheb.cz/projekt/chebsko/Intro/01.html>. [citováno 20.7.2014]
- [136.] MÜLLER, B. Karel. *Formování pozitivních identit mezi minulostí a budoucností. Příspěvek k projektu evropské identity*. *Sociologický časopis* 2007, Vol. 43/4, s. 785-807
- [137.] MÜLLER, B. Karel. *Veřejná sféra, identita a dilema politizace: čtyři syntetické teze k evropeizaci občanské společnosti*. *Politologická revue* 2012/ 2, s. 120-136
- [138.] NEŠPOR, Zdeněk R. *České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium*. *Soudobé dějiny* 12/2005, č. 2, s. 245-284
- [139.] Normalizace. Dostupné online. <http://www.totalita.cz/norm/norm.php>. [citováno 10.2.2015]

- [140.] NOSKOVÁ, Helena. *Etnografický výzkum národnostní smíšené oblasti Chebska*. In: *Etnické procesy: referáty z pracovní konference*, ÚEF ČSAV, Praha 1978, s. 29-45
- [141.] NOVOTNÁ, Hedvika. *Úvod do společenskovedních metod*. FHS UK 2010. Dostupné online.<http://www.primat.cz/mojematerialy/detail/100475?seoId=cuni- fhs&do=download>. [citováno 4.1.2015]
- [142.] NOVOTNÝ, Lukáš. *Názory a postoje české populace na přeshraniční spolupráci*. Dostupné online.http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3987/f11/100093s_Nazory.na%20preshranicni%20spolupraci.pdf
- [143.] NOVOTNÝ, Lukáš. *Vliv Německa na utváření postojů obyvatel českého pohraničí*. In: ZICH, František. (ed.). *Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky*. 2. díl: *Sborník podkladových studií*. Ústí nad Labem 2005, s. 157-170
- [144.] PALIVODOVÁ, Eva. *Na stráži míru – prezentace Pohraniční stráže na veřejnosti 1948-1956*. Archiv bezpečnostních složek. Dostupné online. <http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik10-2012/kap05.pdf>
- [145.] PETRUSEK, Miloslav. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha 1993, s. 204
- [146.] PETRUSEK, Miloslav a kol. *Sociologické školy, směry a paradigmaty*. Praha 1994, s. 258
- [147.] POPELKOVÁ Hana, Milena SECKÁ. *Diplomové, rigorózní a kandidátské práce věnované osídlování pohraničí po roce 1945, jež byly obhájeny na katedře etnografie a folkloristiky FFUK a v ÚEF ČSAV v Praze v letech 1969-1983*, Český lid 71/1984, s. 231-234
- [148.] *Poznat sousedy*. Česko-německá informační agentura. Dostupné online. *Les, který patří Chebu, zákon, emoce a realismus*. <http://poznatsousedy.cz/web/wordpress/?p=582>. [citováno 27. 11. 2014]

- [149.] Příspěvky na téma: Německý vojenský hřbitov v Chebu – názor. Dostupné online. <http://www.cheb.cz/diskuze/index.asp?r=1053&k=2136&vlakno=4708>. [citováno 27. 11. 2014]
- [150.] PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006, s. 319. Dostupné online. <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/sesit13.pdf>
- [151.] RÁDL, Emanuel. *Národnost jako vědecký problém*. Praha 1929, s. 83
- [152.] RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. 5. část, s. 12. Dostupné online. <http://www.go-east-mission.net/seiten/cz/struktur.php?seite=berichte&kategorie=2&thema=52>. [citováno 17. 9. 2014]
- [153.] RegioPartner. Analýza socioekonomického rozvoje Karlovarského kraje se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky. Dostupné online. https://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/cf762ce4-3454-4748-83de-7b02166dcacc/Analyza-SE-rozvoje-Karlovarsky_logg.pdf
- [154.] RUDÉ PRÁVO, *Stráž na hranici*. 8. července 1956, č. 189, roč. 36, s. 1. Dostupné online. <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1956/7/8/1.png>. [citováno 25. 10. 2014]
- [155.] SECKÁ, Milena. *Etnické procesy u českých reemigrantů z Rumunska*. Diplomová práce, Katedra etnografie a folkloristiky FF UK, Praha 1981
- [156.] SECKÁ, Milena. *Svatební obřad jako indikátor studia etnických procesů*. Kandidátská disertační práce, ÚEF ČSAV, Praha 1987
- [157.] SCHALLNER, Dieter. *Obraz Němců a Německa v letech 1945 až 1947. Vznik soudobého českého stereotypu Němce a Německa.*, s. 249. In: BROKLOVÁ, Eva; KŘEN, Jan (Ed.). *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století.*, Praha 1998, s. 236-252
- [158.] SCHROUBEK, R. Georg. *Praha a Češi v německé literatuře z Čech*, s. 207-208. In: Lozoviuk, Petr. *Etnicita nacionalismus v diskurzu 20. století*. Brno 2012, s. 242

- [159.] SIMMEL, Georg. *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje*. Praha 1997, s. 205
- [160.] Slavnostní odhalení Štaufského sloupu u Chebského hradu. Dostupné online. <http://www.cheb2013.cz/cz/aktuality?strana=2>. [citováno 16.1.2015]
- [161.] SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií*. Praha 2004, s. 229
- [162.] Společná česko-německá komise historiků. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění*. Náčrt výkladu německo-českých dějin od 19. století. *Soudobé dějiny*, 3/1996, č. 2-3, s. 392-437 [paralelní česko-německá verze]
- [163.] SPURNÝ, Matěj. *Očištěná společnost*. *Soudobé dějiny* 14/ 2012, č. 2., s. 209-226
- [164.] Staufferstellen. Dostupné online. <http://www.staufferstellen.net/stele-cheb.htm>. [citováno 8. 8. 2014]
- [165.] SWALES, M. John. *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge University Press 1990, s. 259
- [166.] ŠALÁTOVÁ, Markéta. *České menšinové školy na Chebsku*. Sborník chebského muzea 2000, Cheb 2001, s. 139-150
- [167.] ŠERÝ, Miroslav; ŠIMÁČEK, Petr. *Vnímání hranic obyvatelstvem regionů s rozdílnou kontinuitou socio-historického vývoje jako dílčí aspekt jejich regionální identity*. *Geografie* 2013, 118/4, s. 392-414
- [168.] Štaufský sloup. Dostupné online. <https://www.google.cz/search?q=obr%C3%A1zky+%C5%A1taufsk%C3%BD+sloup+cheb&biw=1207&bih=549&tbm=isch&tbid=bo=u&source=univ&sa=X&ei=NEy6VL7vAtexaYeugNAC&ved=0CCIQsAQ>. [citováno 16.1.2015]
- [169.] ŠUBRT, Jiří. *Fenomenologická sociologie Alfréda Schütze*. In: *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie*. Praha 2001, s. 31-38
- [170.] ŠUBRT, Jiří. *Sociologický přístup k otázce paměti*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historická sociologie*. Plzeň 2007, s.140-150

- [171.] ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 140
- [172.] ŠUBRT, Jiří. *Historické vědomí a kolektivní paměť*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 13-25
- [173.] ŠUBRT, Jiří; PFEIFEROVÁ, Štěpánka. *Pohled na historické vědomí obyvatel České republiky*. In: ŠUBRT, Jiří (ed.). *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: Teorie a výzkum*. Kolín 2010, s. 59-79
- [174.] TAYLOR, Charles. *The Politics of Recognition*. Dostupné online, s. 25., překlad vlastní. http://elplandehiram.org/documentos/JoustingNYC/Politics_of_Recognition.pdf.
- [175.] VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha 2005, s. 356
- [176.] Volba prezidenta 2013. Dostupné online. <http://www.volba-prezidenta.cz/>. [citováno 17. 8. 2014]
- [177.] VOTROUBKOVÁ, Iva. *Chebské pomníky a pamětní desky současné i minulé*. Sborník chebského muzea 1998, Cheb 1999, s. 255
- [178.] Vzdělanostní struktura v Karlovarském kraji. Dostupné online. <http://lidskezdroje.karlovyvary-region.eu/lidske-zdroje/1-vekova-a-vzdelanostni-struktura>. [citováno 10.2.2015]
- [179.] WEBER, Max. *The Ideal Type*. In: *Introduction to Sociology*. Dostupné online. <http://www.cf.ac.uk/socsi/undergraduate/introsoc/weber7.html>. [citováno 4. 1. 2015]
- [180.] ZICH, František. *Národnostní a etnické vztahy v českém pohraničí – obraz Čecha, Němce, Rakušana a Róma ve vědomí obyvatel*. SÚ AV ČR 1996. s. 39
- [181.] ZICH, František. (ed.). *Přeshraniční vlivy působící na místní společenství pohraničí České republiky*. 1. díl: Výsledky expertního dotazování. Ústí nad Labem 2005, s. 143; 2. díl: Sborník podkladových studií. Ústí nad Labem 2005, s. 206

PŘÍLOHY

Příloha A: Záznamy z jednání zastupitelstva: Internetová TV Cheb a webová stránka města Cheb

18. zasedání ZM dne 28. 9. 2012

Zpráva starosty a místostarostů:

Ing. Michal Pospíšil informuje zastupitelstvo o:

- tom, že byl 15. 9. v německém Göppingenu na odhalení Štaufského sloupu s tamějším starostou a zástupci Štaufské společnosti
- tom, že Cheb je spjat s rodem Štaufů a že existuje 17 Štaufských sloupů v Evropě
- tom, že v roce 2013 bude 800 let výročí od podepsání tzv. zlaté buly chebské na Chebském hradě a při této příležitosti chce 12. 7. 2013 slavnostně odhalit Štaufský sloup před Chebským hradem, sloup by byl darován dárce, přičemž jeho cena činí cca 20 – 25 tisíc euro, Cheb by zařídil pouze stavební povolení a povolení od památkářů
- tom, že jednání se Štaufskou společností bude pokračovat

Zdroj: Záznam z 18. jednání Zastupitelstva města Chebu ze dne 28. 9. 2012, dostupné na: <http://vox.optobone.cz/cheb/index.php?sekce=1&idw=1647&article=/vysilani/internetova-tv-cheb/mesto-cheb.html>, cca od 50. minuty záznamu. [citováno 20. 7. 2014]

25. zasedání ZM Cheb dne 28. 2. 2013

Na dotaz občana, který se týká skutečnosti, zda Rada města projednávala Štaufský sloup, odpovídá Ing. Michal Pospíšil:

Ing. Pospíšil říká, že o projektu Štaufského sloupu, který opravdu iniciovala Štaufská společnost, o tomto projektu několikrát informoval na radě a zastupitelstvu, na radě přednesl i vizualizaci, projekt byl navíc prezentován na webových stránkách města.

Zdroj: Zápis z 25. zasedání Zastupitelstva města Chebu ze dne 28. 2. 2013, dostupné na: <http://www.mestocheb.cz/2013/ds-34452/p1=52074>. [citováno 20. 7. 2014]

Usnesení ze 7. schůze Rady města Chebu konané dne 02. 05. 2013

Usnesení RM č. 168/7/2013 mat. č. 196/2013

Texty na Štaufském sloupu

Rada města Chebu

s c h v a l u j e

obsah nápisů a jejich umístění na Štaufském sloupu, který bude instalován na pozemku

č. 2273/37 před vstupem do Chebského hradu

u k l á d á

Ing. Michalu Pospíšilovi, místostarostovi města Chebu

v termínu do 12.07.2013 dílo včetně navržených textu realizovat.

*Zdroj: Usnesení ze 7. schůze Rady města Chebu konané dne 02. 05. 2013 dostupné na:
<http://www.mestocheb.cz/usneseni-rady-mesta-2013/ds-34453/p1=52075> [citováno 20.7.2014]*

Příloha B: Vizuální data

1. Foto ze slavnostního odhalení štaufského sloupu u chebské falce dne 12. 7. 2013 <https://www.facebook.com/128518756122/posts/10151490856151123>. Dostupné online. [citováno 20.7.2014]

2. Foto „Časová osa“ navazující na Bránu času na chebské pěší zóně http://tic.cheb.cz/gp/id_galerie=6010&p1=31475. Dostupné online.[citováno 20.7.2014]

Demonstrujte klidně dál“

Dienstag, 16. Juli 2013

Nummer 162

„Demonstrieren Sie ruhig weiter“

Kommunisten wollen feierliche Enthüllung der Staufer-Stele vorm Eingang zur Egerer Burg stören

Von Günther Juba

Cheb (Eger)/Waldsassen. Bei der Verkündigung der „Goldenen Bulle von Eger“ stand Waldsassens Nachbarstadt vor 800 Jahren im Mittelpunkt des damaligen Heiligen Römischen Reiches. Mit der feierlichen Enthüllung einer Stele, gestiftet von dem „Komitee der Stauferfreunde“ aus Stuttgart, sollte dieser Tag gefeiert werden.

Kaum hatte das Egerer Stadtoberhaupt, Dr. Pavel Vanoušek, vor dem Burg-Eingang seine Begrüßungsrede begonnen, entrollten einige Kommunisten ihre Plakate. Dies war zwar nur ein stummer Protest, aber damit wurde vielen Besuchern der Feier die Sicht auf das Rednerpult verdeckt.

So war es erleichternd, als der Sprecher der Stuttgarter Stauferfreunde, Dr. Gerhard Raff, die Situation mit Gelassenheit kommentierte: „Demonstrieren Sie ruhig weiter!“

sind bei uns in Stuttgart Demonstrationen gewohnt. Aber ihre Arme werden bald müde werden.“ Als danach – bei der Enthüllung der Stele und dem kirchlichen Segen durch den

Die Staufer-Stele vor dem Burg-Eingang segneten Bischof Radkovsky und Generalvikar Michael Fuchs. Rechts die Stifterin Annemarie Marliese Meissner, links der Oberbürgermeister von Cheb, Dr. Pavel Vanoušek. Bild: gjb

Pilsener Bischof František Radkovský und dem Regensburger Generalvikar Michael Fuchs – die Demonstranten ihre Plakate wieder in die Höhe hielten, wurden sie kaum noch beachtet. Stattdessen wurde das neue Denkmal vor der Brücke zur Egerer Burg mit begeistertem Applaus von Tschechen und Deutschen gefeiert.

Die Säule ist 2,75 Meter hoch, aus Jura-Marmor aus dem Altmühltal gefertigt und 4,5 Tonnen schwer. Ihr oberer Teil zierte ein breiter goldener Rand. Die Wappen von Böhmen und von Eger, sowie die Wappen der Staufer und des Römischen Reichs sind zu sehen. In tschechischer und in deutscher Sprache wird an das Wirken der Staufer im Egerland erinnert.

„Jetzt haben wir eine neue Attraktion für unsere Stadt,“ so eine tschechische Besucherin zufrieden. Der Bildhauer Markus Wolf gab der Stauferstele einen achteckigen Grundriss. Acht Ecken hat die Kaiserkrone des Heiligen Römischen Reiches, welche durch das goldene Band symbolisiert werden soll.

Der Grundriss der von Friedrich II. gebauten süditalienischen Burg Castel del Monte ist ebenfalls achteckig. Diese wird als eine der schönsten, aber auch geheimnisvollsten Bauten des Mittelalters bezeichnet. Acht Ecken hat auch die Pfalzkapelle in Aachen, wo Friedrich II. zum König gekrönt worden war, achteckig ist auch der „Barbarossaleuchter“ in

dieser Kapelle. Für die Stuttgarter Stauferfreunde war der Aufenthalt in Eger ein festlicher und erlebnisreicher Tag. Die kommunistischen Demonstranten wurden von ihnen eher mit Verwunderung als mit Ärger registriert: „Das sind sture Menschen, die aus irgendeinem verschrobrenen Weltbild heraus zwanghaft handeln und vermutlich unbeherrschbar sind.“

„Zom Kadolischwerde ...“

Viel stärker waren die Gäste beeindruckt vom Festgottesdienst in der Nikolauskirche, gestaltet vom Chor der Basilika Waldsassen und dem Waldsassener Blechbläsern: „Zom Kadolischwerde schee!“

(Weitere Berichte)

Im Blickpunkt

„Meine Vorfahren stammen aus Eger“

Eger. (gjb) Annemarie Marliese Meissner berichtete gelassen und humorvoll ihre Motivation, warum sie gerade für die Stadt Eger die Staufer-Stele gestiftet hat: „Meine Vorfahren stammen aus Eger. Aber sie sind bereits zur Zeit des Dreißigjährigen Krieges von hier ausgewandert. Seitdem wird meine Familie immer wieder verdächtigt, dass sie geflüchtet ist, weil sie Wallenstein ermordet hatte. Gott sei Dank, dass nun endlich Vizebürgermeister Michal Pospíšil meine Befürchtungen widerlegen konnte!“

Besonderen Glanz gaben der Feierstunde die Verlesung von Grußworten – etwa von Bundespräsident Joachim Gauck.

Predigt zuerst in deutscher Sprache

Eger. (pz) Beim Gottesdienst in der Nikolauskirche kam es – wohl auch wegen der angekündigten Proteste – nicht zu dem erwarteten Andrang. Zwar waren die Kirchenbänke gut gefüllt, doch Besucher aus Cheb/Eger eher in der Minderheit. Bischof Radkovský hielt deshalb seine Predigt zunächst in deutscher Sprache.

Den Gottesdienst feierten viele Besucher aus Waldsassen mit, daneben waren Gäste der Staufer-Gesellschaft aus Stuttgart dabei. Sie waren mit einem Bus nach Cheb/Eger gekommen, zuvor waren fünf Busse erwartet worden.

Nikolauskirche mit

Pani udeřila francouzskou holí do transparentu

sind bei uns in Stuttgart Demonstrationen gewohnt. Aber ihre Arme werden bald müde werden.“ Als danach – bei der Enthüllung der Stele und dem kirchlichen Segen durch den

Die Säule ist 2,75 Meter hoch, aus Jura-Marmor aus dem Altmühltal gefertigt und 4,5 Tonnen schwer. Ihr oberer Teil zierte ein breiter goldener Rand. Die Wappen von Böhmen und von Eger, sowie die Wappen der Staufer und des Römischen Reichs sind zu sehen. In tschechischer und in deutscher Sprache wird an das Wirken der Staufer im Egerland erinnert.

gebauten süditalienischen Burg Castel del Monte ist ebenfalls achteckig. Diese wird als eine der schönsten, aber auch geheimnisvollsten Bauten des Mittelalters bezeichnet. Acht Ecken hat auch die Pfalzkapelle in Aachen, wo Friedrich II. zum König gekrönt worden war, achteckig ist auch der „Barbarossaleuchter“ in

„Zom Kadolischwerde ...“

Viel stärker waren die Gäste beeindruckt vom Festgottesdienst in der Nikolauskirche, gestaltet vom Chor der Basilika Waldsassen und dem Waldsassener Blechbläsern: „Zom Kadolischwerde schee!“

(Weitere Berichte)

Den Gottesdienst feierten viele Besucher aus Waldsassen mit, daneben waren Gäste der Staufer-Gesellschaft aus Stuttgart dabei. Sie waren mit einem Bus nach Cheb/Eger gekommen, zuvor waren fünf Busse erwartet worden.

Nikolauskirche mit besonderer Akustik

Eger. (pz) Der Chor der Basilika, Organistin Silvia Gmeiner und die Waldsassener Blechbläser gestalteten den Gottesdienst. Beeindruckend war die besondere Akustik in der Nikolauskirche. Gestaltet wurde der Festgottesdienst mit der „Missa Brinensis“ des zeitgenössischen Komponisten Stefan Trenner (1967).

Frau schlägt mit Krücke auf Transparent

Polizisten mischen sich unter die Kontrahenten und vermeiden tätliche Auseinandersetzungen

Eger. (gjb) „Wir brauchen diese Stele nicht. Nehmt sie zurück, nach Deutschland!“ – „Stauferstele – eine Form schlechtester Germanisierung und Wallfahrtsort für die Sudetendeutschen.“ – „Eger ist und muss tschechisch bleiben“ – so war auf den Transparenten zu lesen. Die Absicht der Demonstranten, damit nationale Gegensätze unter den deut-

schen und tschechischen Anwesenden zu schüren, ist aber gründlich misslungen. Mehr noch als die deutschen Gäste werden fast alle tschechischen Besucher sehr verärgert, und für viele von ihnen war die Situation geradezu peinlich. Mehrere Egerer versuchten, den kommunistischen Demonstranten ihre Plakate wegzunehmen. Eine ältere Dame

wurde so zornig, dass sie mit ihrer Krücke auf eines dieser Transparente schlug und es zu zerschellen versuchte. Polizisten mischten sich unter die Kontrahenten und verhinderten damit tätliche Auseinandersetzungen.

Den deutschen Besuchern erklärte ein verärgertes Egerer: „Das sind alles dieselben Leute, die uns am Eisernen Vorhang vor dem bösen Westen beschützt haben.“ Alle Festredner schienen auf die Situation vorbereitet zu sein. Ihre Ansprachen im Geiste der Versöhnung wurden immer wieder von begeistertem Beifall – vor allem der Tschechen – unterbrochen.

Geschichtsfälschung

Was auf den Plakaten zu lesen war, wurde von allen Rednern widerlegt. Das Plakat „Die Egerer Festung steht auf einer Stätte ursprünglich slawischer Bewohner. Die germanische Staufersäule hat hier nichts zu su-

chen,“ kommentierte Dr. Vanoušek als Geschichtsfälschung: „In der damaligen Zeit gab es noch kein Nationalbewusstsein – und erst recht keinen Nationalismus.“ Damit erntete das Stadtoberhaupt stürmischen Applaus. Historiker Dr. František Kubík bewies die Absurdität einer nationalen Diskussion: „Vor den Slawen und den Germanen waren viel früher die Kelten hier. Der Name dieser Stadt und ihres Flusses, Eger, ist ein ursprünglich keltisches Wort.“

„Wollen in Europa bleiben“

Deutschfeindlich gemeint war auch die Aufschrift: „Gestern ein Friedhof für die deutsche Wehrmacht – heute die Staufersäule.“ Dr. Jiří Čistěký, Referatsleiter im tschechischen Außenministerium, stellte dagegen klar: „Wir sind froh, dass wir jetzt in Europa angekommen sind. Und in Europa, da wollen wir auch bleiben.“

Mit ihren Plakaten versperrten die kommunistischen Demonstranten vielen Zuschauern die Sicht. Bild: gjb

Nachricht der Vergangenheit gültig für die Gegenwart

Festgottesdienst in der Nikolauskirche: Bischof Radkovsky beklagt Entfernung vom Christentum – Grundlage für die Entwicklung Europas

Waldsassen. (pz) Beim Festgottesdienst in der Nikolauskirche warnte der Pilsener Bischof František Radkovský in seiner zweisprachig gehaltenen Predigt davor, sich in einem

neralvikar Michael Fuchs dabei. Daneben hatte Kardinal Dominik Duka einen Vertreter geschickt; die Pfarrer der beiden Nachbarstädte repräsentierten Waldsassens Stadtpfarrer Thomas Vnol sowie Pfarrer Petr Hrus-

Beim Einzug in die Nikolauskirche (von rechts) Stadtpfarrer Thomas Vogl, Generalvikar Michael

Příloha C: Soubor příloh k analýze společenského diskurzu v médiích

A. Základní přehled textů

ČLÁNKY, celkem 47

1. DOLANSKÁ, Jitka. Chebští se o víkendu rozloučili s letošní krajinnou výstavou. 5+2 dny - Chebsko. 29.08.2013, č. 35, s. 7.
2. DOLANSKÁ, Jitka. Komunisté: Štaufský sloup ne! 5+2 dny - Chebsko. 14.03.2013, č.11, s. 2.
3. DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny - Sokolovsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3.
4. DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny - Karlovarsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3.
5. DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3.
6. DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č.24, s. 3.
7. DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny - Karlovarsko. 13.06.2013,č. 24, s. 3.
8. DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny - Sokolovsko. 13.06.2013, č.24, s. 3.
9. DOLANSKÁ, Jitka. Před hradem už stojí Štaufský sloup. Složili ho ze tří dílů. 5+2 dny - Chebsko. 18.07.2013, č. 29, s. 2.
10. DOLANSKÁ, Jitka. Zahájení letošní sezony provázal sníh. 5+2 dny - Chebsko. 11.04.2013, č. 15, s. 5.
11. Foto. Cheb je prvním místem v ČR, kde bude stát kontroverzní Štaufský sloup. Haló noviny. 12.07.2013, č. 160, s. 3. ISSN 1210-1494.
12. GROUŠL, Josef. Boj vlastenců v Chebu proti germanizaci. Haló noviny. 26.03.2013,č. 72, s. 11. ISSN 1210-1494.
13. HOUDEK, Michal. Kdo byli Štaufové? Odpoví výstava. MF DNES -Karlovarský kraj. 13.07.2013, č. 161, s. 2. ISSN 1210-1168.
14. HOUDEK, Michal. Na Chebském hradě bude živěji než ve středověku. MF DNES -Karlovarský kraj. 31.01.2013, č. 26, s. 2. ISSN 1210-1168.
15. Cheb bude prvním místem v Česku, kde stojí Štaufský sloup. Hitrádio FM PLUS. 11.07.2013. Zprávy 17:00,Pořadí: 2.
16. Cheb, to je spousta atrakcí na hradě i v podhradí. MF DNES -Severní Čechy. 22.07.2013, č. 168, s. 6. ISSN 1210-1168.
17. Chebský hrad rapidně zvyšuje návštěvnost. Chebský deník. 19.07.2013, č.166, s. 3.ISSN 1210-5155.
18. Chebský hrad rapidně zvyšuje návštěvnost. Sokolovský deník. 20.07.2013, č. 167,s. 3. ISSN 1210-9207.
19. KONEČNÁ, Kateřina. Provokace? Spíše dar nesbližování Čechů a Němců. Haló noviny. 12.07.2013, č. 160, s. 5. ISSN 1210-1494.

20. Krajinná výstava je minulostí. Přilákala do Chebu tisíce lidí. MF DNES -Karlovarský kraj. 27.08.2013, č. 199, s. 2. ISSN 1210-1168.
21. Krajinná výstava v Chebu, díl II. MF DNES -Karlovarský kraj. 28.12.2012, č. 301, s. 3. ISSN 1210-1168.
22. MAZUR, Josef. Na Chebsku žili Slované. Haló noviny. 05.08.2013, č. 180, s. 2. ISSN 1210-1494.
23. Město Cheb jako první v Česku odhalil u hradu Štaufský sloup. Právo. 13.07.2013, č. 161, s. 12. ISSN 1211-2119.
24. MORÁVEK, Jaroslav. Štaufský sloup? 5+2 dny - Chebsko. 28.03.2013, č. 13, s. 7.
25. MOUČKOVÁ, Miroslava. Kacíř v chebské hradní kapli. Haló noviny. 01.06.2013, č. 127, s. 9. ISSN 1210-1494.
26. MOUČKOVÁ, Miroslava. Štaufové chtěli české území i vojsko. Haló noviny. 25.05.2013, č. 121, s. 9. ISSN 1210-1494.
27. Na Chebský hrad proudí oproti minulosti davy turistů. MF DNES -Karlovarský kraj. 16.07.2013, 163, s. 2. ISSN 1210-1168.
28. Na kole po hradech Chebska. Plzeňský deník. 12.07.2013, č. 160, s. 12. ISSN 1210-5139.
29. PILGRIM, Jiří. Chebsko za vlády Štaufů. Lidové noviny. 17.08.2013, č. 191, s. 32. ISSN 0862-5921.
30. Povedla se vám fotka? Foto: Štaufský sloup před hradem. Chebský deník. 06.08.2013, č. 181, s. 10. ISSN 1210-5155.
31. Před hradem bude stát Štaufský sloup. Chebský deník. 04.07.2013, č. 155, s. 2. ISSN 1210-5155.
32. Řinčení mečů otevře lidem Chebský hrad. MF DNES -Karlovarský kraj. 29.03.2013, č. 75, s. 1. ISSN 1210-1168.
33. SIMEONOVÁ, V. Hrad odkryje návštěvníkům prostory, které jim byly skryty. Tachovský deník. 24.01.2013, č. 20, s. 12. ISSN 1210-9193.
34. SIMEONOVÁ, V. Hrad odkryje návštěvníkům prostory, které jim byly skryty. Chebský deník. 24.01.2013, č. 20, s. 3. ISSN 1210-5155.
35. SIMEONOVÁ, V. Hrad odkryje návštěvníkům prostory, které jim byly skryty. Plzeňský deník. 24.01.2013, č. 20, s. 12. ISSN 1210-5139.
36. SIMEONOVÁ, V. Republika má první Štaufský sloup. Domažlický deník. 13.07.2013, č. 161, s. 5. ISSN 1210-9215.
37. SIMEONOVÁ, V. Republika má první Štaufský sloup. Chebský deník. 13.07.2013, č. 161, s. 1. ISSN 1210-5155.

38. SIMEONOVÁ, V. Republika má první Štaufský sloup. Sokolovský deník. 13.07.2013, č. 161, č. 1. ISSN 1210-9207.
39. SIMEONOVÁ, V. Republika má první Štaufský sloup. Tachovský deník. 13.07.2013, č. 161, s. 5. ISSN 1210-9193.
40. Staré kaštany nahradí třešně. MF DNES -Karlovarský kraj. 14.02.2013, č.38, s. 1. ISSN 1210-1168.
41. Štaufský sloup bude odhalen dnes. Chebský deník. 12.07.2013, č. 160, s. 2. ISSN1210-5155.
42. Štaufský sloup rozdmýchal emoce. Chebský deník. 25.07.2013, č. 171, s. 1. ISSN1210-5155.
43. Štaufský sloup rozdmýchal emoce. Sokolovský deník. 25.07.2013, č. 171, s. 1. ISSN1210-9207.
44. Štaufský sloup v Chebu – ano nebo ne? 5+2 dny - Chebsko. 02.05.2013, č. 18, s. 7.
45. Štaufský sloup v Chebu. MF DNES -Karlovarský kraj. 12.07.2013, č. 160, s.1. ISSN 1210-1168.
46. Štaufy v Chebu připomene sloup. Chebský deník. 13.09.2012, č. 215, s. 2. ISSN1210-5155.
47. V Chebu vyrosté Štaufský sloup. Bude první v Česku. MF DNES -Karlovarský kraj. 02.11.2012, č. 257, s. 2. ISSN 1210-1168.

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY, celkem 22

- [1.] Aktuelle Meldung. Landsmannschaft Frankonia zu Friesdorf [online]. 2013 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: <http://www.frankone.de/index.php/fotoalbum/2013-03-20-19-24-59/category/84-stauferstele-eger>
- [2.] Dárkyně štaufského sloupu navštívila Cheb. Cheb 2013 [online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.cheb2013.cz/cz/aktuality/darkyne-staufskeho-sloupunavstivila-cheb-10>
- [3.] DOLANSKÁ, Jitka. Prostranství před hradem už zdobí unikátní Štaufský sloup. 5+2 dny - Chebsko [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://cheb.5plus2.cz/21239/prostranstvi-pred-hradem-uz-zdobi-unikatni-taufsky-sloup>
- [4.] EGER - CHEB 2013. Stauferstelen [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.stauferstelen.net/stele-cheb>
- [5.] FRAJDL, Jiří. Štaufské intervence do přemyslovského státu ve středověku. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/prof-phdr-jiri-frajdl-csc-staufske-intervence-dopremyslovskeho-statu-ve-stredoveku.html>
- [6.] Frau schlägt mit Krücke auf Transparent. Oberpfalznetz [online] [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://www.oberpfalznetz.de/zeitung/3770044-126-frau_schlaegt_mit_kruecke_auf_transparent,1,0.html#top
- [7.] GLOSA: Sloup předmětem kritiky chebského komunisty. Zprávy z Chebu [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://zpravyzchebu.cz/?p=>
- [8.] Cheb nakonec Německu ustoupil. První zprávy [online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.karlovarskenovinky.cz/zpravy/regiony/cheb-nakonec-nemeckuustoupil/>
- [9.] Cheb si nechá zhotovit kopii Zlaté buly. Ve městě bude také Štaufský sloup. Rozhlas.cz [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/cheb-si-necha-zhotovit-kopii-zlate-bulyve-meste-bude-take-staufsky-sloup--117561

- [10.] Cheb v pátek odhalí u hradu Štaufský sloup, už 21. v Evropě. České noviny[online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cheb-vpatek-odhali-u-hradu-staufsky-sloup-uz-21-v-evrope/960744>
- [11.] Cheb: První Štaufský sloup na území Čech je u chebského hradu. TV Západ[online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://tv.zapad.cz/detail/chebsko/cheb/2013-07-19_20:06:30/
- [12.] Je to tak jednoduché a pochopitelné... Odhalili jsme s „úctou“ štaufský sloup v Chebu. Suverenita chebanům [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.suverenitachebanum.cz/news/je-to-tak-jednoduche-a-pochopitelne-odhalilij sme-s-uctou-staufsky-sloup-v-chebu/>
- [13.] KRUTINA, Jiří. Chebský štaufský sloup. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/chebsky-staufsky-sloup.html>
- [14.] KUŽELOVÁ, Martina. Cheb: Štaufský sloup bude slavnostně odhalen již tento pátek. Parlamentní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Cheb-Staufsky-sloup-bude-slavnostne-odhalen-jiztento-patek-278537?beta=enter>
- [15.] MIZERA, Josef a Petr NOVÁK. Ztratili jsme už úplně úctu k národu a české vlasti? Vzpomínky na PS [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: [http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceskevlasti-/](http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceskevlasti/)
- [16.] První Štaufský sloup na území ČR bude odhalen v Chebu. První zprávy [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/regiony/prvnistaufsky-sloup-na-uzemi-cr-bude-odhalen-v-chebu/>
- [17.] První Štaufský sloup na území ČR bude odhalen v Chebu. První zprávy [online]. <http://www.m.libereckenovinky.cz/zpravy/regiony/prvni-staufsky-sloup-na-uzemi-crbude-odhalen-v-chebu>

- [18.] Slavnostní odhalení Štaufského sloupu. Cheb 2013 [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.cheb2013.cz/cz/akce-cheb-2013/slavnostni-odhalenistaufskeho-sloupu-47>
- [19.] Štaufský sloup bude slavnostně odhalen již tento pátek. Informační centrum pro mládež Cheb [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.icmcheb.cz/news/staufsky-sloup-bude-slavnostne-odhalen-jiz-tento-patek/>
- [20.] VÉBROVÁ, Romana. Vdova po jednom ze zakladatelů německé krevní banky věnuje Chebu štaufský sloup. Kurzy.cz [online]. 2012 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/tema/detail/vdova-po-jednom-ze-zakladatelu-nemecke-krevnibanky-venuje-1238529.html>
- [21.] Wer hat 26 000 Euro übrig? Oberpfalznetz [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://www.oberpfalznetz.de/zeitung/3827317-125-wer_hat_26_000_euro_uebrig,1,0.html
- [22.] Záměr postavit Štaufský sloup v Chebu se stane skutečností. Český rozhlas[online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/zamer-postavit-staufsky-sloup-v-chebuse-stane-skutecnosti--1112980

B. Přehled textů k určení výskytu typů žánrů

Přehled sestaven po vyřazení identických textů z regionálních mutací ze základního korpusu textů. Dvojitá číslování určuje na první pozici nové číslo textu v tomto souboru textů, na druhé pozici je původní číslo textu v přehledu A. Základní přehled textů.

ČLÁNKY, celkem 36

- 1/1. DOLANSKÁ, Jitka. Chebští se o víkendu rozloučili s letošní krajinou výstavou. 5+2 dny - Chebsko. 29.08.2013, č. 35, s. 7.
- 2/2. DOLANSKÁ, Jitka. Komunisté: Štaufský sloup ne! 5+2 dny - Chebsko. 14.03.2013, č.11, s. 2.
- 3/5. DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3.
- 4/6. DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č.24, s. 3.
- 5/9. DOLANSKÁ, Jitka. Před hradem už stojí Štaufský sloup. Složili ho ze tří dílů. 5+2 dny - Chebsko. 18.07.2013, č. 29, s. 2.
- 6/10. DOLANSKÁ, Jitka. Zahájení letošní sezony provázal sníh. 5+2 dny - Chebsko. 11.04.2013, č. 15, s. 5.
- 7/12. GROUŠL, Josef. Boj vlastenců v Chebu proti germanizaci. Haló noviny. 26.03.2013,č. 72, s. 11. ISSN 1210-1494.
- 8/13. HOUDEK, Michal. Kdo byli Štaufové? Odpoví výstava. MF DNES -Karlovarský kraj. 13.07.2013, č. 161, s. 2. ISSN 1210-1168.
- 9/14. HOUDEK, Michal. Na Chebském hradě bude živěji než ve středověku. MF DNES -Karlovarský kraj. 31.01.2013, č. 26, s. 2. ISSN 1210-1168.
- 10/15. Cheb bude prvním místem v Česku, kde stojí Štaufský sloup. Hitrádio FM PLUS. 11.07.2013. Zprávy 17:00, Pořadí: 2.
- 11/16. Cheb, to je spousta atrakcí na hradě i v podhradí. MF DNES -Severní Čechy. 22.07.2013, č. 168, s. 6. ISSN 1210-1168.

- 12/17. Chebský hrad rapidně zvyšuje návštěvnost. Chebský deník. 19.07.2013, č. 166, s. 3. ISSN 1210-5155.
- 13/19. KONEČNÁ, Kateřina. Provokace? Spíše dar nesbližování Čechů a Němců. Haló noviny. 12.07.2013, č. 160, s. 5. ISSN 1210-1494.
- 14/20. Krajinná výstava je minulostí. Přilákala do Chebu tisíce lidí. MF DNES -Karlovarský kraj. 27.08.2013, č. 199, s. 2. ISSN 1210-1168.
- 15/21. Krajinná výstava v Chebu, díl II. MF DNES -Karlovarský kraj. 28.12.2012, č. 301, s. 3. ISSN 1210-1168.
- 16/22. MAZUR, Josef. Na Chebsku žili Slované. Haló noviny. 05.08.2013, č. 180, s. 2. ISSN 1210-1494.
- 17/23. Město Cheb jako první v Česku odhalilo u hradu Štaufský sloup. Právo. 13.07.2013, č. 161, s. 12. ISSN 1211-2119.
- 18/24. MORÁVEK, Jaroslav. Štaufský sloup? 5+2 dny - Chebsko. 28.03.2013, č. 13, s. 7.
- 19/25. MOUČKOVÁ, Miroslava. Kacíř v chebské hradní kapli. Haló noviny. 01.06.2013, č. 127, s. 9. ISSN 1210-1494.
- 20/26. MOUČKOVÁ, Miroslava. Štaufové chtěli české území i vojsko. Haló noviny. 25.05.2013, č. 121, s. 9. ISSN 1210-1494.
- 21/27. Na Chebský hrad proudí oproti minulosti davy turistů. MF DNES -Karlovarský kraj. 16.07.2013, 163, s. 2. ISSN 1210-1168.
- 22/28. Na kole po hradech Chebska. Plzeňský deník. 12.07.2013, č. 160, s. 12. ISSN 1210-5139.
- 23/29. PILGRIM, Jiří. Chebsko za vlády Štaufů. Lidové noviny. 17.08.2013, č. 191, s. 32. ISSN 0862-5921.
- 24/31. Před hradem bude stát Štaufský sloup. Chebský deník. 04.07.2013, č. 155, s. 2. ISSN 1210-5155.
- 25/32. Řinčení mečů otevře lidem Chebský hrad. MF DNES -Karlovarský kraj. 29.03.2013, č. 75, s. 1. ISSN 1210-1168.
- 26/34. SIMEONOVÁ, V. Hrad odkryje návštěvníkům prostory, které jim byly skryty. Chebský deník. 24.01.2013, č. 20, s. 3. ISSN 1210-5155.

- 27/37. SIMEONOVÁ, V. Republika má první Štaufský sloup. Chebský deník. 13.07.2013, č. 161, s. 1. ISSN 1210-5155.
- 28/40. Staré kaštany nahradí třešně. MF DNES -Karlovarský kraj. 14.02.2013, č.38, s. 1. ISSN 1210-1168.
- 29/41. Štaufský sloup bude odhalen dnes. Chebský deník. 12.07.2013, č. 160, s. 2. ISSN1210-5155.
- 30/42. Štaufský sloup rozdmýchal emoce. Chebský deník. 25.07.2013, č. 171, s. 1. ISSN1210-5155.
- 31/44. Štaufský sloup v Chebu – ano nebo ne? 5+2 dny - Chebsko. 02.05.2013, č. 18, s. 7.
- 32/45. Štaufský sloup v Chebu. MF DNES -Karlovarský kraj. 12.07.2013, č. 160, s.1. IS/SN 1210-1168.
- 33/46. Štaufy v Chebu připomene sloup. Chebský deník. 13.09.2012, č. 215, s. 2. ISSN1210-5155.
- 34/47. V Chebu vyrosté Štaufský sloup. Bude první v Česku. MF DNES -Karlovarský kraj. 02.11.2012, č. 257, s. 2. ISSN 1210-1168.

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY, celkem 21

- [1.] Aktuelle Meldung. Landsmannschaft Frankonia zu Friesdorf [online]. 2013 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: <http://www.frankone.de/index.php/fotoalbum/2013-03-20-19-24-59/category/84-stauferstele-eger>
- [2.] Dárkyně štaufského sloupu navštívila Cheb. Cheb 2013 [online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.cheb2013.cz/cz/aktuality/darkyne-staufskeho-sloupunavstivila-cheb-10>
- [3.] DOLANSKÁ, Jitka. Prostranství před hradem už zdobí unikátní Štaufský sloup. 5+2 dny - Chebsko [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://cheb.5plus2.cz/21239/prostranstvi-pred-hradem-uz-zdobi-unikatni-taufsky-sloup>
- [4.] EGER - CHEB 2013. Stauferstelen [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.stauferstelen.net/stele-cheb>
- [5.] FRAJDL, Jiří. Štaufské intervence do přemyslovského státu ve středověku. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/prof-phdr-jiri-frajdl-csc-staufske-intervence-dopremyslovskeho-statu-ve-stredoveku.html>
- [6.] Frau schlägt mit Krücke auf Transparent. Oberpfalznetz [online] [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://www.oberpfalznetz.de/zeitung/3770044-126-frau_schlaegt_mit_kruecke_auf_transparent,1,0.html#top
- [7.] GLOSA: Sloup předmětem kritiky chebského komunisty. Zprávy z Chebu [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://zpravyzchebu.cz/?p=>
- [8.] Cheb nakonec Německu ustoupil. První zprávy [online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.karlovarskenovinky.cz/zpravy/regiony/cheb-nakonec-nemeckuustoupil/>
- [9.] Cheb si nechá zhotovit kopii Zlaté buly. Ve městě bude také Štaufský sloup. Rozhlas.cz [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/cheb-si-necha-zhotovit-kopii-zlate-bulyve-meste-bude-take-staufsky-sloup--117561

- [10.] Cheb v pátek odhalí u hradu Štaufský sloup, už 21. v Evropě. České noviny[online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cheb-vpatek-odhali-u-hradu-staufsky-sloup-uz-21-v-evrope/960744>
- [11.] Cheb: První Štaufský sloup na území Čech je u chebského hradu. TV Západ[online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://tv.zapad.cz/detail/chebsko/cheb/2013-07-19_20:06:30/
- [12.] Je to tak jednoduché a pochopitelné... Odhalili jsme s „úctou“ štaufský sloup v Chebu. Suverenita chebanům [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.suverenitachebanum.cz/news/je-to-tak-jednoduche-a-pochopitelne-odhalilijme-s-uctou-staufsky-sloup-v-chebu/>
- [13.] KRUTINA, Jiří. Chebský štaufský sloup. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/chebsky-staufsky-sloup.html>
- [14.] KUŽELOVÁ, Martina. Cheb: Štaufský sloup bude slavnostně odhalen již tento pátek. Parlamentní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Cheb-Staufsky-sloup-bude-slavnostne-odhalen-jiztento-patek-278537?beta=enter>
- [15.] MIZERA, Josef a Petr NOVÁK. Ztratili jsme už úplně úctu k národu a české vlasti? Vzpomínky na PS [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: [http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceskevlasti-/](http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceskevlasti/)
- [16.] První Štaufský sloup na území ČR bude odhalen v Chebu. První zprávy [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/regiony/prvnistaufsky-sloup-na-uzemi-cr-bude-odhalen-v-chebu/>
- [17.] Slavnostní odhalení Štaufského sloupu. Cheb 2013 [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.cheb2013.cz/cz/aktuality/slavnostni-odhaleni-staufskeho-sloupu-u-chebskeho-hradu-28>

- [18.] Štaufský sloup bude slavnostně odhalen již tento pátek. Informační centrum pro mládež Cheb [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z:
<http://www.icmcheb.cz/news/staufsky-sloop-bude-slavnostne-odhalen-jiz-tento-patek/>
- [19.] VÉBROVÁ, Romana. Vdova po jednom ze zakladatelů německé krevní banky věnuje Chebu štaufský sloup. Kurzy.cz [online]. 2012 [cit. 2013-10-17].
Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/tema/detail/vdova-po-jednom-ze-zakladatelu-nemecke-krevnibanky-venuje-1238529.html>
- [20.] Wer hat 26 000 Euro übrig? Oberpfalznetz [online]. 2013 [cit. 2013-10-23].
Dostupné z: http://www.oberpfalznetz.de/zeitung/3827317-125-wer_hat_26_000_euro_uebrig,1,0.html
- [21.] Záměr postavit Štaufský sloup v Chebu se stane skutečností. Český rozhlas[online]. 2012 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z:
http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/zamer-postavit-staufsky-sloop-v-chebuse-stane-skutecnosti--1112980

Tabulka č. 1. Přehled žánrů v textech

Texty	Zpráva společenská	Zpráva politická	Komentář společenský	Komentář politický	Komentář vědecký	Polemika politická	Reportáž
1/1	x						
2/2	x	x					
3/5	x	x					
4/6	x	x					
5/9	x		x				
6/10	x						
7/12			x	x			
8/13	x						
9/14	x						
10/15	x						
11/16	x						
12/17	x						
13/19						x	
14/20	x						
15/21	x						
16/22				x			
17/23	x						
18/24						x	
19/25							x
20/26							x
21/27	x						
22/28	x						
23/29	x						
24/31	x		x				

Číslo textu	Zpráva společenská	Zpráva politická	Komentář společenský	Komentář politický	Komentář vědecký	Polemika politická	Reportáž
25/32	x						
26/34	x						
27/37	x						
28/40	x						
29/41	x						
30/42	x	x					
31/44				x			
32/45	x						
33/46	x						
34/47	x						
Elektronické dokumenty							
1	x						
2	x						
3	x						
4	x						
5				x	x		
6	x	x					
7				x			
8	x						
9	x						
10	x						
11	x						
12				x			
13				x			
14	x	x					

Číslo textu	Zpráva společenská	Zpráva politická	Komentář společenský	Komentář politický	Komentář vědecký	Polemika politická	Reportáž
15				x			
16	x						
17/18	x						
18/19	x						
19/20	x						
20/21	x						
21/22	x						

C. Přehled zbývajících textů, po vyřazení těch se základní funkcí informační.

Články, celkem 13

2/2.	DOLANSKÁ, Jitka. Komunisté: Štaufský sloup ne!	5+2 dny - Chebsko. 14.03.2013, č.11, s. 2.
3/5.	DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém.	5+2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3.
4/6.	DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně.	5 +2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č.24, s. 3.
5/9	DOLANSKÁ, Jitka. Před hradem už stojí Štaufský sloup. Složili ho ze tří dílů.	5 +2 dny - Chebsko. 18.07.2013, č. 29, s. 2.
7/12.	GROUŠL, Josef. Boj vlastenců v Chebu proti germanizaci.	Haló noviny. 26.03.2013,č. 72, s. 11. ISSN 1210-1494.
13/19.	KONEČNÁ, Kateřina. Provokace? Spíše dar nesbližování Čechů a Němců.	Haló noviny. 12.07.2013, č. 160, s. 5. ISSN 1210-1494.
16/22.	MAZUR, Josef. Na Chebsku žili Slované.	Haló noviny. 05.08.2013, č. 180, s. 2. ISSN1210-1494.
18/24.	MORÁVEK, Jaroslav. Štaufský sloup?	5+2 dny - Chebsko. 28.03.2013, č. 13, s. 7.
19/25.	MOUČKOVÁ, Miroslava. Kacíř v chebské hradní kapli.	Haló noviny. 01.06.2013, č.127, s. 9. ISSN 1210-1494.
20/26.	MOUČKOVÁ, Miroslava. Štaufové chtěli české území i vojsko.	Haló noviny. 25.05.2013, č. 121, s. 9. ISSN 1210-1494.
24/31.	Před hradem bude stát Štaufský sloup.	Chebský deník. 04.07.2013, č. 155, s. 2.ISSN 1210-5155
30/42.	Štaufský sloup rozdmýchal emoce.	Chebský deník. 25.07.2013, č. 171, s. 1. ISSN1210-5155.
31/44.	Štaufský sloup v Chebu – ano nebo ne?	5+2 dny - Chebsko. 02.05.2013, č. 18, s. 7.

Elektronické dokumenty, celkem 6

5. FRAJDL, Jiří. Štaufské intervence do přemyslovského státu ve středověku. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/prof-phdr-jiri-frajdl-csc-staufske-intervence-dopremyslovskeho-statu-ve-stredoveku.html>
6. Frau schlägt mit Krücke auf Transparent. Oberpfalznetz [online] [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.oberpfalznetz.de/zeitung/3770044-126-frau-schlaegt-mit-kruecke-auf-transparent,1,0.html#top>
7. GLOSA: Sloup předmětem kritiky chebského komunisty. Zprávy z Chebu [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://zpravyzchebu.cz/?p=>
12. Je to tak jednoduché a pochopitelné... Odhalili jsme s „úctou“ štaufský sloup v Chebu. Suverenita chebanům [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.suverenitachebanum.cz/news/je-to-tak-jednoduche-a-pochopitelne-odhalilij sme-s-uctou-staufsky-sloup-v-chebu/>
13. KRUTINA, Jiří. Chebský štaufský sloup. České národní listy [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/chebsky-staufsky-sloup.html>
<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Cheb-Staufsky-sloup-bude-slavnostne-odhalen-jiztento-patek-278537?beta=enter>
15. MIZERA, Josef a Petr NOVÁK. Ztratili jsme už úplně úctu k národu a české vlasti? Vzpomínky na PS [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceskevlasti-/>

D. Přehled textů určených k analýze stylů.

- 2/2. DOLANSKÁ, Jitka. Komunisté: Štaufský sloup ne! 5+2 dny - Chebsko. 14.03.2013, č.11, s. 2.
- 3/5. DOLANSKÁ, Jitka. Německý pomník v českém Chebu. To je problém. 5+2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č. 24, s. 3.
- 4/6. DOLANSKÁ, Jitka. Památník rozdmýchal vášně. 5+2 dny - Chebsko. 13.06.2013, č.24, s. 3.
- 5/9. DOLANSKÁ, Jitka. Před hradem už stojí Štaufský sloup. Složili ho ze tří dílů. 5+2 dny - Chebsko. 18.07.2013, č. 29, s. 2.
- 16/22. MAZUR, Josef. Na Chebsku žili Slované. Haló noviny. 05.08.2013, č. 180, s. 2. ISSN1210-1494.
- 18/24. MORÁVEK, Jaroslav. Štaufský sloup? 5+2 dny - Chebsko. 28.03.2013, č. 13, s. 7.
- 24/31. Před hradem bude stát Štaufský sloup. Chebský deník. 04.07.2013, č. 155, s. 2. ISSN 1210-5155
- 30/42. Štaufský sloup rozdmýchal emoce. Chebský deník. 25.07.2013, č. 171, s. 1. ISSN1210-5155.
- 31/44. Štaufský sloup v Chebu – ano nebo ne? 5+2 dny - Chebsko. 02.05.2013, č. 18, s. 7.

7. GLOSA: Sloup předmětem kritiky chebského komunisty. Zprávy z Chebu [online]. 2013 [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://zpravyzchebu.cz/?p=>

12. Je to tak jednoduché a pochopitelné... Odhalili jsme s „úctou“ štaufský sloup v Chebu. Suverenita chebanům [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: <http://www.suverenitachebanum.cz/news/je-to-tak-jednoduche-a-pochopitelne-odhalilijme-s-uctou-staufsky-sloup-v-chebu/>
Stránka nebyla nalezena. Omlouváme se, ale požadovaná stránka na tomto serveru nebyla nalezena. Pravděpodobně byla zrušena nebo jste špatně zadali její adresu. [cit. 2014-11-17].

15. MIZERA, Josef a Petr NOVÁK. Ztratili jsme už úplně úctu k národu a české vlasti? Vzpomínky na PS [online]. 2013 [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceske-vlasti-/?utm_source=copy&utm_medium=paste&utm_campaign=copypaste&utm_content=http%3A%2F%2Fvzpominkynaps.webnode.cz%2Fnews%2Fztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceske-vlasti-%2F

E. Přehled vyjádření diskurzní komunity P v denním tisku

„Vztyčení sloupu je způsob, jak bořit bariéry mezi národy, je to cesta ke sblížení vhodná pro 21. století.“ Fridrich II. byl významný evropský panovník, osvícený humanista, který vyrostl v arabském prostředí na Sicílii. Diplomacií dosáhl například toho, že Jeruzalém se na dlouhá léta stal městem otevřeným pro křesťany, židy i muslimy.“

„Cheb se stal v době kolem roku 1200 císařskou falcí a jeho význam vzrostl. Právě v kapli zdejšího hradu před rovnými osmi sty lety štaufský panovník Fridrich II., pozdější římský císař, podepsal zlatou bulu chebskou. Jednalo se o dokument, který byl významný pro celou tehdejší Evropu. Do Chebu se kvůli tomu sjela řada církevních i světských hodnostářů, mimo jiných český král Přemysl Otakar I. A právě tuto událost by Štaufský sloup měl připomínat.“

„Sloup přicestoval do Chebu už minulý čtvrtek. Byl kvůli manipulaci rozdělen na čtyři díly, které se sesazovaly dohromady až na místě. Protože nejtěžší kus, podstavec, váží 4 tuny, museli jsme použít speciální techniku. Za panování Štaufů hrál Cheb výraznou úlohu v evropských dějinách. A na to chceme upozornit. Přestože unikátní památku získá město téměř zadarmo, pouze pro něj připraví základy, některým lidem se upomínka na Štaufy nelíbí. Argumentují tím, že Štaufové byly němečtí vládci, kteří významně přispěli k poněmčení chebského regionu. Fridrich II. byl významný evropský panovník, osvícený humanista, který vyrostl v arabském prostředí na Sicílii. Diplomacií dosáhl například toho, že Jeruzalém se na dlouhá léta stal městem otevřeným pro křesťany, židy i muslimy. Je to podobné, jako když se v Chebu plánovala obnova německého válečného hřbitova. Strašili nás, že sem budou jezdit neonacisté z Německa. A nic se neděje, je klid.“

„Je to rozdmýchávání nacionalistických vášní. Važme si Štaufů v Chebu stejně, jako si dokážeme vážit jiného středověkého vladaře a římského císaře, a sice Karla IV. Kamenný monolit se právem stane symbolickým zpodobněním bohaté historie našeho města.“

„Odhalení Štaufského sloupu připomene tuto v historii našeho města zcela výjimečnou událost. Chebskou bulou kodifikoval Fridrich II. vztahy mezi mocí světskou a církevní. Jednalo se o dokument, který byl významný pro celou Evropu.

E. Přehled vyjádření diskurzní komunity N v denním tisku

„Štaufové jsou německý rod, který má pro německé země význam asi jako rod Přemyslovců pro země české. Fridrich II. Štaufský usiloval o sjednocení a vybudování původní antické Říše římské. Podepsání buly chebské mu mělo umožnit získat císařskou korunu. Oslavovat Štaufy na našem území je historicky neodůvodněné. Z historického hlediska by měl být Fridrich II., na svou dobu schopný politik, vděčný Přemyslu Otakarovi I. Bez jeho pomoci by se vůbec nemohl ujmout úřadu římského krále. Žijeme na hranicích zemí, kde se již od dávných dob střetávaly dvě kultury, slovanská a germánská. Diplomacií především Přemyslovců toto naše regionální území zůstalo v českých rukou“

„Štaufové byli významný rod v Německu! A navíc měli na svědomí útlak a poněmčení slovanských obyvatel, kteří se v chebské kotlině usadili. Poněmčování Chebska probíhalo 120 let. Cheb se stal znovu českým až v dubnu 1945.“

„Štaufové jsou německý rod, který má pro německé země význam asi jako rod Přemyslovců pro země české. Oslavovat Štaufy na našem území je historicky neodůvodněné. Skutečně tedy potřebujeme na českém území Štaufský sloup?“

„Od doby, kdy bylo v tisku uveřejněno, že město Cheb hodlá umístit ve městě Štaufský sloup, docházelo, zejména v poslední době, k velkým sporům a diskuzím kolem tohoto záměru. Došlo k rozdmýchávání vášní. S rozpaky nemalá část chebské veřejnosti přijala, že na prostranství před chebským hradem má „vyrůst“ památník německým císařům. Vztyčení sloupu je prý způsob, jak bořit hradby mezi národy - se psalo. Je to prý cesta ke smíření, vhodná pro 21. století. Bez ohledu na emoce znamená prý nabídka štaufské německé společnosti na umístění sloupu šanci, jak získat unikátní památku, která by mohla přilákat další turisty. Názory těch, kteří se nehodlají smířit s tímto sloupem, označil kastelán chebského hradu za rozdmýchávání nacionalistických vášní. Poslouchal jsem projevy zástupců různých organizací, které přednášeli před odhalením Štaufského sloupu. Ale ani jeden se nezmínil o tom, že v tomto prostoru, tedy na

Chebsku, žili naši předkové, chebští Slované. Asi se to neslušelo připomenout. Nebo to bylo úmyslné? Německý pomník v českém Chebu. To je problém a dlouho jistě bude.“

„Zamýšlená výstavba Štaufského sloupu se stává předmětem úvah a diskuzí. A to nejen z hlediska jeho významu a důležitosti pro český národ, ale i z hlediska jeho Jeho podpisu byla přítomna řada církevních i světských hodnostářů, mimo jiné i český král Přemysl Otakar I., papežský legát, bavorský vévoda Ludvík, rakouský vévoda Leopold i řada arcibiskupů a biskupů. Bez nadsázky se dá říci, že chebský hrad se v tento den stal středem celého tehdejšího křesťanského světa. umístění na veřejném prostranství před hradem. Štaufský sloup, na rozdíl od Štaufů samotných, nemá s českým národem nic společného a s městem Cheb jen ten historický fakt, že na hradě byla Fridrichem II. podepsána listina, kterou dává záruky ve prospěch církve. Právě z tohoto hlediska jsou pochopitelné rozpaky i nad jeho umístěním. Německá štaufská společnost si vybrala veřejný prostor. Klub českého pohraničí vedle vyslovení nesouhlasu s budováním pomníků německým císařům na českém území se z hlediska historického a ideového domnívá, že v krajním případě by měl být postaven do areálu hradu. Možná by se k tomu měla vyjádřit veřejnost, ale i historici a další odborní pracovníci. Ještě pořád je čas.“

„Nemyslím si, že je nutné, aby byla před naší nejvýznamnější kulturní památkou postavená taková hrůza. Nejvíc mi vadí to umístění. Sloup mohl klidně stát o kus dál v parku.

„Proti sloupu nevystupuji jen já, ale i část odborné veřejnosti. Chystaný pomník připomínající vládu německých císařů v Chebu stále vzbuzuje řadu otázek. Štaufský sloup má být odhalen 12. července. A tak se ptám, co vlastně bude Chebanům připomínat?“

F. Přehled vyjádření diskurzních komunit P a N v elektronických dokumentech

Diskurzní komunita P

GLOSA: Sloup předmětem kritiky chebského komunisty

Zatímco vedení Karlovarského kraje čelí protestům studentů proti komunistickému radnímu Václavu Sloupovi, který v 80. letech vykonával funkci politruka u Pohraniční stráže, chebský zastupitel Jan Votruba (KSČM) má problém s kádrovým profilem jiného politika – císaře Fridricha II. Štaufského ze 13. století. Byl totiž Němec.

Pravidelně sledujeme a vítáme každý alternativní názor opozičního politika v jinak politicky jednostranných Radničních listech, březnový příspěvek městského zastupitele Jana Votruby je však i přes respektování odlišných názorů velkou výjimkou. Pominu-li mnoho hrubých chyb v textu RSDr. Votruby, je pozoruhodný nacionalisticky laděný obsah článku vyjadřující nechuť k chystanému vztyčení štaufského sloupu v blízkosti chebského hradu.

Štaufský sloup je 3,5 metru vysoký osmihran, který se vztyčuje v těch evropských městech, s jejichž osudem byl v historii spojen středověký rod Štaufů. Na náklady německé štaufské společnosti má být jeden takový unikát vyroben, dovezen a vedle chebského hradu slavnostně odhalen letos v červenci, při 800. výročí od podepsání Zlaté buly císařem Fridrichem II. na chebském hradě. Právě chebský hrad byl v období vlády rodu Štaufů velkolepě rozšířen ze starého kamenného hradu na císařskou falc, z jejíhož významu naše město „těží“ dodnes.

Z příspěvku zastupitele Votruby vyplývá, že by se nic takového nemělo realizovat, protože Štaufové byli německým rodem a Zlatá bula navíc narovнала vztahy s církví (což pro pana Votrubu zřejmě automaticky znamená negativní věc). Pan Votruba patrně za celou akci spatřuje snahu o novou etapu germanizace zdejší oblasti: „*Proto se ptám, je Nadační fond Historický Cheb, tak málo sečtělí, že by neznal dějinné události v tomto regionu. Nebo je za tím jiný podtext. Je pravdou, že na výstavbu sloupu přišli peníze ze zahraničí, na západ od našich hranic? Nebo už samo zdůvodnění výstavby sloupu je provokujícím prvkem, že stojí všude v těch zemích, které Štaufové ovládali (rozumějme které si podrobili)?*“

Nejsilnější opoziční strana v městském zastupitelstvu tak namísto informování občanů o kontrolní roli opozice využívá svůj prostor v Radničních listech k nacionalisticky laděným studiím. Podobně už v tomto měsíčníku brožil v předloňském roce i předseda klubu zastupitelů KSČM Radomír Honců proti připomínání egerlandské kultury.

Cheb stovky let nerozlučně patří k Českému státu. Stejně nerozlučně však patří k Chebu rod Štaufů a vůbec celá tisíciletá historie spjatá s německým obyvatelstvem. Snaha degradovat středověký rod Štaufů za to, že expandoval a podroboval si nová území, je stejný nesmysl, jako kdybychom zavrhlí Přemyslovce za jejich proslulé výboje do dnešního Rakouska a dále k Jadranu nebo do Polska a dále k Baltskému moři.

Ať se nám to líbí nebo nikoli, automaticky navazujeme na dlouhou historii tohoto města, v drtivé většině spjaté s německým jazykem, kulturou a obyvatelstvem. Je na nás, zda chceme navázat na pozitivní stránku tohoto odkazu (na fascinující architekturu z doby Štaufů, Neumanna, Grünera či Haberzettla, na myšlenky a hodnoty Widmanna, Zechendorffera, Goetheho a Schillera, na obchodní a průmyslový rozmach města v 19. století, na odvážnou obranu německého Volkshausu před Henleinovci v roce 1938,...) nebo na negativní stránku odkazu (nacionalistické hnutí z dob rytíře Schönerera nebo poslance Karl Hermanna Wolfa, lustrování středověké historie a dychtivého hledání

důkazů o germánských kořenech zdejšího města, chápání Slovanů jako cizorodého prvku, založení Sudetoněmeckého hnutí,...).

Mám takový neblahý pocit, že zastupitelský klub KSČM v Chebu svými příspěvky v městském plátku navazuje na to posledně jmenované, jen z opačné strany mince. To však, pevně věřím, do 21. století nepatří.

Libor Dušek

Diskurzní komunita N

PŘÍLOHA: Celý článek zastupitele RSDr. Jana Votruby otištěný v Radničních listech (březen 2013):

Štaufský sloup?

Vážení spoluobčané.

Nadační fond Historický Cheb, nám v rámci krajině výstavy 2013, připravuje vztyčení Štaufského sloupu u příležitosti 800 let podepsání buly Chebské. Aníž bych se chtěl někoho dotknout, dovolím si malou exkursi do historie.

Štaufové jsou významný německý rod, který má pro německé země význam asi jako rod Přemyslovců pro země české. Štaufové a zde sám panovník Fridrich II., usilovali o sjednocení a vybudování původní antické Říše římské, pod jeho nadvládou. Obsahem podepsané buly Chebské je stvrzení toho, že Fridrich II, bude respektovat majetky a práva římské církve. Šlo o akt, který mu měl umožnit získat císařskou korunu, kterou uchazeče korunoval papež. Jinými slovy šlo o obchod (jaká vzácná paralela s církevními restitucemi dnes).

Proto oslavovat Štaufy, na našem území, je historicky neodůvodněné.

Proto se ptám, je Nadační fond Historický Cheb, tak málo sečtělí, že by neznal dějinné události v tomto regionu. Nebo je za tím jiný podtext. Je pravdou, že na výstavbu sloupu přišli peníze ze zahraničí, na západ od našich hranic? Nebo už samo zdůvodnění výstavby sloupu je provokujícím prvkem, že stojí všude v těch zemích, které Štaufové ovládali (rozumějme které si podrobili). Z historického hlediska by Fridrich II., jinak beze sporu, na svou dobu schopný politik, měl být vděčný Přemyslu Otakarovi I. Neboť bez jeho pomoci, by se vůbec nemohl ujmout úřadu římského krále.

Žijeme na hranicích zemí, kde se již od dávných dob střetávaly dvě kultury slovanská a germánská. Je sice smutné, že docházelo i násilností a výbojům ale je to tak. Diplomacii především Přemyslovců toto naše regionální území zůstalo v českých rukou.

Proto pokládám otázku – skutečně potřebujeme na českém území Štaufův sloup.

Malý dovětek.: Hlásím se, k přes hraniční spolupráci s našimi sousedy ale vždy jen na základě rovný s rovným. Sleduji i činnost Nadačního fondu Historický Cheb a kladu si otázku, čí peníze jej vlastně ovládají.

Dr. Jan Votruba, zastupitel MZ Cheb za

KSČM

<http://www.suverenitachebanum.cz/news/je-to-tak-jednoduche-a-pochopitelne-odhalili-jsme-s-uctou-staufsky-sloup-v-chebu/>

NÁŠ ČESKÝ DOMOV

Chraňme svou státní suverenitu

Úvodní stránka

JE TO TAK JEDNODUCHÉ A POCHOPITELNÉ... ODHALILI JSME S „ÚCTOU“ ŠTAUFSKÝ SLOUP V CHEBU

15.07.2013 16:51

Neodhalíme se stejnou slávou i vzpomínkový sloup Henleinovi nebo Hitlerovi ?

Cheb - Henlein – Hitler – Nevztyčíme i jim např. „Hitlerův“ nebo „Henleinův“ sloup..?

Skutečně se nemáme čeho obávat, Štaufové přeci nikdy neměli nic proti Slovanům a jejich historickým starým sídlům, jako byl například Cheb. To však jen do té doby, dokud tu plně vládnul germánský duch a Slované se pokorně podřizovali... Ostatně stejně tak Hitler měl rád Čechy a Slovany vůbec, tak jako židy, cikány apod.

Podpořme proto možné odhalení památníku v Chebu i těmto významným osobnostem...

Hitler v Čechách: Jak Cheb vítal svého Führera

Chebský Zelný trh v roce 1938 a náměstí Krále Jiřího z Podebrad dnes: Kdysi tyto prostory přivítaly Adolfa Hitlera **Foto:** Archiv Blesku Hitler a Henlein shromážděné davy oslovili z pódia. Oba zdůraznili, že Chebsko bude už »navěky« německé. Hitler pak odjel se svojí generalitou, ke které se připojil i admirál Canaris, k nádraží k hotelu Victoria. Tam bylo sídlo Sudetoněmecké strany a také skladiště zbraní, dobyté českými četníky 14. září. Cheb, pondělí, 3. 10. 1938, 14 h: Výzdoba čekající na Hitlera v Chebu překonala i vlajkoslávu v Norimberku v době nacistických srazů. Měšťanské domy na náměstí u známého Špalíčku se ztrácely pod vlajkami s hákovými kříži a tisíce Němců řvaly až do ochraptění slávu svému vůdci. Hitler si prohlédl rozstřílenou fasádu hotelu a vešel i dovnitř. Tam mu Henlein představil bojovníky proti Čechům.

Nikdo z Němců přes velké střelení tehdy nezahynul, byli jen dva zatčeni, ostatní utekli. Hitler zakončil pobyt v Chebu týž den a časně večer odjel nocovat do svého zvláštního vlaku, čekajícího na nádraží v Hofu. Na obsazeném území spát nechtěl.

<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/172986/hitler-v-cechach-jak-cheb-vital-sveho-fuhrera.html>

<http://www.fronta.cz/foto/hitler-v-chebu>

Jediné co chci dodat

Generace co generace se ukazuje, jak lehce jsou jistí „vládnoucí“ Čechové a Pražané zapomětliví a NEPOUČITELNÍ z historie a dějinných společenských událostí. Pak se nedivme, že o nás Češích kolují u nás i v zahraničí názory o národu bez úcty k sobě samému, k národním tradicím, o zaprodanosti Čechů, podlézavosti, které pramení z bezzásadovosti a touhy těchto mocipánů po mamonu, bez ohledu na to, co je a bude s národem a jeho bohatstvím.

Když nám nevládli „DEMOKRATÉ“, ale vládl si skutečně lid pod jednotnou Národní frontou sdružující 6 nejsilnějších politických a společenských subjektů, mezi nimiž si největší důvěru po letech získala KSČ, bylo pro dělný lid lépe. Dokladovaly to po mnoho a mnoho let (45) výsledky demokratických voleb v naší zemi.

Bezdlužný československý stát se záviděníhodným vyspělým hospodářstvím a sociálními jistotami se s nástupem OF a tzv. DEMOKRATŮ začal potápět do hrůz současnosti.

- Rozkradené a zaniklé významné strojírenské a zemědělské podniky
- Za to však máme mezi sebou multi milionáře a miliardáře hned vedle bezdomovců, lidí na hranici nebo pod hranicí bída
- Bezplatné školství na vysoké úrovni se stalo zpoplatněnou a často soukromou službou s podstatně nižší odbornou úrovní.. atd., atd...
- cizákům zaprodaná česká sdělovací média pro lid nikdy nefungovala, jen pro VIP, CELEBRITY A TOP parazity...

K tomu, abychom se z toho zoufalého společenského stavu postupně mohli opět vymanit, potřebujeme ale poctivé a odborně na výši POLITIKY a nikoliv popřevratové POLITICKÉ DILETANTY.

Na nebezpečnost mnohých českých politických pohlavárů a jejich nohsledů upozornil i náš bývalý prezident

Edvard BENEŠ:

President Dr. Edvard Beneš v r.1947

Vážení spoluobčané!

V nedávné době jsem podepsal historicky významné dokumenty pro naši Československou republiku, tj. dekrety presidenta ČSR.

Tyto dokumenty nám dávají naději, že se již nebudou opakovat tragické události let 1938–39.

Vědom si neblahých zkušeností našeho národa, zejména z druhé světové války, zanechávám Vám odkaz, ve kterém Vás varuji před možnými pozdějšími požadavky na znovu osídlení našeho pohraničí sudetskými Němci, kteří byli po právu, na základě mých dekretů z naší republiky odsunuti.

Může se stát, že mé dekrety, vydané z rozhodnutí vítězných mocností druhé světové války, budou postupem času prohlášovány za neplatné. Může se stát, tak jako v minulosti, že se najdou „tak zvaní čeští vlastenci“, kteří se budou sudetským Němcům za jejich odsun omlouvat a že budou nakloněni otázce jejich návratu. Nenechte se oklamat a návratu nedopustíte.

Hitlerové odcházejí, avšak snaha o ovládnutí Evropy Německem zůstává. Mohou se najít vlastizrádci, kteří budou opět usilovat i o odtržení Slovenska od České republiky. Bylo by to pošlapání odkazu našeho prvního presidenta ČSR T. G. Masaryka a jeho spoluzakladatele M. R. Štefánika. Vedlo by to k zániku obou našich národů.

Nezapomeňte, že mé dekrety se týkají i potrestání vlastizrádců a že mají trvalou platnost a potrestejte všechny vlastizrádce, ať je to kdokoliv a v kterékoli době.

Dr. Edvard Beneš, Praha, Květen 1947

JSME PROTI ODHALENÍ ŠTAUFSKÉHO SLOUPU NEJEN V CHEBU, ALE KDEKOLIV NA ÚZEMÍ ČR !

Úvod a dodatek s grafickou úpravou: RSDr. Jaroslav Horák

<http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceske-vlasti->

[/?utm_source=copy&utm_medium=paste&utm_campaign=copypaste&utm_content=http%3A%2F%2Fvzpominkynaps.webnode.cz%2Fnews%2Fztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceske-vlasti-%2F](http://vzpominkynaps.webnode.cz/news/ztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceske-vlasti-%2F/?utm_source=copy&utm_medium=paste&utm_campaign=copypaste&utm_content=http%3A%2F%2Fvzpominkynaps.webnode.cz%2Fnews%2Fztratili-jsme-uz-uplne-uctu-k-narodu-a-ceske-vlasti-%2F)

ZTRATILI JSME UŽ ÚPLNĚ ÚCTU K NÁRODU A ČESKÉ VLASTI?

22.02.2013 00:06

Vážení pane starosto, vážené zastupitelky, vážení zastupitelé!

Městská rada Klubu českého pohraničí Cheb a Okresní rada Klubu českého pohraničí Ludovíta Svobody Cheb se na vás obrací s výzvou

„ZASTAVTE VÝSTAVBU ŠTAUFSKÉHO SLOUPU“.

Historikové a archeologové potvrdili, že prostor Chebska byl od 6. století prostorem obývaným původními Slovany. Chebsko bylo od samého raného počátku ohrožováno německou rozpínavostí. Výboje německých králů do prostoru Chebska v období 6-10 století začaly vážně ohrožovat původní slovanské usídlení. Neustále trvající nájezdy vedly ke kolonizaci, až dosáhly plné germanizace nejen prostoru, ale i obyvatel. Literatura doslova uvádí, že za vlády ŠTAUFU „bylo původní slovanské obyvatelstvo plně germanizováno a později bylo osídlení tak důkladné, že se potom sídelní struktura jen málo měnila“. Pokus Vladivoje v roce 1002 získat Čechy zpět alespoň jako léno byl

neúčinný. Výsledkem germanizace byl v konečné fázi Mnichov. Že myšlenky některých německých skupin neutichají, svědčí i výhrůžné vyjádření představitele odsunutých z Chebska při přijetí delegace na chebské radnici. Ten to řekl naprosto jasně, „Cheb byl vždycky německý a německým zase bude“.

Instalace Štaufského sloupu má oslavným způsobem vnutit Čechům přesvědčení, že uzurpování politické, správní i územní moci Štaufskými králi nad českým územím a jeho obyvateli bylo správným a nezbytným krokem. Králi Přemyslu Otakarovi I. byly vnucovány plány a cíle vládnutí v duchu německých velmocenských zájmů té doby. Štaufové usilovali o vybudování silné německé nadvlády nad velkou částí evropského prostoru, od Berlína po Sicílii. Do sféry tohoto úsilí zapadaly Čechy a Morava. Těchto cílů se domáhali jak silou diplomatickou tak i silou vojenskou. Četné jejich spory s Čechy a s papeži svědčí o moci násilnické a uzurpující nejen proti Slovanům. Dneska bychom mohli hovořit o takovém stylu vládnutí jako o okupaci.

Zdůvodňování odhalení sloupu 800tým výročím podpisu buly Fridrichem II. na chebském hradě, neodpovídá historické pravdě. Všichni historici, počínaje Františkem Palackým až po současnost, jako akt podpisu označují 26. září 1212 ve švýcarské Basileji. Tento chybný výklad zakrývá podpis jiného, pro Čechy a Chebsko nepodstatného dokumentu. Dne 12. července 1213 totiž Fridrich II. podepsal listinu v kapli na hradě v Chebu, kterou stvrdil, že „bude respektovat majetky a práva římské církve“. Šlo o akt, který mu měl umožnit získat císařskou korunu, kterou uchazeče korunoval papež. Fridrich II. se ve své snaze sjednotit křesťanský svět pod svou nadvládou a stát se tak univerzálním vládcem, dostával do sporů s církví. Aby si zajistil korunovací papežem, podepsal již zmiňovanou listinu na chebském hradě.

Jsme přesvědčeni, že tento dokument není tak výjimečnou událostí, abychom si jej jako národ měli připomínat, když šlo zájmy někoho jiného, cizího.

Nemůžeme přijmout myšlenku a odůvodnění, že Štaufský sloup bude vhodným doplňkem krajinné výstavy, kterou město realizuje. Naopak jeho umístění na plánovaném místě bude, zejména s pohledu od řeky, signalizovat dohled a sílu někoho cizího. Bude spíše signalizovat bývalou německou historickou svrchovanost.

Dokonce ani zásluhy Štaufů o přestavbu původního slovanského sídliště na falc nemůže být pro Čechy důvodem k jakýmkoliv oslavám. A to i přesto, že se z hlediska

stavebního jedná o unikát. V tak honosném stylu se nekonají oslavy ani u staveb českých. Proč tedy německých? Někteří historikové dokonce říkají, že Němci Štaufy vnímají a oslavují tak, jako Češi oslavují a vnímají Přemyslovce. Proč tedy máme oslavovat Němce?

Co si o naší národní hrdosti a smyslu pro čest pomyslí Němci? Že žádnou nemáme, že se její zbytků snadno a rádi vzdáváme v jejich prospěch. Právem nás mohou označit za národ, který si neváží sám sebe a budou na nás hledět s opovržením. Nevidíme jediný důvod proč o rodu Štaufů, jejich královské a dokonce císařské moci, z pohledu tehdy porobeného národa, máme hovořit jako o slavném rodu. Tím vůbec nesnižujeme jinak schopného Fridricha II.

Důvody, které jsou uváděny k potřebě instalace Štaufského sloupu na českém území, jsou tedy umělé, historicky neodůvodněné, Čechům neprospěšné.

Odmítáme přístup a rozhodnutí městského zastupitelstva v Chebu jako ponižující český národ. Je to urážející a zahanbující. Nechápeme přístup těch, kteří pro tak ponižující požadavky německé štaufské společnosti hlasovali. Skutečně si musíme klást otázku, co německá strana tímto požadavkem sleduje. Proto se pozastavujeme i nad tím, proč čeští zastupitelé takové požadavky ihned neodmítli (pokud je některé zájmové skupiny sami neiniciovali, což by bylo ještě horší). Podivujeme se a naše rozhořčení a podezření násobí fakt pozvání německého prezidenta pana Gaucka. Lze tedy předpokládat účast i dalších vysokých funkcionářů Německa včetně zástupců Spolků odsunutých.

Vážení zastupitelé!

Z výše uvedených důvodů odmítáme v zájmu českého státu a hrdosti českého národa a jeho cti instalaci štaufského sloupu na českém území, v našem městě Chebu. Nic na tom nemění fakt, že tyto sloupy stojí v zemích, které Štaufové také okupovali. Vyzýváme vás, abyste své původní rozhodnutí zrušili a práce na jeho realizaci zastavili. Pokud je to nezbytné z již provedených stavebních úprav a stavebního řízení, ve spolupráci s historiky, využijme tento prostor pro sochu, pamětní desku či jiný monument, například osobu protihabsburského odboje, významné české osobnosti vědeckého, kulturního života, nebo pamětní desku německým antifašistům z Chebu, kteří zahynuli v hitlerovských koncentračních táborech (nebylo jich málo) pro věrnost Československé republice. Všichni jsme především Češi a pak teprve členové politických stran či zájmových uskupení. A z toho bychom měli všichni vycházet.

Očekáváme, že náš dopis osloví především ty, kteří si na národní a osobní cti zakládají svůj smysl života a budou iniciovat změnu rozhodnutí, za což jim děkujeme.

V Chebu dne

Předseda OR KČP Cheb
Josef Mizera

Předseda Mě R KČP Cheb
ing. Petr Novák

RESUMÉ V ANGLICKÉM JAZYCE

Border town Cheb, which in the past have transformed completely its identity from German to Czech meets today national and civic-minded disputes considering the social life. Irrespective the changes, which has been occurring in Czech-German relations from 1898, and the active cooperation between the town and German neighbours, some inhabitants of Cheb still stands a defensive or even hostile stance against the Germans. This position may appear groundless. On 2013/7/12 the exposure of Staufean pillar took place by the castle of Cheb – originally Staufean welt. During the ceremony, some protesters holding transparencies with anti-German mottos came out of the crowd standing by. Via analysing this incident and following reactions the attitude of current inhabitants of Cheb towards Germany and its inhabitants and also influences on these attitudes are put under scrutiny in this work. Formation of specific position of the Czechs towards the Germans has come through long-running evolution. There are historically, ideologically and socially given presumptions for this position, however the reality itself can be created and affected by other aspects. This research was also trying to answer the question of what the social significance of this particular type of conflict is and what lies in its core.

First step of my work was examination of previous sociological and anthropological research of this subject for last 20 years. By connecting these data with historical facts in the second part of the work the historical context of event was interpreted. Description of this event, as it occurred and was commented in the press was succeeded by analysis of social discourse presented in mass media. Two discourse communities were revealed, and the way which each of them uses language and modulates the historical facts to support their own position. Ascertained data were supplemented by analysis of native discourse based on 14 interviews with informants living in Cheb. The subject of these interviews were interviewees' opinions of what had formed the life on the border and what is forming nowadays, the relations with the Germans and possible influences on these relations.

Referring to question of attitudes of inhabitants of Cheb towards the Germans and what German has left to Cheb, publicly presented opinions of these two communities' present two extreme positions. Strong central opinion can be specified as utilitarian and pragmatic, which appears to be embedded in today's lived reality. This current was

discovered later in the process of work, when the analysis of public discourse was supplemented by analysis of native discourse. Foundation of this second analysis was 14 interviews with informants living in Cheb. Forming of utilitarian attitude is influenced dominantly by work opportunities accessible after engaging Czech Republic the Schengen area. Inhabitants of Cheb refer to Germany as something we can learn from. Also the phenomenon of shopping tourism still has its importance in boundary area.

We must not overlook specific symbolical anti-German conflicts, which occasionally appear in Cheb; we have to include them into the amount of negative influences on forming above mentioned attitudes towards the Germans. We can identify actors of anti-German demonstration during the event as members of The Czech Border Club. Identity of its members is professional and local; these are inhabitants of Cheb who formerly worked on the state frontier. By changing the political system, their ideas and work were dishonoured and they were pushed out of the public life and marginalized, or even cast aside. Proportion of social integrity they experience is lower, their German enemy is well accepted by major society and significance of the boundary they protect is doubted. That is why I assume that clash of civic attitudes publicly presented pending the social events having Czech-German context, will in Cheb appear until people formerly marginalized in all aspects of social life participate on social life.

In the end I feel the need to comment strongly negative shadow cast on post-war life in Cheb presented in this work. It is more than probable, that complex memories of inhabitants of Cheb about this life phase contain also positive aspects. Life is not just black or white, however my topic revealed mostly the unfriendly form of living reality. Based on factual data I tried to interpret it reliably. Despite this, I only got about in the interval of possible, not certain and hence the past reconstructed by me is only one of many possible.